

Ministerstwo Pracy
i Polityki Społecznej

RAPORT

Diagnoza zjawiska przemocy i możliwości uzyskania pomocy w sytuacji doświadczania przemocy w percepcji dzieci i młodzieży

dr Monika Miedzik
współpraca: Jakub Rutkowski, Justyna Wiktorowicz

WYG PSDB Sp. z o.o.

ul. Sienna 64
00-825 Warszawa
Tel: + 48 22 492 71 04
Fax: + 48 22 492 71 39

www.wygpsdb.pl

Spis treści

1. Informacje o badaniu	3
2. Opracowanie narzędzia badawczego	6
3. Najważniejsze wnioski z badania	11
3.1. Powszechność (rozmiary) poszczególnych rodzajów przemocy oraz jej przejawów	11
3.2. Ocena skali przemocy rodzinie wobec dzieci i młodzieży	12
3.3. Znajomość dzieci z otoczenia doświadczających przemocy	12
3.4. Doświadczenie przemocy w rodzinie przez badane dzieci i młodzież.....	12
3.5. Nasilenie (częstotliwość) występowania poszczególnych form przemocy oraz ich przejawów	14
3.6. Rozmiary przemocy fizycznej i psychicznej między rodzicami/opiekunami prawnymi.....	15
3.7. Bycie świadkiem lub wiedza na temat przemocy stosowanej przez któregoś z rodziców/opiekunów wobec rodzeństwa	15
3.8. Korzystanie z jakiejś formy pomocy w związku z doświadczeniem przemocy w rodzinie i ocena jej skuteczności	15
3.9. Gotowość do szukania pomocy i czy zależy ona od rodzaju przemocy, jej przejawów oraz nasilenia.....	16
3.10. Nadużywanie alkoholu przez rodziców/opiekunów prawnych i związek między tendencją do nadużywania alkoholu a stosowaniem poszczególnych rodzajów przemocy.....	16
3.11. Stopień akceptacji dla karania „laniem”	16
4. Szczegółowy opis i interpretacja wyników badania	18
4.1. Powszechność (rozmiary) poszczególnych rodzajów przemocy oraz jej przejawów	18
4.1.1. Ocena skali przemocy rodzinie wobec dzieci i młodzieży.....	18
4.1.2. Znajomość dzieci z otoczenia doświadczających przemocy	20
4.1.3. Doświadczenie przemocy w rodzinie przez badane dzieci i młodzież	22
4.2. Nasilenie (częstotliwość) występowania poszczególnych form przemocy oraz ich przejawów	42
4.3. Rozmiary przemocy fizycznej i psychicznej między rodzicami/opiekunami prawnymi.....	57
4.4. Bycie świadkiem lub wiedza na temat przemocy stosowanej przez któregoś z rodziców/opiekunów wobec rodzeństwa	58
4.5. Korzystanie z jakiejś formy pomocy w związku z doświadczeniem przemocy w rodzinie i ocena jej skuteczności	60
4.6. Gotowość do szukania pomocy i czy zależy ona od rodzaju przemocy, jej przejawów oraz nasilenia.....	63
4.7. Nadużywanie alkoholu przez rodziców/opiekunów prawnych i związek między tendencją do nadużywania alkoholu a stosowaniem poszczególnych rodzajów przemocy.....	65
4.8. Stopień akceptacji dla karania „laniem”.....	66
5. Aneks metodologiczny	69

1. Informacje o badaniu

Raport prezentuje wyniki badania pt. „Diagnoza zjawiska przemocy i możliwości uzyskania pomocy w sytuacji doświadczania przemocy w percepcji dzieci i młodzieży.” Badanie to stanowi część ogólnopolskiego badania pn. „Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie”, realizowanego w ramach projektu pn. „Rodzina polska - wolna od przemocy” dla Programu Operacyjnego PL 14 „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć”, współfinansowanego ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF) na lata 2009-2014. Realizatorem badania była firma WYG PSDB sp. z o.o. na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Badanie przeprowadzono na przełomie września i października 2014 roku, na próbie losowej liczącej 1210 osób z całej Polski. Uczestnikami badania były dzieci i młodzież w wieku od 11 do 17 lat (uczniowie reprezentujący każdy poziom systemu szkolnego: szkołę podstawową, gimnazjum i szkołę średnią). Dobór miał charakter wielostopniowy zespołowy – na pierwszym etapie wylosowano 41 szkół (13 podstawowych, 14 gimnazjów, 7 liceów i 7 techników), następnie w wylosowanych szkołach losowane były dwie klasy, z których wszyscy uczniowie byli proszeni o wypełnienie ankiet. Przed rozpoczęciem badania, uzyskano zgodę na udział w badaniu zarówno rodziców/opiekunów prawnych, jak i dzieci i młodzieży.

Tabela 1. Próba badawcza ze względu na typ szkoły¹

	Liczebność w próbie	% w próbie
szkoła podstawowa	324	27%
gimnazjum	474	39%
liceum	250	21%
technikum	162	13%
Razem	1210	100%

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Tabela 2. Próba badawcza ze względu na płeć uczniów

	Liczebność w próbie	% w próbie
Kobieta	590	49%
Mężczyzna	620	51%
Razem	1210	100%

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

¹ Dane zostały przeważone ze względu na wiek, płeć i wielkość miejscowości zamieszkania.

Tabela 3. Próba badawcza ze względu na wielkość miejscowości zamieszkania uczniów

	Liczebność w próbie	% w próbie
Wieś	648	54%
Miasto	562	46%
Razem	1210	100%

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Badanie stanowi diagnozę problemu społecznego, w związku z czym zastosowano metodę sondażu diagnostycznego², który zrealizowano techniką PAPI (ang. *Paper and Pen Personal Interview* – bezpośredni indywidualny wywiad kwestionariuszowy).

Na potrzeby badania opracowano narzędzie badawcze (kwestionariusz), którego przygotowanie opisano w Rozdziale 3 Raportu.

Głównym celem badania była diagnoza poszczególnych rodzajów przemocy doświadczanej przez dzieci i młodzieży ze strony ich rodziców/opiekunów, a także zidentyfikowanie przekonań dotyczących dopuszczalnych metod wychowawczych stosowanych przez dorosłych oraz rozpoznanie form i miejsc pomocy, z których dzieci i młodzież byłyby gotowe skorzystać, szukając wsparcia w sytuacji przemocy w rodzinie.

Respondenci pytani byli o:

- 1) powszechność (rozmiary) poszczególnych rodzajów przemocy oraz jej przejawów;
- 2) nasilenie (częstotliwość) występowania poszczególnych form przemocy oraz ich przejawów;
- 3) rozmiary przemocy fizycznej i psychicznej między rodzicami/opiekunami prawnymi;
- 4) czy byli świadkami lub wiedzą o poszczególnych rodzajach przemocy i ich przejawach stosowanej przez któregoś ze swoich rodziców/opiekunów prawnych wobec swojego rodzeństwa;
- 5) czy któreś z rodziców/opiekunów prawnych nadużywa alkoholu;
- 6) stopień akceptacji dla poszczególnych typów zachowań zasługujących na ukaranie „laniem”;
- 7) czy w związku z przemocą korzystali z jakiejś formy pomocy i jak oceniają jej skuteczność;
- 8) gotowość do szukania pomocy i czy zależy ona od rodzaju przemocy, jej przejawów oraz nasilenia;
- 9) do jakich instytucji/osób zwróciliby się, gdyby uznali, że potrzebują pomocy w związku z przemocą w rodzinie.

² Sondaż diagnostyczny jest „sposobem gromadzenia wiedzy o atrybutach strukturalnych i funkcjonalnych oraz dynamice zjawisk społecznych, opiniach i poglądach badanych zbiorowości” (Pilch, T., Bauman, T. (2001). *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”, s. 80) i stanowi „badanie opinii publicznej polegające na gromadzeniu odpowiedzi na te same pytania zadawane określonej grupie ludzi” (Dunaj, B. (1996). *Słownik współczesnego języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Wilga, s.1038).

Dodatkowo przeprowadzono analizy weryfikujące:

- 1) czy istnieją różnice w rodzajach doświadczanej przemocy, jej przejawach i częstotliwości w zależności od następujących zmiennych: płci osób badanych, wieku, charakterystyki środowiska rodzinnego oraz subiektywnej oceny własnych osiągnięć szkolnych;
- 2) czy istnieje związek między stosowaniem poszczególnych rodzajów przemocy a tendencją rodziców do nadużywania alkoholu;
- 3) czy gotowość dzieci i młodzieży do szukania pomocy zależy od rodzaju przemocy, jej przejawów oraz nasilenia?

Uzyskane wyniki odnoszono (tam, gdzie to możliwe) do wyników wcześniejszych badań zrealizowanych na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej³, w tym w szczególności:

- 1) *Badanie dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci. Opinie ofiar, sprawców i świadków o występowaniu i okolicznościach występowania przemocy w rodzinie.* Warszawa: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej / TNS OBOP. Lipiec 2008;
- 2) *Badanie dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci. Opinie kuratorów, policjantów, pracowników socjalnych, pracowników służby zdrowia oraz pedagogów szkolnych o występowaniu i okolicznościach występowania przemocy w rodzinie wobec dzieci.* Warszawa: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej / TNS OBOP. Lipiec 2008;
- 3) *Diagnoza dotycząca osób stosujących przemoc w rodzinie: przemoc w rodzinie z perspektywy dorosłej populacji Polski.* Warszawa: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej / Instytut Millward Brown SMG/KRC. Listopad 2011;

a także do innych wyników:

- 4) *Grabowiec, A. (2011). „Samoocena dzieci krzywdzonych w rodzinie”.* Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej.

³ Raporty z badań dotyczących diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie dostępne są na oficjalnej stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w zakładce: Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie <http://www.mpips.gov.pl/przemoc-w-rodzinie/diagnoza-zjawiska-przemocy-w-rodzinie-w-polsce/>

2. Opracowanie narzędzia badawczego

Przed przystąpieniem do badania, opracowano wstępną treść kwestionariusza. W kwestionariuszu bazowano na opisach zachowań przemocowych, przy czym przyjęto, że:

a) w przypadku **przemocy fizycznej** badanymi przejawami zachowań będą:

- stosowanie kar fizycznych,
- bicie, kopanie w taki sposób, że pozostawiło to ślady np. sińce czy zadrapania,
- szarpanie, potrząsanie, ciągnięcie za ucho, włosy,
- rzucanie przedmiotem w dziecko,
- spoliczkowanie,
- zakaz opuszczenia domu;

b) w przypadku **przemocy psychicznej** (emocjonalnej) badanymi przejawami jej stosowania będą:

- wyzywanie,
- stawianie wygórowanych wymagań lub nakładanie zbyt wielu obowiązków domowych,
- ośmieszanie i krytykowanie;

c) w przypadku **zaniedbywania** badanymi przejawami będą:

- brak troski o czystą odzież,
- zaniedbanie potrzeb żywieniowych,
- brak troski o opiekę medyczną lub leczenie,
- pozostawienie dziecka bez opieki,
- brak zainteresowania problemami dziecka;

d) w przypadku **przemocy seksualnej** badanymi przejawami jej stosowania będą:

- dotykание intymnych części ciała dziecka lub namawianie do dotykania części intymnych dorosłego,
- namawianie dziecka przez osobę dorosłą do oglądania filmów pornograficznych lub zdjęć,
- rozmawianie z dzieckiem o nieprzyzwoitych treściach seksualnych⁴.

⁴ Por.: Sasal, H.D. (2005). *Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie*. Warszawa: Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, s. 28-29.

Wstępna treść kwestionariusza została skonsultowana z psychologiem mającym ponad 5-letnie doświadczenie w pracy z dziećmi, ze specjalistą zajmującym się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie (również z ponad 5-letnim stażem pracy w tym obszarze) oraz z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej.

Następnie, przeprowadzono ewaluację wstępnej wersji kwestionariusza poprzez poddanie go ocenie 5 sędziów kompetentnych. Zespół sędziów składał się z 5 osób z ponad 5-letnim stażem w pracy w lokalnym systemie przeciwdziałania przemocy, w tym 3 osoby stanowili specjaliści zajmujący się problematyką przemocy w rodzinie oraz 2 psychologowie pracujący z dziećmi. Głównym zadaniem sędziów było określenie, czy pytania kwestionariusza trafnie opisują zjawisko przemocy, jakiego mogą doświadczać dzieci i młodzież (tzn. czy opisy stwierdzeń/opisów są egzemplaryczne dla zjawiska przemocy oraz jej typów), a także trafności fasadowej poszczególnych pytań oraz poziomu realizmu psychologicznego i życiowego poszczególnych stwierdzeń/opisów kwestionariusza. Sędziowie otrzymali następującą instrukcję:

„Szanowna Pani/Szanowny Panie!

Firma WYG PSDB, na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, prowadzi badanie w ramach projektu „Rodzina polska-wolna od przemocy”⁵, którego jednym z trzech komponentów jest dokonanie diagnozy zjawiska przemocy i możliwości uzyskania pomocy w sytuacji doświadczenia przemocy wśród dzieci i młodzieży.

Badanie będzie realizowane w szkołach podstawowych, gimnazjach, liceach i technikach za pomocą ankiet papierowych (oddzielne narzędzie dla dzieci młodszych oraz starszych).

Zwracamy się do Państwa z prośbą o dokonanie oceny przygotowanych narzędzi badawczych według następujących kryteriów:

- I. *Określenie, czy pytania dobrze opisują zjawisko przemocy, jakiego mogą doświadczać dzieci i młodzież. (kryterium A)*

Ocena każdego z pytań na skali:

2 – pytanie dobrze opisuje zjawisko przemocy, jakiej mogą doświadczać dzieci i młodzież

1 – pytanie częściowo opisuje zjawisko przemocy, jakiej mogą doświadczać dzieci i młodzież

0 – pytanie nie opisuje zjawiska przemocy, jakiej mogą doświadczać dzieci i młodzież

- II. *Określenie trafności fasadowej⁶ poszczególnych pytań. (kryterium B)*

⁵ Projekt współfinansowany ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2009-2014 dla Programu Operacyjnego PL14.

⁶ Trafność fasadowa rozumiana, jako adekwatność pytań do pomiaru badanego zjawiska oraz ich zgodność z tematem badania.

Ocena każdego z pytań na skali:

2 – pytanie w wysokim stopniu spełnia kryterium trafności fasadowej

1 – pytanie jedynie częściowo spełnia kryterium trafności fasadowej

0 – pytanie nie spełnia kryterium trafności fasadowej

III. Określenie poziomu realizmu psychologicznego i życiowego poszczególnych pytań.
(kryterium C)

Ocena każdego z pytań na skali:

2 – pytanie w wysokim stopniu spełnia kryterium realizmu psychologicznego i życiowego

1 – pytanie jedynie częściowo spełnia kryterium realizmu psychologicznego i życiowego

0 – pytanie nie spełnia kryterium realizmu psychologicznego i życiowego.”

Jako miarą zgodności sędziów kompetentnych posłużono się współczynnikiem CVR Lawshego (por.: Hornowska, 2005)⁷:

$$CVR = \frac{n_e - N/2}{N/2}$$

gdzie:

n_e – liczba sędziów, którzy ocenili dane stwierdzenia jako zasadnicze dla kwestionariusza,

N – ogólna liczba sędziów.

Na podstawie wartości współczynnika Lawshego usunięto 1 pozycję ze wstępnej wersji kwestionariusza dla uczniów gimnazjów i szkół średnich (pozycja nr 10 – „pozostawianie dziecka bez opieki”) o niezadowalającej trafności (tj. pozycję, dla której wartość $CVR < 0,6$)⁸. Poza tym, sędziowie nie wnieśli uwag rodzących konieczność wprowadzenia innych istotnych zmian w kwestionariuszu.

Po ocenie sędziów kompetentnych, kwestionariusz został sprawdzony pod kątem rozumienia poszczególnych pytań w badaniach pilotażowych na grupie respondentów w wieku 11 – 17 lat. W badaniu pilotażowym uczestniczyło 60 uczniów warszawskich szkół, w tym: 20 uczniów szkoły podstawowej, 20 uczniów gimnazjum oraz 20 uczniów szkoły średniej (w każdej grupie 10 dziewczynek i 10 chłopców).

Ostatecznie, kwestionariusz użyty do badania właściwego składał się z bloków pytań dotyczących poszczególnych przejawów przemocy, spośród 17 przyjętych jako egzemplaryczne, dla 4 rodzajów/typów przemocy. Opracowano dwie wersje kwestionariusza, odrębnie dla dzieci w wieku 11

⁷ Hornowska, E. (2005). *Testy psychologiczne. Teoria i praktyka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR.

⁸ Szczegółowe informacje na temat ocen sędziów kompetentnych przedstawiono w tabelach 56 – 61 (Aneks metodologiczny).

- 13 lat (uczniowie szkół podstawowych) oraz dla dzieci i młodzieży w wieku 14 - 17 lat (uczniowie gimnazjum i szkół średnich).

W wersji kwestionariusza dla starszej grupy wiekowej nie uwzględniono 1 z 17 przejawów przemocy „pozostawianie dziecka bez opieki”, z uwagi na to, że - w ocenie sędziów kompetentnych - nie dotyczył on tej grupy. W efekcie, kwestionariusz dla uczniów szkół podstawowych składał się z 17 bloków pytań, a dla uczniów gimnazjów i szkół średnich - z 16 bloków.

Ponadto, w wersji kwestionariusza dla młodszej grupy wiekowej zastosowano nieco inną formę zadawania pytań. Ze względu na to, że badanie mogłoby mieć charakter drażliwy dla młodszych dzieci, pytania nie były zadawane dzieciom wprost. Wzorując się na Kwestionariuszu Krzywdzenia Dziecka M.Sajkowskiej i J.Siemaszko (za: Grabowiec, 2011)⁹, dla każdego z 17 bloków pytań, dzieciom prezentowane były opisy sytuacji związanych z doświadczaniem poszczególnych przejawów przemocy. Przykładowo, dla pierwszego przejawu przemocy fizycznej, dzieci ze szkół podstawowych proszone były o ustosunkowanie się do opisu: „Rodzicom Adama zdarza się stosować wobec niego kary fizyczne (lanie)”. Z kolei, młodzież z gimnazjów i szkół średnich proszona była o ustosunkowanie się do stwierdzenia: „Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne”.

W obu wersjach kwestionariusza, w każdym bloku pytań znalazło się po 10 pytań na temat opisanej w nagłówku sytuacji/stwierdzenia:

- 1) Jak oceniasz, ilu Twoich rówieśników jest w podobnej sytuacji?
- 2) Czy sądzisz, że Twój brat lub Twoja siostra jest w podobnej sytuacji?
- 3) Czy znasz kogoś, kto jest w podobnej sytuacji?
- 4) Czy uważasz, że Twoja sytuacja w rodzinie jest podobna do przedstawionej sytuacji?
- 5) Jak często takie sytuacje mają miejsce w Twoim przypadku?
- 6) Kiedy ostatnio spotkało Cię coś podobnego do przedstawionej sytuacji?
- 7) Czy w związku z takimi zachowaniami wobec Ciebie zwróciłeś/zwróciłaś się do kogoś o pomoc?
- 8) Jeśli tak, to czy pomoc ta była skuteczna?
- 9) Czy gdyby Twoja sytuacja była podobna do opisanej, to czy zwróciłbyś się do kogoś o pomoc?
- 10) Jeśli tak, to do kogo lub do jakich instytucji zwróciłabyś/zwróciłbyś się gdybyś potrzebowała/potrzebował pomocy?

Dodatkowo, zadano 4 pytania dotyczące:

- 1) bycia świadkiem przemocy fizycznej między rodzicami/opiekunami,

⁹ Grabowiec A. (2011). *Samocena dzieci krzywdzonych w rodzinie*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej.

- 2) bycia świadkiem przemocy psychicznej między rodzicami/opiekunami,
- 3) nadużywania alkoholu przez rodziców/opiekunów,
- 4) akceptacji stosowania kar fizycznych za wybrane przewinienia.

Na końcu kwestionariusza zebrano dane "metryczkowe" oraz pozyskano informacje dotyczące sytuacji socjo-demograficznej:

- 1) płeć,
- 2) wiek,
- 3) miejsce zamieszkania,
- 4) struktura rodziny,
- 5) poziom wykształcenia rodziców/opiekunów,
- 6) stan zatrudnienia rodziców/opiekunów,
- 7) posiadanie rodzeństwa,
- 8) warunki materialne.

W tej części kwestionariusza zapytano także uczniów o samoocenę osiągnięć szkolnych, tzn. czy uważają się za bardzo dobrego, dobrego, przeciętnego, słabego lub bardzo słabego ucznia.

3. Najważniejsze wnioski z badania

Poniżej zaprezentowano najważniejsze wnioski z badania pt. „Diagnoza zjawiska przemocy i możliwości uzyskania pomocy w sytuacji doświadczania przemocy w percepcji dzieci i młodzieży.” Należy zauważyć, że większość wyników uzyskanych w relacjonowanym badaniu – ze względu na odmienne założenia metodologiczne – nie pozwala na ich porównanie z wynikami badań w tym zakresie prowadzonych dotychczas na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, ani też z wynikami innych badań prowadzonych przez inne podmioty / instytucje. Wyjątkiem są wyniki odnoszące się do badania poziomu akceptacji przez dzieci i młodzież stosowania kary „lania”, które można porównać z wynikami badania Anny Grabowiec¹⁰ z 2011 roku. Tę część badania zaprojektowano i przeprowadzono w sposób analogiczny do badań Grabowiec, co w pełni umożliwiło i uprawnia do dokonywania porównań. Niezależnie od pewnych ograniczeń, analiza uzyskanych wyników z pewnością może być ważnym źródłem wiedzy o skali zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci i młodzieży.

3.1. Powszechność (rozmiary) poszczególnych rodzajów przemocy oraz jej przejawów

- Badanie powszechności przemocy wśród dzieci i młodzieży objęło dwa aspekty: rozmiar zjawiska w percepcji dzieci i młodzieży, uczestniczących w badaniu (szacowana skala zjawiska) oraz rozmiar zjawiska wśród samych badanych (rzeczywista skala zjawiska).
- O ile 37% uczniów szacuje, że przemocy w rodzinie może doświadczać wielu ich rówieśników, a 32% podaje, że zna co najmniej jednego kolegę/koleżankę, która tej przemocy doświadcza; o tyle wyniki relacjonowanego badania wskazują, że przemocy w rodzinie rzeczywiście może doświadczać 6% dzieci i młodzieży. Dokładnie taki sam wynik (tj. 6%) dotyczący rzeczywistej skali przemocy wśród dzieci i młodzieży uzyskano w Ogólnopolskiej diagnozie problemu przemocy wobec dzieci, przeprowadzonej przez Fundację Dzieci Niczyje¹¹, a bardzo zbliżony (tj. 5%) uzyskano w badaniu TNS OBOP zrealizowanym na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w 2008 roku¹². Należy jednak podkreślić, że każde z tych badań realizowano w oparciu o inną metodykę niż w relacjonowanym tu badaniu.
- Należy ostrożnie wnioskować o faktycznej skali przemocy wśród dzieci i młodzieży w wieku od 11 do 17 lat z uwagi na ograniczenia metodologiczne niniejszego badania (sondaż diagnostyczny), a także samych badań społecznych. Jednym z poważniejszych ograniczeń są obiektywne przeszkody w badaniach ofiar przemocy w ogóle, a dzieci – ofiar przemocy - w szczególności^{13,14}. Po pierwsze, temat doświadczania przemocy jest drażliwy dla osób nią dotkniętych i zdarza się, że nie chcą one wskazywać na siebie jako na „ofiary przemocy”; po drugie diagnozy problemu na ogół bazują na danych uzyskiwanych w badaniach retrospektywnych, co może skutkować tym, że część ofiar „wymazując” negatywne (a nawet traumatyczne)

¹⁰ Grabowiec, A. (2011). *Samoocena dzieci krzywdzonych w rodzinie*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej.

¹¹ Wójcik, S. (2013). Przemoc w rodzinie, zaniedbanie, wiktymizacja pośrednia. Wyniki Ogólnopolskiej diagnozy problemu przemocy wobec dzieci. [w:] *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka (12,3)*, s. 40-62.

¹² *Badanie dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci*. Warszawa: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej / TNS OBOP. Opinie ofiar, sprawców i świadków o występowaniu i okolicznościach występowania przemocy w rodzinie. Lipiec 2008

¹³ Por. Sajkowska, M. (2002). Dzieci wykorzystywane seksualnie - polskie badania. *Niebieska Linia*, 3.

¹⁴ Por.: Makaruk, K., Włodarczyk, J., Wójcik, S. (2013). Dzieci i młodzież jako uczestnicy badań społecznych w kontekście badań dotyczących problemu przemocy. [w:] *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka (12,3)*, s. 7-20.

doświadczenia z pamięci, nie chce bądź nie potrafi udzielić rzetelnej odpowiedzi; po trzecie pojawia się problem etyczny badania dzieci jako strony badania o mniejszych prawach - udział w badaniu niejako „wymusza” na dziecku posłuszeństwo wobec starszych i „obowiązek” odpowiadania na pytania (Morrow, Richards, 1996 za: Makaruk, Włodarczyk, Wójcik, 2013)¹⁵.

- Faktyczna skala zjawiska przemocy w rodzinie w stosunku do dzieci i młodzieży może być niedoszacowana¹⁶, a ponadto warto zwrócić uwagę na fakt, że dzieci i młodzież – ofiary przemocy mogą być „multiofiarą”, co oznacza, że doświadczyły kilku form przemocy.

3.2. Ocena skali przemocy rodzinie wobec dzieci i młodzieży

- Około 37% badanych dzieci i młodzieży szacuje, że ich rówieśnicy mogą doświadczać różnych przejawów przemocy w rodzinie w różnej skali. Prawie co czwarty uczeń (24%) jest przekonany, że w jego otoczeniu nie ma osób, które doświadczyły przemocy w rodzinie, a 39% nie potrafi dokonać takiego oszacowania.
- Dzieci i młodzież wskazujące na to, że ich koledzy doświadczają różnych przejawów przemocy w rodzinie (37% ankietowanych), najczęściej (około 17 % ankietowanych) postrzegają, że problem przemocy w rodzinie dotyczy mniej niż połowy ich rówieśników. 4% ankietowanych uważa, że problem dotyczy prawie wszystkich ich kolegów.
- W percepcji 46% uczniów biorących udział w badaniu, prawie wszyscy lub więcej niż połowa ich rówieśników doświadcza przynajmniej jednego przejawu przemocy fizycznej; rzadziej wskazywano na zaniedbywanie (32%) i przemoc psychiczną (23%), a najrzadziej - na przemoc seksualną (6%).

3.3. Znajomość dzieci z otoczenia doświadczających przemocy

- Średnio 69% uczniów oświadczyło, że nie zna żadnego rówieśnika ze swojego otoczenia, który doświadczałby co najmniej jednego z badanych przejawów przemocy w rodzinie, podczas gdy średnio 31% badanych potwierdziło, że zna co najmniej jedną taką osobę. Na znajomość wielu rówieśników doświadczających przemocy w rodzinie wskazało średnio 7% badanych.
- Uczniowie uczestniczący w badaniu wskazywali, że znani im rówieśnicy, którzy doświadczają przemocy w rodzinie najczęściej doświadczali przejawów przemocy fizycznej (80%); rzadziej zaniedbywania (68%) i przemocy psychicznej (60%), a najrzadziej - przemocy seksualnej (15%).

3.4. Doświadczenie przemocy w rodzinie przez badane dzieci i młodzież

- Wśród 1210 badanych uczniów, średnio 6% uznało, że ich sytuacja jest podobna do sytuacji opisywanych w kwestionariuszu, co oznacza, iż mogli oni doświadczyć co najmniej jednego z badanych przejawów przemocy. Zdecydowana większość respondentów (średnio 89%) udzieliła odpowiedzi sugerujących, że nie mieli

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Por.: Włodarczyk, J., Makruk, K. (2013). *Ogólnopolska diagnoza problemu przemocy wobec dzieci. Wyniki badania*. Warszawa: Ministerstwo Edukacji Narodowej / Rzecznik Praw Dziecka/Fundacja Dzieci Niczyje.

doświadczeń związanych z przemocą w rodzinie, a średnio 5% uczniów nie potrafiło określić, czy zetknęła się z badanymi przejawami przemocy.

- Uczniowie, których odpowiedzi wskazują na możliwość doświadczenia przemocy w rodzinie, najczęściej doświadczyli przejawów przemocy fizycznej (31%), a następnie zaniedbania (19%) i przemocy psychicznej (11%). Najrzadziej wskazywano na doświadczenie przemocy seksualnej (4%).
- Odpowiedzi, których udzieliły dziewczynki mogące doświadczyć przemocy w rodzinie, wskazują, że istotnie częściej niż chłopcy doświadczały one przemocy fizycznej (35% - dziewczynki; 27% - chłopcy) i zaniedbywania (22% - dziewczynki; 17% - chłopcy).
- Uczniowie gimnazjów i techników istotnie częściej niż uczniowie szkół podstawowych i liceów wskazywali na doświadczenie przemocy fizycznej (35% - gimnazjum; technika; 26% - liceum; 25% - szkoła podstawowa) oraz istotnie częściej niż uczniowie pozostałych typów szkół doświadczały zaniedbywania (29% - gimnazjum; 15% - szkoła podstawowa; 10% - liceum; 10% - technikum). Przemocy psychicznej najrzadziej doświadczały uczniowie szkół podstawowych (5% - szkoła podstawowa; 13% - gimnazjum; 18% - liceum; 14% - technikum). Przemocy seksualnej rzadziej doświadczały uczniowie szkół podstawowych (1%) niż uczniowie gimnazjum (5%) i liceum (7%).
- Dzieci i młodzież z dużych i średnich miast istotnie częściej wskazywały na doświadczanie przejawów przemocy fizycznej (42% i 40%) niż respondenci mieszkający na wsi (25%). Doświadczenie przejawów zaniedbywania istotnie częściej deklarowali uczniowie z dużych miast (30%) niż z małych miast (15%) i wsi (15%). Statystycznie częściej też zaniedbywania doświadczały badani zamieszkujący w średnim mieście (26%) niż na wsi (15%). W przypadku przemocy psychicznej, odsetek dzieci i młodzieży doświadczających okazał się istotnie wyższy wśród uczniów ze średnich miast (16%) niż ze wsi (9%). Doświadczenie przemocy psychicznej statystycznie częściej deklarowały także dzieci mieszkające w średnim mieście (16%) w stosunku do tych, które mieszkają w małym mieście (7%). W przypadku przemocy seksualnej, częściej na jej doświadczenie wskazywały dzieci i młodzież ze średnich miast (6%) niż ze wsi (2%), choć różnica ta znajduje się na granicy istotności statystycznej.
- Nie ujawniono związku pomiędzy typem przemocy a sytuacją zawodową ojca/opiekuna prawnego, ale okazało się, że przemocy seksualnej częściej doświadczają dzieci i młodzież, których matka/opiekunka prawna nie pracuje (8%) niż dzieci, których matka/opiekunka prawna pracuje na stałe (3%). Jest to jednak wynik znajdujący się na granicy istotności statystycznej.
- Doświadczenie przemocy seksualnej ma związek z posiadaniem lub nie posiadaniem rodzeństwa. Uczniowie, którzy nie posiadają rodzeństwa istotnie częściej (11%) niż uczniowie posiadający rodzeństwo (3%) deklarowali doświadczenie przemocy seksualnej.
- Badanie ujawniło zależność typu doświadczanej przemocy od sytuacji materialnej rodziny. Przemocy fizycznej oraz zaniedbania częściej doświadczają dzieci deklarujące, że sytuacja materialna ich rodzin jest gorsza niż większości ich rówieśników (56% - przemoc fizyczna; 42% - zaniedbanie) w porównaniu do dzieci i młodzieży wskazujących, że sytuacja materialna ich rodziny jest taka sama (29% - przemoc

fizyczna; 17% - zaniedbanie) lub lepsza niż większości ich rówieśników (30% - przemoc fizyczna; 22% - zaniedbanie).

- Typ doświadczanej przemocy jest związany z samooceną osiągnięć szkolnych ucznia. Dzieci i młodzież, które oceniały się, jako dobrzy uczniowie (9%) rzadziej doświadczały przemocy psychicznej niż ich koledzy, którzy oceniali się, jako słabi uczniowie (23%). Różnice zaobserwowano także w przypadku przemocy seksualnej. „Dobrzy” uczniowie (2%) rzadziej doświadczały przemocy seksualnej niż uczniowie „bardzo dobrzy” (8%); a także „słabi” uczniowie (10%) doświadczały jej częściej niż uczniowie oceniający się jako „dobrzy” (2%), choć należy podkreślić, że ta ostatnia zależność znajduje się na granicy istotności statystycznej.

3.5. Nasilenie (częstotliwość) występowania poszczególnych form przemocy oraz ich przejawów

- W przypadku dzieci i młodzieży, które od 2 do 3 razy w miesiącu lub częściej doświadczają przejawów przemocy zauważono istotne różnice w zakresie typów przemocy. W przypadku zaniedbania i przemocy psychicznej odsetek uczniów jest istotnie statystycznie wyższy (odpowiednio: 87% i 86%) niż odsetek dzieci i młodzieży doświadczającej przemocy fizycznej (48%) i przemocy seksualnej (45%).
- Wśród uczniów, którzy doświadczyli przemocy seksualnej ujawniła się statystycznie istotna różnica związana z płcią. Okazało się, że odsetek dziewcząt doświadczających często (2-3 razy w miesiącu lub częściej) przemocy seksualnej (43%) jest istotnie wyższy od odsetka chłopców (17%).
- Wyniki badania wskazują, że nasilenie doświadczenia przemocy zależy istotnie statystycznie od typu szkoły. Z przeprowadzonego badania wynika, że istotnie wyższy odsetek uczniów szkół średnich (40%) niż uczniów gimnazjów (36%) czy szkół podstawowych (4%) doświadczał przemocy seksualnej.
- Istnieje istotna statystycznie różnica w nasileniu przemocy w zależności od miejsca zamieszkania. Wszystkich typów przemocy (oprócz zaniedbania) doświadczają istotnie większe odsetki dzieci i młodzieży (2-3 razy) w dużych i ewentualnie średnich miastach niż na wsiach. Największe różnice pomiędzy dużymi miastami a wsią występują w przypadku doświadczanej często (2-3 razy w miesiącu lub częściej) przemocy seksualnej, które dotyczą 3 razy większej grupy dzieci i młodzieży z dużych miast w porównaniu ze wsią.
- O ile częstotliwość występowania poszczególnych typów przemocy nie miała związku z poziomem wykształcenia matki/opiekunki prawnej, o tyle ujawniła się statystycznie istotna różnica w zakresie stosowania przemocy fizycznej wynikająca z poziomu wykształcenia ojca/opiekuna prawnego. Istotnie większy odsetek dzieci doświadczających przemocy fizycznej codziennie spotyka się w rodzinach, w których ojciec/opiekun prawny ma wykształcenie podstawowe (8%), najrzadziej w rodzinach w których ojciec/opiekun prawny ma wykształcenie wyższe (4%).
- Biorąc pod uwagę ocenę poszczególnych form przemocy, istotne różnice obserwuje się w częstotliwości występowania przemocy fizycznej, psychicznej i seksualnej. Uczniowie słabsi częściej doświadczają przemocy fizycznej i psychicznej, jednak codzienne występowanie tego typu przemocy najczęściej ma miejsce w przypadku bardzo dobrych uczniów. Dotyczy to również przemocy seksualnej

- Nie zauważa się jednak istotnych różnic pod względem częstotliwości ich występowania w zależności od liczby rodzeństwa. Podobnie, częstotliwość poszczególnych przejawów i form przemocy nie jest istotnie różnicowana przez pozycję zawodową obojga rodziców/opiekunów prawnych, a także przez sytuację materialną gospodarstwa domowego.

3.6. Rozmiary przemocy fizycznej i psychicznej między rodzicami/opiekunami prawnymi

- 17% badanych uczniów było świadkiem lub wie, że pomiędzy ich rodzicami/opiekunami doszło do aktów przemocy fizycznej, a 13% dzieci i młodzież było świadkiem lub wie o przemocy psychicznej.
- Badanie ujawniło, że dzieci i młodzież, które same doświadczyły przemocy istotnie częściej deklarowali, że byli także świadkami przemocy fizycznej między swoimi rodzicami (28%) w porównaniu do dzieci i młodzieży, które nie doświadczyły tej formy przemocy (11%). Analogiczna zależność ujawniła się w przypadku przemocy psychicznej, gdzie dzieci i młodzież, które same doświadczyły przynajmniej jednego przejawu tej formy przemocy istotnie częściej deklarowały, że były jej świadkami pomiędzy swoimi rodzicami/opiekunami prawnymi (66%) niż dzieci i młodzieży, które same nie miały takich doświadczeń (26%).

3.7. Bycie świadkiem lub wiedza na temat przemocy stosowanej przez kogoś z rodziców/opiekunów wobec rodzeństwa

- Średnio 15% badanych uczniów zadeklarowało, że było świadkiem lub wie, że ich rodzeństwo doświadczyło przemocy w rodzinie. Blisko co trzeci uczeń (29%) wskazał, że była to przemoc fizyczna; 13% - zaniedbanie; 14% - przemoc psychiczna, a tylko 3% - przemoc seksualna.
- Dzieci i młodzież częściej deklarowali, że byli świadkami lub wiedzą o tym, że ich rodzeństwo doświadczyło przemocy fizycznej (29%) niż innych typów przemocy (13%, 14% i 3%). Rzadziej dzieci i młodzież wskazywały na przemoc psychiczną (13%) oraz zaniedbywanie (13%), a istotnie najrzadziej wskazywały na doświadczenie przez ich braci i/lub siostry przemocy seksualnej (3%).

3.8. Korzystanie z jakiejś formy pomocy w związku z doświadczeniem przemocy w rodzinie i ocena jej skuteczności

- W przemocy fizycznej uczniowie istotnie rzadziej korzystali z jakiejś formy pomocy w przypadku doświadczenia zakazu wychodzenia z domu (3%) niż w przypadku doświadczenia kar fizycznych (23%). W przypadku przejawów zaniedbywania, odsetek dzieci i młodzieży korzystającej z pomocy, kiedy doświadczała zaniedbywania ich potrzeb żywieniowych (32%) był istotnie wyższy niż w przypadku, gdy byli oni pozostawiani bez opieki (15%). Wśród przejawów przemocy psychicznej i seksualnej nie ujawniono istotnych statystycznie różnic między odsetkami osób, które zgłosiły się po pomoc w przypadku ich doświadczenia.
- Dzieci i młodzież, które doświadczyły przemocy w rodzinie wskazywały, że pomocy szukały u nauczycieli, wychowawców, pedagogów/psychologów szkolnych, lekarzy/pielęgniarek oraz u przyjaciół, rodziny i bliskich osób.

- Ze względu na niskie liczebności dzieci i młodzieży korzystających z pomocy w związku z doświadczeniem przemocy w rodzinie nie ustalono czy zachodzą istotne statystycznie różnice w ocenie skuteczności tej pomocy.

3.9. Gotowość do szukania pomocy i czy zależy ona od rodzaju przemocy, jej przejawów oraz nasilenia

- Badani uczniowie najczęściej deklarowali gotowość do poszukiwania pomocy w sytuacji doświadczenia przemocy fizycznej (75%) oraz seksualnej (72%) w przypadku, gdyby byli jej ofiarami. Istotnie rzadziej respondenci poszukiwaliby pomocy w przypadku zaniedbywania (65%), a najrzadziej w przypadku doświadczenia przemocy psychicznej (44%).
- W przypadku doświadczenia przemocy dzieci i młodzież wskazali, że zgłosiliby się na policję, do ośrodka pomocy społecznej, nauczycieli, wychowawców, pedagogów/psychologów szkolnych, lekarzy/pielęgniarek, przyjaciół, rodziny, bliskich osób, księdza czy instytucji zajmujących się ofiarami przemocy domowej.

3.10. Nadużywanie alkoholu przez rodziców/opiekunów prawnych i związek między tendencją do nadużywania alkoholu a stosowaniem poszczególnych rodzajów przemocy

- Średnio 30% uczniów doświadczających przemocy w rodzinie oceniła, że przynajmniej jedno z rodziców/opiekunów prawnych nadużywa alkoholu, podczas gdy przeciwnego zdanie było średnio 15% badanych.
- Badanie ujawniło związek między stosowaniem poszczególnych rodzajów przemocy a tendencją rodziców do nadużywania alkoholu. Uczniowie, którzy deklarują, że ich rodzice/opiekunowie prawni nadużywają alkoholu częściej doświadczają każdego z badanych rodzajów przemocy niż dzieci, w których opinii ich rodzice nie nadużywają alkoholu.
- Przemocy fizycznej częściej doświadczali dzieci i młodzież, których rodzice nadużywają alkoholu (47%) niż dzieci i młodzież, których rodzice/opiekunowie prawni nie nadużywają alkoholu (29%).
- Istotnie częściej, zaniedbywane są dzieci i młodzież, których rodzice/opiekunowie prawni nadużywają alkoholu (30%) niż dzieci i młodzież, których rodzice/opiekunowie prawni nie nadużywają alkoholu (18%).
- Przemocy psychicznej częściej doświadczali dzieci i młodzież, których rodzice nadużywają alkoholu (28%) niż dzieci i młodzież, których rodzice/opiekunowie prawni nie nadużywają alkoholu (9%).
- Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających przemocy seksualnej, których rodzice/opiekunowie prawni nadużywają alkoholu jest istotnie wyższy (14%) niż odsetek ich kolegów, którzy wskazali, że ich rodzice/opiekunowie prawni nie nadużywają alkoholu (3%).

3.11. Stopień akceptacji dla karania „laniem”

- Uczniowie biorący udział w badaniu najczęściej akceptowali karanie „laniem” za palenie papierosów i picie alkoholu (po 39%), popełnienie drobnej kradzieży (38%)

oraz okazywanie braku szacunku rodzicom (31%). Istotnie rzadziej dzieci i młodzież akceptowały karanie „laniem” za wagary (24%), a najrzadziej akceptowały „lanie” jako formę kary za kłamstwo (6%) oraz nie wrócenie do domu o określonej porze i zniszczenie cennej rzeczy (po 9%).

- Wśród dzieci i młodzieży stopień akceptacji „lania”, jako kary za określone zachowania istotnie zmalał w przypadku wszystkich badanych zachowań w stosunku do wyników uzyskanych w 2011 roku przez Annę Grabowiec¹⁷, która przeprowadziła analogiczne badanie w tym zakresie.

-

¹⁷ Por.: Grabowiec A. (2011). *Samoocena dzieci krzywdzonych w rodzinie*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej.

4. Szczegółowy opis i interpretacja wyników badania

4.1. Powszechność (rozmiary) poszczególnych rodzajów przemocy oraz jej przejawów

4.1.1. Ocena skali przemocy rodzinie wobec dzieci i młodzieży

Pierwsze pytanie, dotyczące powszechności poszczególnych przejawów przemocy w rodzinie, miało na celu uzyskanie informacji o szacowanym przez dzieci i młodzież rozmiarze doświadczeń związanych z przemocą w rodzinie wśród ich rówieśników. Rozkłady odpowiedzi na pytanie: „*Jak oceniasz, ilu Twoich rówieśników jest w podobnej sytuacji?*” zaprezentowano w tabeli 4.

Tabela 4. Powszechność poszczególnych przejawów przemocy w rodzinie w opinii dzieci i młodzieży (w %)

Przejawy przemocy	Prawie wszyscy	Więcej niż połowa	Mniej więcej połowa	Mniej niż połowa	Prawie nikt	Trudno powiedzieć
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne (n=1199)	3	4	11	21	21	40
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania (n=1207)	2	2	5	17	36	38
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsają, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci (n=1208)	2	5	12	22	21	37
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem (n=1206)	2	3	6	14	29	46
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci (n=1206)	2	6	7	21	24	40
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu (n=1201)	18	25	18	16	7	17
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież (n=1206)	2	5	7	23	26	36
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne (n=1209)	2	4	8	18	29	39
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należycie zajmują się ich leczeniem (n=1201)	2	4	7	16	28	44
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki (n=846)	9	18	17	18	11	27
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci (n=1201)	5	14	16	19	15	31
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci (n=1206)	6	9	12	19	17	37
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych (n=1205)	4	9	15	21	16	35
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci (n=1201)	3	6	10	17	22	42
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała (n=1199)	2	1	2	8	34	53
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych (n=1199)	2	0	2	5	36	54
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych (n=1202)	2	1	3	9	28	57

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Średnio 37% badanych dzieci i młodzieży szacuje, że ich rówieśnicy mogą doświadczać różnych przejawów przemocy w rodzinie, z czego takie doświadczenia dotyczą:

- prawie wszystkich ich rówieśników (średnio 4% ankietowanych),
- więcej niż połowę ich rówieśników (średnio 7% ankietowanych),
- mniej więcej połowę ich rówieśników (średnio 9% ankietowanych),
- mniej niż połowę ich rówieśników (średnio 17% ankietowanych).

Prawie co czwarty badany uczeń uważał, że prawie nikt z jego rówieśników nie miał takich doświadczeń (średnio 24%), a średnio 39% respondentów nie potrafiło ocenić skali takich doświadczeń.

Wśród przejawów przemocy fizycznej badani najczęściej wskazywali na odpowiedzi „*Więcej niż połowa moich rówieśników*” oraz „*Prawie wszyscy moi rówieśnicy*” dla przejawu świadczącego o zakazywaniu dzieciom opuszczania domu (43%). Zdecydowanie rzadziej uczniowie wskazywali na pozostałe przejawy przemocy fizycznej: spoliczkowanie (8%); szarpanie, potrząsanie, ciągnięcie za ucho, włosy (7%); stosowanie kar fizycznych (7%); rzucanie przedmiotem w dziecko (5%) oraz bicie, kopanie w taki sposób, żeby pozostawiło to ślady np. sińce czy zadrapania (4%).

W przypadku zaniedbania badani najczęściej wskazywali na odpowiedzi „*Więcej niż połowa moich rówieśników*” oraz „*Prawie wszyscy moi rówieśnicy*” dla przejawu świadczącego o pozostawianiu dziecka bez opieki (27%). Rzadziej wskazywano na takie odpowiedzi dla przejawu: brak zainteresowania problemami dziecka (19%) oraz istotnie rzadziej dla pozostałych przejawów: brak troski o czystą odzież (7%), zaniedbywanie potrzeb żywieniowych (6%) oraz brak troski o opiekę medyczną lub leczenie (6%).

W przypadku przemocy psychicznej, badani najczęściej wskazywali na odpowiedzi „*Więcej niż połowa moich rówieśników*” oraz „*Prawie wszyscy moi rówieśnicy*” dla przejawu świadczącego o wyzywaniu dzieci przez rodziców (15%) oraz stawiania wygórowanych wymagań lub nakładania zbyt wielu obowiązków domowych (13%). Istotnie rzadziej wskazywano przejaw: ośmieszanie i krytykowanie (9%).

W przypadku przemocy seksualnej, uczniowie najczęściej wskazywali na odpowiedzi „*Więcej niż połowa moich rówieśników*” oraz „*Prawie wszyscy moi rówieśnicy*” dla przejawu świadczącego o dotykaniu intymnych części ciała dziecka lub namawiania do dotykania części intymnych dorosłego (3%) oraz rozmawiania z dzieckiem o nieprzyzwoitych treściach seksualnych (3%), a nieznacznie rzadziej dla namawiania dziecka przez osobę dorosłą do oglądania filmów pornograficznych lub zdjęć (2%).

Odpowiedzi uzyskane dla poszczególnych przejawów przeanalizowano pod kątem 4 typów przemocy (tabela 5).

Tabela 5. Powszechność poszczególnych typów przemocy w rodzinie w opinii dzieci i młodzieży (w %)

Typy przemocy	Prawie wszyscy moi rówieśnicy	Więcej niż połowa moich rówieśników	Mniej więcej połowa moich rówieśników	Mniej niż połowa moich rówieśników	Prawie nikt z moich rówieśników nie jest w takiej sytuacji	Trudno powiedzieć
Przemoc fizyczna (n=1199)	20	26	19	17	10	9
Zaniedbywanie (n=1203)	12	20	18	19	15	16
Przemoc psychiczna (n=1206)	9	14	18	21	16	22
Przemoc seksualna (n=1203)	4	2	3	12	39	40

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

46% badanych dzieci i młodzieży wskazało, że - w ich ocenie - „*Prawie wszyscy ich rówieśnicy*” lub „*Więcej niż połowa ich rówieśników*” doświadczają przynajmniej jednego przejawu przemocy fizycznej. Respondenci rzadziej wskazywali na zaniedbywanie (32%) oraz przemoc psychiczną (23%), a najrzadziej wskazywano na przemoc seksualną (6%). Wszystkie ujawnione różnice są istotne statystycznie.

4.1.2. Znajomość dzieci z otoczenia doświadczających przemocy

Badani uczniowie zapytani zostali o to, „*Czy w swoim otoczeniu znają kogoś, kto doświadczają przejawów przemocy w rodzinie*”. Rozkłady odpowiedzi prezentuje tabela 6.

Uczniowie biorący udział w badaniu, zadeklarowali w większości (średnio 69%), że nie znają nikogo w swoim otoczeniu, kto doświadczają przemocy w rodzinie. Średnio, co dziesiąty badany potwierdził, że zna jedną taką osobę, 14% - potwierdziło, że na kilka; a 7% twierdzi, że zna wiele takich osób.

W przypadku przemocy fizycznej, badani najczęściej wskazywali, że znają przynajmniej jedną osobę doświadczającą zakazu opuszczenia domu (74%). Rzadziej respondenci wskazywali na znajomość osoby doświadczającej kar fizycznych (33%) oraz szarpania, potrząsania, ciągnięcia za ucho, włosy (31%); nieco rzadziej spoliczkowania (25%). Najrzadziej wskazywano na znajomość rówieśników, w których rodzice rzucali przedmiotami (15%) oraz bili, kopali w taki sposób, że pozostawiło to ślady np. sińce czy zadrapania (15%).

W przypadku zaniedbania, badani najczęściej wskazywali, że znają przynajmniej jedną osobę doświadczającą pozostawiania bez opieki (50%) oraz taką, której rodzice nie interesują się jej problemami (47%). Rzadziej wskazywali na znajomość osoby, której rodzice nie troszczą się o to, by miała czystą odzież (40%), a jeszcze rzadziej - takiej, której zaniedbywane są potrzeby żywieniowe (25%). Najrzadziej deklarowano znajomość takich osób, których rodzice nie troszczą się o ich zdrowie (19%).

Tabela 6. Znajomość rówieśników, którzy doświadczają poszczególnych przejawów przemocy w rodzinie (w %)

Przejawy przemocy	Nie znam nikogo takiego	Znam jedną taką osobę	Znam kilka takich osób	Znam wiele takich osób
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne (n=1204)	67	16	14	3
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania (n=1208)	85	9	4	2
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsają, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci (n=1204)	69	13	14	4
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem (n=1199)	84	7	5	4
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci (n=1200)	75	11	10	4
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu (n=1199)	27	9	37	27
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież (n=1202)	60	18	18	4
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne (n=1203)	75	12	11	2
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należyście zajmują się ich leczeniem (n=1202)	81	7	9	3
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki (n=848)	50	10	19	21
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci (n=1193)	53	9	26	12
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci (n=1196)	57	10	24	9
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych (n=1204)	54	14	24	8
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci (n=1198)	68	12	15	5
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała (n=1198)	93	3	1	3
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych (n=1199)	93	2	2	3
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych (n=1197)	90	4	4	2

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

W przypadku przemocy fizycznej, badane dzieci i młodzież najczęściej wskazywały, że znają przynajmniej jedną osobę, wobec której rodzice stawiają wygórowane oczekiwania (46%) oraz taką, która jest przez rodziców wyzywana (43%). Badani rzadziej deklarowali znajomość przynajmniej jednego dziecka, które jest ośmieszane i krytykowane przez swoich rodziców (32%).

W przypadku przemocy seksualnej, respondenci z podobną częstotliwością wskazywali, że znają przynajmniej jedno dziecko doświadczające rozmawiania o nieprzyzwoitych treściach seksualnych (10%), dotykania intymnych części jego ciała lub namawiane do dotykania części intymnych dorosłego (7%) oraz namawiania przez osobę dorosłą do oglądania filmów pornograficznych lub zdjęć (7%).

Dane zaprezentowane w tabeli 7 pozwalają na porównanie rozkładu odpowiedzi respondentów w podziale na typy przemocy.

Tabela 7. Znajomość rówieśników, którzy doświadczają poszczególnych typów przemocy w rodzinie (w %)

Typy przemocy	Nie znam nikogo takiego	Znam jedną taką osobę	Znam kilka takich osób	Znam wiele takich osób
Przemoc fizyczna (n=1210)	20	11	38	31
Zaniedbywanie (n=1210)	32	13	33	23
Przemoc psychiczna (n=1208)	40	13	31	16
Przemoc seksualna (n=1209)	85	5	4	6

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Ankietowani najczęściej wskazywali na znajomość przynajmniej jednej osoby doświadczającej przemocy fizycznej (80%). Rzadziej deklarowali, że znają osobę, która doświadczała przynajmniej jednego przejawu zaniedbywania (68%) oraz przemocy psychicznej (60%). Najrzadziej przemocy potwierdzali znajomość rówieśnika, który doświadcza przemocy seksualnej (15%). Wszystkie ujawnione różnice są istotne statystycznie.

4.1.3. Doświadczenie przemocy w rodzinie przez badane dzieci i młodzież

W ostatnim z pytań dotyczących pierwszego obszaru badawczego, badani proszeni byli o porównanie opisów/stwierdzeń dotyczących wybranych przejawów przemocy w rodzinie z ich sytuacją, a następnie dokonanie oceny podobieństwa. Na pytanie: „Czy uważasz, że Twoja sytuacja w rodzinie jest do przedstawionej sytuacji?”, badani mogli udzielić jednej z pięciu odpowiedzi: „Bardzo podobna”, „Raczej podobna”, „Ani podobna, ani niepodobna”, „Raczej niepodobna” oraz „Zupełnie niepodobna”. Odpowiedzi „Bardzo podobna” oraz „Raczej podobna” traktowano, jako podstawę do uznania, że osoba badana mogła doświadczyć danego przejawu przemocy¹⁸. Wyniki zestawiono w tabeli 8.

Średnio 6% badanych dzieci i młodzieży uznało, że ich sytuacja jest podobna do sytuacji opisywanych w stwierdzeniach dotyczących analizowanych przejawów przemocy. Zdecydowana większość (89%) respondentów uznała, że nie znajduje się w podobnej sytuacji, co oznacza, że nie doświadczyli przemocy. Średnio 5% uczniów nie potrafiło określić, czy opisywana sytuacja jest podobna bądź nie do ich sytuacji.

W przypadku przemocy fizycznej, badane dzieci i młodzież najczęściej wskazywały, że ich sytuacja jest bardzo lub raczej podobna do sytuacji osób doświadczających zakazu opuszczania domu (27%). Rzadziej ankietowani wskazywali na podobieństwo swojej sytuacji do sytuacji osób, wobec których rodzice stosują kary fizyczne (4%); osób doświadczających szarpania, potrząsania, ciągnięcia za ucho, włosy (4%); policzkowania (3%); rzucania w nie przez rodziców przedmiotami (2%) oraz bicia, kopania w taki sposób, żeby pozostawiło to ślady np. sińce czy zadrapania (1%).

¹⁸ Należy podkreślić, że "doświadczenie/brak doświadczenia" przemocy nie stanowi tu kategorii diagnostycznej. Stwierdzenie faktu doświadczenia przemocy (w szczególności przemocy wobec dzieci) w badaniach jest wysoce problematyczne z uwagi na obiektywne ograniczenia metodologiczne. Relacjonowane tu badanie miało charakter diagnozy problemu społecznego, w związku z czym zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, która jest właściwa dla gromadzenia ogólnej wiedzy o danym zjawisku społecznym, a nie do diagnozy indywidualnej. Zatem, odpowiedzi „Bardzo podobna” oraz „Raczej podobna” wyłącznie sugerują, że udzielający ich respondenci mogli doświadczyć przemocy (jest to prawdopodobne, ale nie jest to pewne).

Tabela 8. Odsetek dzieci doświadczających poszczególnych przejawów przemocy w rodzinie

Przejawy przemocy	Bardzo podobna	Raczej podobna	Ani podobna, ani niepodobna	Raczej niepodobna	Zupełnie niepodobna
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne (n=1208)	1	3	7	17	72
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania (n=1206)	0	1	2	6	91
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsa, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci (n=1204)	1	3	5	14	77
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem (n=1199)	1	1	3	8	87
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci (n=1201)	1	2	5	9	83
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu (n=1203)	7	20	12	21	40
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież (n=1197)	1	1	2	4	92
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne (n=1202)	1	1	2	4	92
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należącej się zajmują się ich leczeniem (n=1200)	0	1	3	7	89
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki (n=839)	7	13	9	16	55
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci (n=1195)	2	5	9	14	70
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci (n=1202)	3	8	9	12	68
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych (n=1203)	2	5	9	16	68
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci (n=1198)	2	4	6	10	78
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała (n=1191)	1	1	1	1	96
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych (n=1194)	1	1	1	1	96
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych (n=1194)	1	1	3	4	91

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

W przypadku zaniedbania, badani najczęściej wskazywali, że ich sytuacja jest podobna do sytuacji dzieci pozostawianych bez opieki (20%). Istotnie rzadziej dostrzegali podobieństwo swojej sytuacji do sytuacji osób, których rodzice nie interesują się ich problemami (7%). Rzadziej do sytuacji osób, których rodzice nie troszczą się o to, by miały czystą odzież (2%), zaniedbują ich potrzeby żywieniowe (2%) oraz nie troszczą się o ich zdrowie (1%).

W przypadku przemocy psychicznej, dzieci i młodzież najczęściej wskazywały, że ich sytuacja jest podobna do sytuacji dzieci, które są wyzywane przez swoich rodziców (11%), a rzadziej wskazywały na podobieństwo do sytuacji osób, wobec których stawiane są wygórowane oczekiwania (8%) oraz dzieci ośmieszanych i krytykowanych przez rodziców (6%).

W przypadku przemocy seksualnej, dzieci z podobną częstotliwością wskazywały na podobieństwo ich sytuacji do sytuacji osób doświadczających każdego z badanych przejawów przemocy seksualnej. Po 2% badanych wskazało, że ich sytuacja jest podobna do sytuacji dzieci doświadczających: dotykania intymnych części ciała dziecka lub namawiania do dotykania części intymnych dorosłego; namawiania przez osobę dorosłą do oglądania filmów pornograficznych lub zdjęć oraz rozmawiania o nieprzyzwoitych treściach seksualnych.

W tabeli 9 przedstawiono odsetki dzieci i młodzieży według typów przemocy.

Tabela 9. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych typów przemocy w rodzinie

Typy przemocy	Bardzo podobna	Raczej podobna	Ani podobna, ani niepodobna	Raczej niepodobna	Zupełnie niepodobna
Przemoc fizyczna (n=1210)	9	22	13	25	31
Zaniedbywanie (n=1203)	7	12	10	20	51
Przemoc psychiczna (n=1205)	4	7	10	18	61
Przemoc seksualna (n=1201)	2	2	1	4	91

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że 56% uczestników nie doświadczyło ani jednego przejawu przemocy fizycznej; 71% nie miało doświadczeń związanych z zaniedbywaniem; 79% - z przemocą psychiczną, a 95% zaprzeczyło, aby doświadczyło przemocy seksualnej.

Spośród dzieci i młodzieży, które doświadczyły co najmniej 1 przejawu przemocy, respondenci najczęściej wskazywali, że ich sytuacja jest bardzo podobna lub raczej podobna do sytuacji osób doświadczających przemocy fizycznej (31%). Uczniowie rzadziej wskazywali, że ich sytuacja jest podobna do sytuacji osoby doświadczającej przynajmniej jednego przejawu zaniedbania (19%) oraz przemocy psychicznej (11%). Najrzadziej wskazywano na podobieństwo własnej sytuacji do sytuacji osób doświadczających przemocy seksualnej (4%).

W kolejnym kroku, wśród dzieci i młodzieży, które doświadczyły przemocy, zweryfikowano czy istnieją różnice w rodzajach doświadczanej przemocy oraz jej przejawach w zależności od następujących zmiennych: płci, wieku (typu szkół), wielkości miejscowości, charakterystyki środowiska rodzinnego oraz subiektywnej oceny własnych osiągnięć szkolnych.

Płeć

W tabeli 10 przedstawiono odsetki dzieci i młodzieży, które doświadczyły różnych przejawów przemocy w rodzinie w zależności od płci.

Tabela 10. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych przejawów przemocy w zależności od płci

Przejawy przemocy	Dziewczynki	Chłopcy
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne ($n_D=588/n_C=620$); $p=0,309$	5,3	4,0
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania ($n_C=589/n_D=617$); $p=0,013^*$	2,4	0,6
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsają, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci ($n_D=588/n_C=616$); $p<0,001^*$	5,9	1,9
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem ($n_D=586/n_C=613$); $p=0,600$	2,4	1,9
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci ($n_D=587/n_C=614$); $p=0,047^*$	4,1	2,1
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu ($n_D=587/n_C=616$); $p=0,004^*$	30,8	23,5
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież ($n_D=586/n_C=611$); $p=0,146$	1,5	2,7
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne ($n_D=588/n_C=614$); $p=0,184$	1,9	1,0
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należyce zajmują się ich leczeniem ($n_D=588/n_C=613$); $p=0,007^*$	2,9	0,8
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki ($n_D=406/n_C=433$); $p=0,309$	21,2	18,4
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci ($n_D=587/n_C=608$); $p=0,001^*$	9,3	4,7
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci ($n_D=587/n_C=615$); $p=0,039^*$	12,7	9,0
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych ($n_D=588/n_C=615$); $p=0,009^*$	8,8	5,0
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci ($n_D=586/n_C=612$); $p=0,094$	7,3	5,0
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała ($n_D=581/n_C=610$); $p=0,485$	1,7	2,3
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych ($n_D=586/n_C=609$); $p=0,159$	0,8	1,8
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych ($n_D=587/n_C=607$); $p=0,311$	2,0	1,3

n_D – liczebność próby dziewczynek;

n_C – liczebność próby chłopców;

p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;

* – różnice między populacjami są istotne statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

W przypadku 15 spośród 17 badanych przejawów przemocy, dziewczynki częściej niż chłopcy wskazywały na ich doświadczenie, podczas gdy chłopcy częściej wskazywali tylko na 2 przejawy. Zachowanie, których częściej mogli doświadczać chłopcy związane są z seksualnością (dotykanie intymnych części ciała swoich dzieci oraz namawianie do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych). Statystycznie istotne różnice między chłopcami i dziewczynkami ujawniły się w odniesieniu do 8 objawów przemocy. Dziewczynki częściej wskazywały na to, że doświadczają zakazu wychodzenia z domu (30,8% - dziewczynki vs. 23,5% - chłopcy); wyzywania dzieci (12,7% - dziewczynki vs. 9% - chłopcy); stawiania wygórowanych wymagań, nakładanie zbyt wielu obowiązków domowych (8,8% - dziewczynki vs. 5% - chłopcy). Dziewczynki istotnie częściej niż chłopcy wskazywały także na przejawy przemocy związanej z zaniedbaniami opiekuńczymi: brak zainteresowania problemami swoich dzieci (9,3% - dziewczynki vs. 4,7% - chłopcy) oraz brak troski o zdrowie (2,9% - dziewczynki vs. 0,8% - chłopcy). Wreszcie, dziewczynki częściej niż chłopcy udzielały odpowiedzi mogących świadczyć, że doświadczają przejawów przemocy fizycznej: szarpanie, popychanie, ciągnięcie za ucho lub włosy (5,9% - dziewczynki vs. 1,9% - chłopcy); kopanie, bicie

(2,4% - dziewczynki vs. 0,6% - chłopcy) oraz spoliczkowanie (4,1% - dziewczynki vs. 2,1% - chłopcy)¹⁹.

Tabela 11. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych typów przemocy w podziale na płeć w zależności od typu przemocy

Typy przemocy	Dziewczynki	Chłopcy
Przemoc fizyczna ($n_D=589/n_C=620$); $p=0,003^*$	35	27
Zaniedbywanie ($n_D=588/n_C=615$); $p=0,013^*$	22	17
Przemoc psychiczna ($n_D=588/n_C=618$); $p=0,084^{**}$	18	14
Przemoc seksualna ($n_D=586/n_C=615$); $p=0,402$	3	5

n_D – liczebność próby dziewczynek;

n_C – liczebność próby chłopców;

p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;

* – zależność między zmiennymi istotna statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$;

** - na granicy istotności statystycznej.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Odpowiedzi odnoszące się do typów przemocy wskazują, że dziewczynki istotnie częściej niż chłopcy mogą doświadczać przemocy fizycznej (35% do 27%) i zaniedbywania (22% do 17%). Dziewczynki nieznacznie częściej niż chłopcy doświadczają także przemocy psychicznej (18% do 14%, choć w tym przypadku różnice te są na granicy istotności statystycznej). Nie ujawniono istotnych statystycznie różnic między dziewczynkami i chłopcami w zakresie przemocy seksualnej.

Typ szkoły

W tabeli 12 przedstawiono odsetki dzieci i młodzieży, które doświadczyły różnych przejawów przemocy w rodzinie w zależności od typu szkoły.

W przypadku 10 przejawów przemocy ujawniły się istotne statystycznie różnice związane z typem szkoły. Z deklaracji badanych wynika, że karę zakazu wychodzenia z domu istotnie częściej otrzymywali uczniowie gimnazjów i techników niż uczniowie szkół podstawowych (odpowiednio: 31,6% i 32,8% vs. 20,2%). Wyniki sugerują również, że uczniowie szkół podstawowych istotnie rzadziej od uczniów wszystkich innych typów szkół doświadczali braku zainteresowania ich problemami (1,8% vs. 9,8%, 7% i 9,3%); zaniedbywania potrzeb żywieniowych (0,3% vs. 2,5%, 0,9% i 0,8%) czy zdrowotnych (0,3% vs. 2,9%, 3,1% i 0,8%). Na granicy istotności statystycznej znajduje się wynik wskazujący na to, że uczniowie techników częściej niż uczniowie szkół podstawowych są wyzywani przez swoich rodziców (16,4% vs. 7,9%). Z deklaracji uczniów gimnazjów i liceów wynika także, że częściej niż uczniowie szkół podstawowych doświadczali przejawu przemocy związanego z wygórowanymi wymaganiami (8,6% i 8,8% vs. 2,6%). Istotne statystycznie różnice zaobserwowano również w przypadku ośmieszania i krytykowania – na taki przejaw przemocy psychicznej rzadziej wskazywali uczniowie szkół podstawowych niż uczniowie pozostałych typów szkół (2,3% vs. 6,5%, 8,8% i 10,1%).

¹⁹ Z uwagi na niskie odsetki dziewcząt i/lub chłopców, szacunki są obarczone dość dużym błędem.

Tabela 12. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych przejawów przemocy według typu szkoły

Przejawy przemocy	Podstawowa	Gimnazjum	Liceum	Technikum
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne ($n_p=341/n_G=512/n_L=227/n_T=129$); $p=0,352$	5,3	5,5	3,5	2,3
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania ($n_p=339/n_G=510/n_L=228/n_T=129$); $p=0,738$	2,0	1,4	1,3	0,8
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsają, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci ($n_p=341/n_G=507/n_L=228/n_T=129$); $p=0,926$	3,8	4,1	3,1	3,9
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem ($n_p=337/n_G=506/n_L=227/n_T=129$); $p=0,820$	1,8	2,1	2,2	3,1
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci ($n_p=339/n_G=507/n_L=228/n_T=126$); $p=0,714$	2,3	3,7	2,6	3,1
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu ($n_p=338/n_G=510/n_L=227/n_T=128$); $p=0,001^*$	20,2	31,6	23,7	32,8
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież ($n_p=339/n_G=507/n_L=223/n_T=128$); $p=0,285$	1,5	2,5	3,5	0,8
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne ($n_p=339/n_G=507/n_L=228/n_T=129$); $p=0,038^*$	0,3	2,5	0,9	0,8
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należyście zajmują się ich leczeniem ($n_p=338/n_G=506/n_L=228/n_T=129$); $p=0,010^*$	0,3	2,9	3,1	0,8
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki ($n_p=338/n_G=0/n_L=0/n_T=0$); $p=0,001^*$	12,4	x	x	x
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci ($n_p=337/n_G=506/n_L=227/n_T=126$); $p<0,001^*$	1,8	9,8	7,0	9,3
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci ($n_p=340/n_G=507/n_L=227/n_T=129$); $p=0,053^{**}$	7,9	11,7	10,0	16,4
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych ($n_p=338/n_G=509/n_L=227/n_T=129$); $p=0,004^*$	2,6	8,6	8,8	7,8
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci ($n_p=335/n_G=506/n_L=228/n_T=129$); $p=0,002^*$	2,3	6,5	8,8	10,1
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała ($n_p=335/n_G=500/n_L=228/n_T=129$); $p=0,004^*$	0,3	2,7	3,9	0,8
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych ($n_p=337/n_G=501/n_L=228/n_T=129$); $p=0,019^*$	0,3	1,6	3,1	0,0
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych ($n_p=339/n_G=501/n_L=226/n_T=129$); $p=0,034^*$	0,3	2,7	1,3	1,6

n_p – liczebność próby uczniów szkół podstawowych;

n_G – liczebność próby uczniów gimnazjów;

n_L – liczebność próby uczniów liceów;

n_T – liczebność próby uczniów techników;

p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;

* – zależność między zmiennymi istotna statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$;

** – na granicy istotności statystycznej.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Istotne statystycznie różnice ujawniono w zakresie wszystkich przejawów przemocy seksualnej. Dotykanie części intymnych częściej wskazywali uczniowie gimnazjów i liceów (2,7% i 3,9%) niż uczniowie szkół podstawowych (0,3%). Podobnie było w przypadku zachęcania do rozmów o treściach pornograficznych, gdzie uczniowie szkół podstawowych rzadziej wskazywali na takie doświadczenia niż ich koledzy z pozostałych typów szkół (0,3% vs. 2,7%, 1,3% i 1,6%). Zdecydowanie rzadziej uczniowie szkół podstawowych byli nakłaniani do oglądania zdjęć i filmów pornograficznych niż uczniowie z gimnazjów i techników (0,3% vs. 1,6% i 3,1%).

Tabela 13. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych typów przemocy w zależności od typu szkoły

Typy przemocy	Podstawowa	Gimnazjum	Liceum	Technikum
Przemoc fizyczna ($n_p=342/n_G=511/n_L=228/n_T=129$); $p=0,005^*$	25	35	26	37
Zaniedbywanie ($n_p=341/n_G=506/n_L=228/n_T=128$); $p=0,001^*$	15	29	10	10
Przemoc psychiczna ($n_p=341/n_G=509/n_L=227/n_T=129$); $p=0,003^*$	10	17	18	21
Przemoc seksualna ($n_p=341/n_G=504/n_L=228/n_T=129$); $p=0,001^*$	1	5	7	2

n_p – liczebność próby uczniów szkół podstawowych;

n_G – liczebność próby uczniów gimnazjów;

n_L – liczebność próby uczniów liceów;

n_T – liczebność próby uczniów techników;

p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;

* – zależność między zmiennymi istotna statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Odnotowano statystycznie istotne różnice w zakresie wszystkich typów przemocy w zależności od typu szkoły. Przemocy fizycznej częściej doświadczali uczniowie gimnazjów i techników niż szkół podstawowych i liceów (35% i 37% vs. 25% i 26%). Uczniowie gimnazjów częściej niż uczniowie pozostałych typów szkół deklarowali, że byli zaniedbywani (29% vs. 16%, 10% i 10%). Uczniowie techników istotnie częściej wskazywali na doświadczenie przemocy psychicznej niż uczniowie szkół podstawowych (21% vs. 10%). Przemocy seksualnej rzadziej doświadczali uczniowie szkół podstawowych (1%) niż uczniowie gimnazjum (5%) i liceum (7%).

Wielkość miejscowości zamieszkania

W tabeli 14 przedstawiono odsetki dzieci i młodzieży, które doświadczyły różnych przejawów przemocy w rodzinie w zależności od wielkości miejscowości zamieszkania.

Analiza wyników ujawniła istotne statystycznie różnice w zakresie 7 przejawów przemocy w zależności od wielkości zamieszkania respondentów. W większości przypadków różnice wskazywały, że dzieci i młodzież mieszkające w dużych i średnich miastach istotnie częściej od badanych z małych miast i wsi wskazywały, że doświadczały: zakazu wychodzenia z domu (40,6% i 34,7% vs. 22% i 21,3%); pozostawiania bez opieki (31,9% i 25,9% vs. 16,3% i 14,4%); ośmieszania i krytykowania (7,8% i

9,1% vs. 4,1% i 4,8%); braku zainteresowania ich problemami ze strony rodziców (12,7% vs. 5,8%, 0,1% i 6,3%) oraz ośmieszania i krytykowania (7,8% i 9,1% vs. 4,1% i 4,8%). W dwóch przypadkach, dzieci i młodzież zamieszkujące małe miasta częściej niż dzieci z innych miejscowości deklarowały, że doświadczają bicia (4,1% vs. 2,4%, 1,8% i 0,5%) oraz rzucania w nie przedmiotami (4,9% vs. 1,8%, 3,3% i 1,2%).

Tabela 14. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych przejawów przemocy w zależności od wielkości miejscowości zamieszkania

Przejawy przemocy	Duże miasto	Średnie miasto	Małe miasto	Wieś
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne ($n_D=165/n_S=274/n_M=123/n_W=647$); $p=0,149$	5,5	6,9	4,1	3,6
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania ($n_D=166/n_S=273/n_M=121/n_W=646$); $p=0,003^*$	2,4	1,8	4,1	0,5
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsa, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci ($n_D=164/n_S=274/n_M=123/n_W=644$); $p=0,156$	3,0	5,5	5,7	2,9
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem ($n_D=162/n_S=273/n_M=121/n_W=644$); $p=0,027^*$	1,8	3,3	4,9	1,2
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci ($n_D=163/n_S=273/n_M=122/n_W=643$); $p=0,052$	3,0	5,5	3,3	2,0
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu ($n_D=165/n_S=273/n_M=123/n_W=642$); $p<0,001^*$	40,6	34,7	22,0	21,3
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież ($n_D=164/n_S=269/n_M=123/n_W=641$); $p=0,376$	3,0	2,9	2,5	1,5
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne ($n_D=165/n_S=274/n_M=123/n_W=641$); $p=0,819$	1,8	1,1	1,6	1,2
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należyście zajmują się ich leczeniem ($n_D=166/n_S=271/n_M=121/n_W=642$); $p=0,290$	1,8	3,3	1,4	1,3
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki ($n_D=115/n_S=193/n_M=86/n_W=445$); $p<0,001^*$	31,9	25,9	16,3	14,4
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci ($n_D=166/n_S=272/n_M=123/n_W=635$); $p=0,012^*$	12,7	5,8	0,1	6,3
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci ($n_D=165/n_S=272/n_M=123/n_W=643$); $p=0,018^*$	11,4	15,7	8,8	9,0
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych ($n_D=165/n_S=272/n_M=123/n_W=643$); $p=0,194$	6,6	9,1	3,6	6,6
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci ($n_D=165/n_S=272/n_M=123/n_W=638$); $p=0,045^*$	7,8	9,1	4,1	4,8
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała ($n_D=163/n_S=272/n_M=118/n_W=638$); $p=0,073$	4,2	1,5	3,3	1,4
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych ($n_D=165/n_S=271/n_M=120/n_W=639$); $p=0,191$	1,2	2,6	0,0	1,1
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych ($n_D=166/n_S=272/n_M=120/n_W=637$); $p=0,092$	3,0	2,4	1,6	0,9

n_D – liczebność próby uczniów zamieszkałych w dużych miastach,

n_S – liczebność próby uczniów zamieszkałych w średnich miastach,

n_M – liczebność próby uczniów zamieszkałych w małych miastach,

n_W – liczebność próby uczniów zamieszkałych na wsi;

p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;

* – różnice między populacjami są istotne statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Tabela 15. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych typów przemocy w zależności od wielkości miejscowości zamieszkania

Typy przemocy	Duże miasto	Średnie miasto	Małe miasto	Wieś
Przemoc fizyczna ($n_D=165/n_S=274/n_M=123/n_W=648$); $p<0,001^*$	42	40	27	25
Zaniedbywanie ($n_D=164/n_S=274/n_M=123/n_W=642$); $p=0,002^*$	30	24	15	15
Przemoc psychiczna ($n_D=165/n_S=274/n_M=121/n_W=646$); $p<0,001^*$	16	23	11	13
Przemoc seksualna ($n_D=165/n_S=273/n_M=120/n_W=643$); $p=0,011^*$	6	6	4	2

n_D – liczebność próby uczniów zamieszkałych w dużych miastach,

n_S – liczebność próby uczniów zamieszkałych w średnich miastach,

n_M – liczebność próby uczniów zamieszkałych w małych miastach,

n_W – liczebność próby uczniów zamieszkałych na wsi;

p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;

* – różnice między populacjami są istotne statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Respondenci z dużych i średnich miast istotnie częściej wskazywali na doświadczanie przemocy fizycznej (42% i 40%) niż respondenci mieszkający na wsi (25%); zaniedbania (30% i 24% vs. 15% i 15%); przemocy psychicznej (16% i 23% vs. 11% i 13%) oraz przemocy seksualnej (6% i 6% vs. 4% i 2%), choć w tym przypadku różnice nie są tak duże.

Poziom wykształcenia rodziców/opiekunów

W tabeli 16 przedstawiono odsetki dzieci i młodzieży, które doświadczyły różnych przejawów przemocy w rodzinie w zależności od poziomu wykształcenia matki/opiekunki prawnej.

Uzyskane wyniki nie wskazują na statystycznie istotne różnice w przypadku większości przejawów doświadczanej przemocy w zależności od poziomu wykształcenia matki/opiekunki prawnej. Inaczej jest jedynie w przypadku 3 przejawów, gdzie - według deklaracji badanych dzieci i młodzieży - matki/opiekunki prawne, które ukończyły szkołę podstawową najrzadziej troszczą się o potrzeby żywieniowe (5,9% vs. 1%, 0,3% i 3,5%), a także najczęściej zdarza się im rzucać w dzieci przedmiotami (ok. 8%).

Tabela 16. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych przejawów przemocy w zależności od poziomu wykształcenia matki/opiekunki prawnej

Przejawy przemocy	Podstawowe	Średnie	Zawodowe	Wyższe	Nie wiem
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne ($n_p=68/n_s=200/n_z=372/n_w=311/n_{NW}=187$); $p=0,162$	8,8	3,5	3,0	4,2	5,9
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania ($n_p=68/n_s=198/n_z=369/n_w=312/n_{NW}=187$); $p=0,069$	4,4	0,5	0,8	1,9	2,1
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsa, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci ($n_p=68/n_s=198/n_z=371/n_w=311/n_{NW}=185$); $p=0,423$	6,6	2,0	3,2	2,9	5,6
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem ($n_p=66/n_s=197/n_z=371/n_w=310/n_{NW}=184$); $p=0,039^*$	7,4	1,5	1,3	1,9	3,2
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci ($n_p=68/n_s=197/n_z=370/n_w=309/n_{NW}=184$); $p=0,922$	3,0	2,5	3,8	3,5	2,2
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu ($n_p=68/n_s=198/n_z=371/n_w=311/n_{NW}=184$); $p=0,485$	26,5	30,5	25,5	30,0	26,6
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież ($n_p=68/n_s=195/n_z=369/n_w=310/n_{NW}=184$); $p=0,030^*$	5,9	1,0	1,3	3,5	1,1
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne ($n_p=68/n_s=200/n_z=367/n_w=311/n_{NW}=185$); $p=0,002^*$	5,9	1,0	0,3	2,6	1,6
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należącej zajmują się ich leczeniem ($n_p=68/n_s=200/n_z=367/n_w=312/n_{NW}=184$); $p=0,252$	2,9	0,5	1,9	2,6	1,1
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki ($n_p=60/n_s=111/n_z=237/n_w=207/n_{NW}=164$); $p=0,892$	18,3	21,6	19,8	22,1	17,7
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci ($n_p=67/n_s=195/n_z=367/n_w=310/n_{NW}=185$); $p=0,714$	4,6	9	8	7	5,6
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci ($n_p=68/n_s=198/n_z=370/n_w=312/n_{NW}=183$); $p=0,402$	11,4	8,5	12,6	9,6,6	10,6
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych ($n_p=66/n_s=199/n_z=369/n_w=312/n_{NW}=185$); $p=0,670$	7,6	5,5	6,7	8,3	5,3
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci ($n_p=65/n_s=198/n_z=370/n_w=310/n_{NW}=183$); $p=0,862$	4,4	6,0	6,5	7,4	3,7
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała ($n_p=67/n_s=198/n_z=365/n_w=309/n_{NW}=182$); $p=0,025^*$	3,6	1,0	0,4	3,2	0,5
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych ($n_p=68/n_s=196/n_z=367/n_w=311/n_{NW}=181$); $p=0,023^*$	3,0	1,0	0,5	3,2	0,0
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych ($n_p=68/n_s=197/n_z=365/n_w=309/n_{NW}=184$); $p=0,004^*$	7,4	1,0	0,5	1,6	3,2

n_p – liczebność próby uczniów, których matka/opiekunka prawna ma wykształcenie podstawowe;

n_s – liczebność próby uczniów, których matka/opiekunka prawna ma wykształcenie średnie;

n_z – liczebność próby uczniów, których matka/opiekunka prawna ma wykształcenie zawodowe;

n_w – liczebność próby uczniów, których matka/opiekunka prawna ma wykształcenie wyższe;

n_{NW} – liczebność próby uczniów, nie znających poziomu wykształcenia matki/opiekunki prawnej;

p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;

* – różnice między populacjami są istotne statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Tabela 17. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych typów przemocy w zależności od poziomu wykształcenia matki/opiekunki prawnej

Typy przemocy	Podstawowe	Średnie	Zawodowe	Wyższe	Nie wiem
Przemoc fizyczna ($n_p=68/n_s=200/n_z=372/n_w=312/n_{NW}=187$); $p=0,937$	34	31	31	32	30
Zaniedbywanie ($n_p=68/n_s=200/n_z=369/n_w=309/n_{NW}=185$); $p=0,650$	23	17	19	21	18
Przemoc psychiczna ($n_p=68/n_s=199/n_z=370/n_w=312/n_{NW}=185$); $p=0,659$	15	14	18	16	12
Przemoc seksualna ($n_p=68/n_s=198/n_z=368/n_w=311/n_{NW}=184$); $p=0,001^*$	7	3	1	7	3

n_p – liczebność próby uczniów, których matka/opiekunka prawna ma wykształcenie podstawowe;
 n_s – liczebność próby uczniów, których matka/opiekunka prawna ma wykształcenie średnie;
 n_z – liczebność próby uczniów, których matka/opiekunka prawna ma wykształcenie zawodowe;
 n_w – liczebność próby uczniów, których matka/opiekunka prawna ma wykształcenie wyższe;
 n_{NW} – liczebność próby uczniów, nie znają poziomu wykształcenia matki/opiekunki prawnej;
 p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;
 $*$ – różnice między populacjami są istotne statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

W odniesieniu do poziomu wykształcenia matki/opiekunki prawnej istotne statystycznie różnice zaobserwowano tylko w przypadku przemocy seksualnej – relatywnie częściej wskazywały na ten typ przemocy dzieci i młodzież, których matka ma wykształcenie podstawowe lub wyższe (po 7%).

W tabeli 18 zestawiono odsetki dzieci i młodzieży, które doświadczyły różnych przejawów przemocy w rodzinie w zależności od poziomu wykształcenia ojca/opiekuna prawnego.

Podobnie jak w przypadku oceny znaczenia poziomu wykształcenia matki/opiekunki prawnej, uzyskane wyniki nie wskazują na statystycznie istotne różnice w przypadku większości przejawów doświadczanej przemocy w zależności od poziomu wykształcenia ojca/opiekuna prawnego. Istotne różnice ujawniły się w przypadku 5 przejawów, gdzie okazało się, że – według deklaracji dzieci i młodzieży 0 ojciec/opiekun prawny z wykształceniem podstawowym istotnie częściej niż ojcowie/opiekunowie prawni z innym wykształceniem: rzucał w dziecko (12,5% vs. 1,2%, 1,8% i 0,6%); zaniedbywał potrzeby żywieniowe dziecka (9,6% vs. 0%, 0,6% i 1,6%); dotykał lub namawiał do dotykania intymnych części ciała (10,7% vs. 1,3%, 0,8% i 2,1%); namawiał do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych (6,4% vs. 0,6%, 1,2% i 2,1%) oraz rozmawiał na temat pornografii (8,9% vs. 1,95, 0,8% i 1,7%).

Tabela 18. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych przejawów przemocy w zależności od poziomu wykształcenia ojca/opiekuna prawnego

Przejawy przemocy	Podstawowe	Średnie	Zawodowe	Wyższe	Nie wiem
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne ($n_p=56/n_s=161/n_z=491/n_w=242/n_{nw}=185$); $p=0,621$	7,1	5,0	4,3	3,7	4,9
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania ($n_p=56/n_s=161/n_z=487/n_w=243/n_{nw}=185$); $p=0,432$	3,4	0,6	1,6	1,2	2,2
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsają, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci ($n_p=55/n_s=161/n_z=488/n_w=242/n_{nw}=184$); $p=0,275$	5,5	1,2	3,9	3,3	5,4
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem ($n_p=54/n_s=159/n_z=489/n_w=241/n_{nw}=183$); $p<0,001^*$	12,5	1,2	1,8	0,6	2,7
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci ($n_p=55/n_s=159/n_z=488/n_w=242/n_{nw}=183$); $p=0,555$,4	3,8	2,6	3,3	2,7
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu ($n_p=55/n_s=159/n_z=491/n_w=243/n_{nw}=182$); $p=0,890$	32,6	26,9	27,8	27,3	28,6
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież ($n_p=55/n_s=156/n_z=487/n_w=243/n_{nw}=183$); 0,479	3,6	2,5	2,6	1,2	1,4
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne ($n_p=55/n_s=161/n_z=487/n_w=242/n_{nw}=184$); $p<0,001^*$	9,6	0,0	0,6	1,6	1,6
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należącej zajmują się ich leczeniem ($n_p=56/n_s=160/n_z=487/n_w=242/n_{nw}=182$); $p=0,358$	3,4	0,6	1,8	2,5	1,1
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki ($n_p=45/n_s=101/n_z=290/n_w=180/n_{nw}=162$); $p=0,454$	24,5	16,4	19,7	23,8	18,5
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci ($n_p=55/n_s=160/n_z=480/n_w=243/n_{nw}=184$); $p=0,606$	5,4	9,6	8,1	6,2	4,9
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci ($n_p=55/n_s=161/n_z=488/n_w=242/n_{nw}=183$); 0,952	10,9	10,6	11,4	9,9	9,7
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych ($n_p=54/n_s=160/n_z=489/n_w=243/n_{nw}=183$); $p=0,887$	8,9	8,1	7,1	7,0	3,8
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci ($n_p=53/n_s=161/n_z=487/n_w=241/n_{nw}=181$); $p=0,220$	13,7	6,9	7,1	4,9	2,2
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała ($n_p=55/n_s=159/n_z=485/n_w=238/n_{nw}=181$); $p<0,001^*$	10,7	1,3	0,8	2,1	0,5
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych ($n_p=56/n_s=159/n_z=484/n_w=242/n_{nw}=180$); $p=0,023^*$	6,4	0,6	1,2	2,1	0,4
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych ($n_p=56/n_s=159/n_z=481/n_w=242/n_{nw}=183$); $p=0,003^*$	8,9	1,9	0,8	1,7	2,2

n_p – liczebność próby uczniów, których ojciec/opiekun prawny ma wykształcenie podstawowe;

n_s – liczebność próby uczniów, których ojciec/opiekun prawny ma wykształcenie średnie;

n_z – liczebność próby uczniów, których ojciec/opiekun prawny ma wykształcenie zawodowe;

n_w – liczebność próby uczniów, których ojciec/opiekun prawny ma wykształcenie wyższe;

n_{nw} – liczebność próby uczniów, nie znają poziomu wykształcenia ojca/opiekuna prawnego;

p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;

* – różnice między populacjami są istotne statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Tabela 19. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających przemocy ze względu na wykształcenie ojca w zależności od typu przemocy

Typy przemocy	Podstawowe	Średnie	Zawodowe	Wyższe	Nie wiem
Przemoc fizyczna ($n_p=56/n_s=161/n_z=492/n_w=242/n_{NW}=185$); $p=0,409$	41	29	31	31	33
Zaniedbywanie ($n_p=56/n_s=161/n_z=488/n_w=241/n_{NW}=183$); $p=0,456$	25	16	20	21	18
Przemoc psychiczna ($n_p=56/n_s=160/n_z=490/n_w=242/n_{NW}=184$); $p=0,349$	21	17	18	13	11
Przemoc seksualna ($n_p=56/n_s=161/n_z=487/n_w=241/n_{NW}=183$); $p<0,001^*$	16	4	3	5	2

n_p – liczebność próby uczniów, których ojciec/opiekun prawny ma wykształcenie podstawowe;

n_s – liczebność próby uczniów, których ojciec/opiekun prawny ma wykształcenie średnie;

n_z – liczebność próby uczniów, których ojciec/opiekun prawny ma wykształcenie zawodowe;

n_w – liczebność próby uczniów, których ojciec/opiekun prawny ma wykształcenie wyższe;

n_{NW} – liczebność próby uczniów, nie znają poziomu wykształcenia ojca/opiekuna prawnego;

p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;

* – różnice między populacjami są istotne statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

W odniesieniu do typów przemocy ujawniła się jedna istotna statystycznie zależność od wykształcenia ojców/opiekunów prawnych. Zgodnie z deklaracjami badanych dzieci i młodzieży, których ojcowie/opiekunowie prawni mieli wykształcenie podstawowe częściej (16%) doświadczali przemocy seksualnej niż ich rówieśnicy, których ojcowie/opiekunowie prawni legitymują się wyższym od podstawowego poziomem wykształcenia.

Sytuacja zawodowa rodziców/opiekunów prawnych

W tabeli 20 przedstawiono odsetki dzieci i młodzieży, które doświadczły różnych przejawów przemocy w rodzinie w zależności od sytuacji zawodowej matki/opiekunki prawnej.

Z uwagi na sytuację zawodową matki/opiekunki prawnej zaobserwowano 5 statystycznie istotnych różnic, przy czym w większości wiążą się one z brakiem zatrudnienia matki/opiekunki prawnej. Dzieci i młodzież, których matki/opiekunki prawne nie mają pracy częściej deklarowały, że doświadczły ośmieszania i krytyki (11,4% vs. 5,5% i 3%); dotykania lub namawiania do dotykania intymnych części ciała (3,6% vs. 1,2% i 0%); namawiania do oglądania filmów lub zdjęć pornograficznych (4,7% vs. 0,8% i 1%) oraz rozmawiania o pornografii (4,4% vs. 1% i 1,6%). Z kolei, respondenci których matki/opiekunki prawne pracowały dorywczo częściej zgłaszały, że doświadczły braku dbałości i czystą odzież (5,1% vs. 1,6% i 5,1%).

Tabela 20. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych przejawów przemocy w zależności od sytuacji zawodowej matki/opiekunki prawnej

Przejawy przemocy	Tak, pracuje na stałe	Tak, ale pracuje dorywczo	Nie pracuje
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne ($n_S=859/n_P=100/n_N=192$); $p=0,176$	5,1	5,0	2,1
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zdrapania ($n_S=857/n_D=98/n_N=192$); $p=0,689$	1,3	1,0	2,1
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsa, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci ($n_S=856/n_D=98/n_N=192$); $p=0,303$	4,2	1,0	3,1
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem ($n_S=852/n_D=98/n_N=191$); $p=0,057$	1,5	2,0	4,2
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci ($n_S=853/n_D=98/n_N=191$); $p=0,270$	2,7	4,0	4,7
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu ($n_S=855/n_D=98/n_N=192$); $p=0,284$	28,3	31,6	23,4
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież ($n_S=853/n_D=96/n_N=191$); $p=0,028^*$	1,6	5,1	3,4
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne ($n_S=856/n_D=96/n_N=192$); $p=0,236$	1,4	0,0	2,6
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należyście zajmują się ich leczeniem ($n_S=858/n_D=94/n_N=192$); $p=0,667$	2,2	2,0	1,0
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki ($n_S=611/n_D=72/n_N=111$); $p=0,087$	18,3	29,2	20,7
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci ($n_S=854/n_D=96/n_N=187$); $p=0,111$	7,3	2,0	8,3
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci ($n_S=856/n_D=98/n_N=190$); $p=0,610$	10,6	10,1	13,0
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych ($n_S=855/n_D=98/n_N=191$); $p=0,926$	7,0	7,0	7,8
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci ($n_S=853/n_D=98/n_N=190$); $p=0,003^*$	5,5	3,0	11,4
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała ($n_S=849/n_D=95/n_N=190$); $p=0,030^*$	1,2	0,0	3,6
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych ($n_S=852/n_D=95/n_N=191$); $p=0,002^*$	0,8	1,0	4,7
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych ($n_S=850/n_D=96/n_N=192$); $p=0,005^*$	1,0	1,6	4,4

n_S – liczebność próby uczniów, których matka/opiekunka prawna pracuje na stałe;
 n_D – liczebność próby uczniów, których matka/opiekunka prawna pracuje dorywczo;
 n_N – liczebność próby uczniów, których matka/opiekunka prawna nie pracuje;
 p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;
 $*$ – różnice między populacjami są istotne statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Tabela 21. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych typów przemocy w zależności od sytuacji zawodowej matki/opiekunki prawnej

Typy przemocy	Tak, pracuje na stałe	Tak, ale pracuje dorywczo	Nie pracuje
Przemoc fizyczna ($n_S=860/n_P=100/n_N=192$); $p=0,178$	32	38	27
Zaniedbywanie ($n_S=858/n_D=96/n_N=192$); $p=0,052$	19	29	17
Przemoc psychiczna ($n_S=856/n_D=98/n_N=192$); $p=0,228_N$	10	10	16
Przemoc seksualna ($n_S=856/n_D=96/n_N=191$); $p=0,001^*$	3	2	8

n_S – liczebność próby uczniów, których matka/opiekunka prawna pracuje na stałe;
 n_D – liczebność próby uczniów, których matka/opiekunka prawna pracuje dorywczo;
 n_N – liczebność próby uczniów, których matka/opiekunka prawna nie pracuje;
 p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;
 $*$ – różnice między populacjami są istotne statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

W odniesieniu do typów przemocy ujawniła się jedna istotna statystycznie zależność. Matki/opiekunki prawne pozostające bez zatrudnienia, zgodnie z deklaracjami badanych dzieci i młodzieży, częściej doświadczają przemocy seksualnej niż badanych, których matki pracują.

Tabela 22. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych przejawów przemocy w zależności od sytuacji zawodowej ojca/opiekuna prawnego

Przejawy przemocy	Tak, pracuje na stałe	Tak, ale pracuje dorywczo	Nie pracuje
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne ($n_S=1000/n_P=92/n_B=57$); $p=0,004^*$	4,0	10,9	8,4
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania ($n_S=1000/n_D=89/n_N=57$); $p=0,016^*$	1,1	3,3	5,6
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsa, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci ($n_S=999/n_D=89/n_N=56$); $p=0,017^*$	3,3	5,5	10,7
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem ($n_S=994/n_D=89/n_N=56$); $p<0,001^*$	1,4	5,5	8,9
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci ($n_S=996/n_D=89/n_N=56$); $p=0,001^*$	2,4	6,6	10,7
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu ($n_S=997/n_D=91/n_N=56$); $p=0,954$	27,6	28,6	26,3
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież ($n_S=991/n_D=91/n_N=56$); $p<0,001^*$	1,4	4,5	10,7
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne ($n_S=996/n_D=91/n_N=56$); $p=0,001^*$	1,0	2,2	8,9
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należycie zajmują się ich leczeniem ($n_S=995/n_D=91/n_N=57$); $p=0,024^*$	1,6	5,4	3,6
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki ($n_S=691/n_D=58/n_N=42$); $p=0,453$	21,2	15,4	16,3
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci ($n_S=989/n_D=89/n_N=57$); $p=0,098$	6,7	8,7	14,0
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci ($n_S=995/n_D=91/n_N=57$); $p=0,464$	11,1	9,8	16,1
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych ($n_S=998/n_D=88/n_N=57$); $p=0,390$	6,8	9,8	10,4
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci ($n_S=993/n_D=89/n_N=57$); $p=0,619$	6,2	6,6	8,4
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała ($n_S=985/n_D=90/n_N=57$); $p=0,011^*$	1,3	2,2	7,0
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych ($n_S=987/n_D=91/n_N=57$); $p=0,008^*$	1,2	0,0	7,0
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych ($n_S=987/n_D=91/n_N=57$); $p=0,074$	1,4	2,2	5,6

n_S – liczebność próby uczniów, których ojciec/opiekun prawny pracuje na stałe;
 n_D – liczebność próby uczniów, których ojciec/opiekun prawny pracuje dorywczo;
 n_N – liczebność próby uczniów, których ojciec/opiekun prawny prawną nie pracuje;
 p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;
 $*$ – różnice między populacjami są istotne statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Ze względu na sytuację zawodową ojców/opiekunów prawnych ujawniło się 10 statystycznie istotnych różnic w zakresie deklarowanego przez dzieci i młodzież doświadczania przejawów przemocy. Większość z tych różnic dotyczyła ojców/opiekunów prawnych, którzy nie byli zatrudnieni. Respondenci, których ojcowie/opiekunowie prawni nie pracowali częściej wskazywali, że doświadczają: bicia (5,6% vs. 1,1% i 3,3%); szarpania (10,7% vs. 3,3% i 5,5%); rzucania w nich przedmiotami (8,9% vs. 1,4% i 5,5%); spoliczkowania (10,7% vs. 2,4% i 6,6%); braku dbałości o czystą odzież (10,7% vs. 1,4% i 4,5%); zaniedbywania potrzeb żywieniowych (8,7% vs. 1% i 2,2%); dotykania lub namawiania do dotykania intymnych części ciała (7% vs. 1,3% i 2,2%) oraz namawiania do rozmów o

pornografii (7% vs. 1,2% i 0%). Dwie pozostałe różnice odnosiły się do ojców/opiekunów prawnych pracujących dorywczo, w przypadku których dzieci i młodzież częściej niż w pozostałych przypadkach deklarowały, że doświadczają kar fizycznych (10,9% vs. 4% i 8,4%) oraz braku troski o ich zdrowie (5,4% vs. 1,6% i 3,6%).

Tabela 23. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających przemocy w zależności od sytuacji zawodowej ojca/opiekuna prawnego

Typy przemocy	Tak, pracuje na stałe	Tak, ale pracuje dorywczo	Nie pracuje
Przemoc fizyczna ($n_S=1002/n_D=92/n_N=57$); $p=0,422$	31	37	34
Zaniedbywanie ($n_S=997/n_D=91/n_N=57$); $p=0,338$	20	22	21
Przemoc psychiczna ($n_S=998/n_D=91/n_N=57$); $p=0,595$	16	19	20
Przemoc seksualna ($n_S=994/n_D=91/n_N=57$); $p=0,819$	4	4	7

n_S – liczebność próby uczniów, których ojciec/opiekun prawny pracuje na stałe;
 n_D – liczebność próby uczniów, których ojciec/opiekun prawny pracuje dorywczo;
 n_N – liczebność próby uczniów, których ojciec/opiekun prawny nie pracuje;
 p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;
 * – różnice między populacjami są istotne statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

W odniesieniu do typów przemocy w zależności od sytuacji zawodowej ojca/opiekuna prawnego nie ujawniła się żadna istotna statystycznie różnica.

Posiadanie rodzeństwa

W tabeli 24 przedstawiono odsetki dzieci i młodzieży, które doświadczyły różnych przejawów przemocy w rodzinie w zależności od posiadania rodzeństwa.

Tabela 24. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych przejawów przemocy w zależności od posiadania rodzeństwa

Przejawy przemocy	Posiada rodzeństwo	Nie posiada rodzeństwa
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne ($n_P=748/n_N=180$); $p=0,239$	5,4	3,6
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania ($n_P=745/n_N=180$); $p=0,492$	1,3	2,2
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsa, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci ($n_P=745/n_N=179$); $p=0,818$	4,3	3,9
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem ($n_P=742/n_N=179$); $p=0,250$	1,9	3,3
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci ($n_P=743/n_N=179$); $p=0,487$	3,2	2,2
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu ($n_P=747/n_N=179$); $p=0,252$	28,7	24,4
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież ($n_P=743/n_N=180$); $p=0,334$	2,0	0,6
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne ($n_P=745/n_N=180$); $p=0,960$	1,1	1,0
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należącej zajmują się ich leczeniem ($n_P=744/n_N=179$); $p=0,767$	2,0	1,7
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki ($n_P=491/n_N=142$); $p=0,354$	19,7	23,2
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci ($n_P=739/n_N=180$); $p=0,995$	7,2	7,2
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci ($n_P=746/n_N=180$); $p=0,126$	11,7	7,8

Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych ($n_p=744/n_N=179$); $p=0,503$	6,9	5,6
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci ($n_p=744/n_N=179$); $p=0,210$	6,3	8,9
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała ($n_p=739/n_N=179$); $p=0,062$	1,5	3,9
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych ($n_p=743/n_N=179$); $p=0,010^*$	0,7	3,3
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych ($n_p=740/n_N=180$); $p=0,009^*$	0,9	3,9

n_R – liczebność próby uczniów mających rodzeństwo,

n_B – liczebność próby uczniów niemających rodzeństwa;

p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;

* – różnice między populacjami są istotne statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Ze względu na posiadanie lub nieposiadanie rodzeństwa zaobserwowano istotne statystycznie różnice jedynie w stosunku do przejawów przemocy seksualnej. 11% jedynaków częściej niż ich rówieśnicy posiadający rodzeństwo deklarowało, że doświadcza przemocy seksualnej, w tym rozmawianie o pornografii (3,3% vs. 0,7%) oraz namawianie do oglądania pornografii (3,9% vs. 0,9%).

Tabela 25. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych typów przemocy w zależności od posiadania rodzeństwa

Typy przemocy	Posiada rodzeństwo	Nie posiada rodzeństwa
Przemoc fizyczna ($n_R=749/n_N=180$); $p=0,089$	33	27
Zaniedbywanie ($n_p=743/n_N=180$); $p=0,201$	19	23
Przemoc psychiczna ($n_p=746/n_N=180$); $p=0,582$	17	15
Przemoc seksualna ($n_p=743/n_N=180$); $p=0,001^*$	3	11

n_R – liczebność próby uczniów mających rodzeństwo,

n_B – liczebność próby uczniów niemających rodzeństwa;

p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;

* – różnice między populacjami są istotne statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

W odniesieniu do typów przemocy, okazało się, że badani, którzy nie posiadają rodzeństwa statystycznie częściej deklarowali, że doświadczają przemocy seksualnej.

Sytuacja materialna rodziny

W tabeli 26 przedstawiono odsetki dzieci i młodzieży, które doświadczyły różnych przejawów przemocy w rodzinie w zależności od samooceny (na tle rówieśników) sytuacji materialnej swojej rodziny.

Doświadczane przejawy przemocy są zróżnicowane w zależności od oceny sytuacji materialnej rodziny.

W przypadku 7 przejawów ujawniły się statystycznie istotne różnice. Uczniowie, którzy ocenili swoją sytuację materialną jako gorszą od przeciętnej, istotnie częściej deklarowali, że doświadczają: kar fizycznych (17,5% vs. 7% i 2,1%); spoliczkowania (8,4% vs. 2,9% i 2,4%); zakazu wychodzenia z domu (46,6% vs. 25,6% i 26,7%); braku zainteresowania ich problemami (21,1% vs. 5,4% i 5,8%); wyzywania (26,3% vs. 16,3% i 8,2%) oraz ośmieszania (14% vs. 8,7% i 4,8%). W jednym przypadku

odnotowano różnicę, gdzie badani oceniający sytuację materialną swojej rodziny jako lepszą od przeciętnej, częściej wskazywali, że doświadczają rzucania w nich przedmiotami (4,1% vs. 1% i 3,5%).

Tabela 26. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych przejawów przemocy w zależności od sytuacji materialnej rodziny

Przejawy przemocy	Lepsza od większości rówieśników w	Taka sama jak u większości rówieśników w	Gorsza od większości rówieśników w	Trudno powiedzieć
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne ($n_L=242/n_P=728/n_G=57/n_{NW}=159$); $p<0,001^*$	7,0	2,1	17,5	8,8
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania ($n_L=242/n_P=727/n_G=57/n_{NW}=158$); $p=0,146$	1,4	1,0	3,4	2,5
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsa, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci ($n_L=241/n_P=724/n_G=57/n_{NW}=159$); $p=0,178$	5,0	2,9	5,3	5,6
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem ($n_L=241/n_P=721/n_G=57/n_{NW}=159$); $p=0,004^*$	4,1	1,0	3,5	3,8
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci ($n_L=241/n_P=722/n_G=57/n_{NW}=159$); $p=0,039^*$	2,9	2,4	8,4	5,0
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu ($n_L=240/n_P=725/n_G=57/n_{NW}=159$); $p=0,004^*$	25,6	26,7	46,6	27,4
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież ($n_L=241/n_P=718/n_G=57/n_{NW}=159$); $p=0,206$	2,1	1,9	5,6	1,9
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne ($n_L=241/n_P=722/n_G=57/n_{NW}=159$); $p=0,104$	2,4	0,8	1,4	2,5
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należącej zajmują się ich leczeniem ($n_L=240/n_P=723/n_G=56/n_{NW}=159$); $p=0,605$	2,1	1,5	1,8	3,1
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki ($n_L=179/n_P=503/n_G=34/n_{NW}=106$); $p=0,060$	23,5	18,1	32,4	19,8
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci ($n_L=239/n_P=720/n_G=57/n_{NW}=157$); $p=0,001^*$	5,4	5,8	21,1	10,1
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci ($n_L=240/n_P=725/n_G=57/n_{NW}=159$); $p<0,001^*$	15,3	8,2	26,3	11,9
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych ($n_L=239/n_P=726/n_G=57/n_{NW}=158$); $p=0,144$	9,1	6,2	10,4	6,3
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci ($n_L=239/n_P=721/n_G=57/n_{NW}=159$); $p=0,005^*$	8,7	4,8	14,0	6,3
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała ($n_L=235/n_P=720/n_G=57/n_{NW}=157$); $p=0,058$	1,7	1,8	6,4	1,9
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych ($n_L=241/n_P=719/n_G=57/n_{NW}=156$); $p=0,100$	2,5	1,1	3,4	0,6
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych ($n_L=238/n_P=722/n_G=57/n_{NW}=155$); $p=0,078$	2,9	1,2	3,4	1,9

n_L – liczebność próby uczniów, których sytuacja materialna w porównaniu z rówieśnikami jest lepsza,

n_P – liczebność próby uczniów, których sytuacja materialna w porównaniu z rówieśnikami jest taka sama,

n_G – liczebność próby uczniów, których sytuacja materialna w porównaniu z rówieśnikami jest gorsza,

n_{NW} – liczebność próby uczniów, których sytuacja materialna w porównaniu z rówieśnikami jest niedoprecyzowana;

p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;

* – różnice między populacjami są istotne statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Tabela 27. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych typów przemocy w zależności od sytuacji materialnej rodziny

Typy przemocy	Lepsza od większości rówieśników	Taka sama jak u większości rówieśników	Gorsza od większości rówieśników	Trudno powiedzieć
Przemoc fizyczna ($n_L=241/n_P=729/n_G=57/n_{NW}=159$); $p=0,001^*$	30	29	56	34
Zaniedbywanie ($n_L=240/n_P=724/n_G=57/n_{NW}=159$); $p=0,001^*$	22	17	42	20
Przemoc psychiczna ($n_L=241/n_P=726/n_G=57/n_{NW}=159$); $p=0,001^*$	19	13	40	14
Przemoc seksualna ($n_L=240/n_P=722/n_G=57/n_{NW}=159$); $p=0,062$	4	4	11	3

n_L – liczebność próby uczniów, których sytuacja materialna w porównaniu z rówieśnikami jest lepsza,

n_P – liczebność próby uczniów, których sytuacja materialna w porównaniu z rówieśnikami jest taka sama,

n_G – liczebność próby uczniów, których sytuacja materialna w porównaniu z rówieśnikami jest gorsza,

n_{NW} – liczebność próby uczniów, których sytuacja materialna w porównaniu z rówieśnikami jest niedoprecyzowana;

p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;

* – różnice między populacjami są istotne statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

W odniesieniu do typów przemocy, uczniowie oceniający sytuację swojej rodziny jako gorszą od przeciętnej, istotnie częściej wskazywali, że doświadczają przemocy fizycznej (56% vs. 30% i 29%); zaniedbania (42% vs. 22% i 17%) oraz przemocy psychicznej (40% vs. 19% i 13%).

Samoocena osiągnięć szkolnych

W tabeli 28 przedstawiono odsetki dzieci i młodzieży, które doświadczyły różnych przejawów przemocy w rodzinie w zależności od samooceny osiągnięć szkolnych.

Tabela 28. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych przejawów przemocy w zależności od samooceny osiągnięć szkolnych

Przejawy przemocy	Bardzo dobry uczeń	Dobry uczeń	Przeciętny uczeń	Słaby lub bardzo słaby uczeń
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne ($n_B=229/n_D=491/n_P=404/n_S=73$); $p=0,001^*$	4,8	2,8	5,2	14,9
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania ($n_B=229/n_D=492/n_P=401/n_S=72$); $p=0,012^*$	2,6	1,0	0,7	5,5
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsa, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci ($n_B=230/n_D=488/n_P=401/n_S=73$); $p=0,016^*$	4,8	2,2	4,2	9,5
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem ($n_B=228/n_D=486/n_P=400/n_S=73$); $p=0,004^*$	1,7	1,6	1,7	9,5
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci ($n_B=229/n_D=487/n_P=401/n_S=73$); $p=0,026^*$	3,5	2,4	2,5	9,5
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu ($n_B=229/n_D=489/n_P=401/n_S=67/n=6$); 0,594	24,3	26,8	29,0	29,7
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież ($n_B=228/n_D=485/n_P=399/n_S=73$); $p=0,861$	2,4	2,0	2,2	2,7
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne ($n_B=230/n_D=488/n_P=399/n_S=73$); 0,039*	3,0	0,6	1,2	2,7
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należącej zajmują się ich leczeniem ($n_B=229/n_D=489/n_P=398/n_S=73$); $p=0,024^*$	4,3	1,0	2,0	0,0
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki ($n_B=184/n_D=344/n_P=247/n_S=58$); $p=0,222$	24,7	19,4	16,7	20,7
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci ($n_B=228/n_D=491/n_P=393/n_S=72$); $p=0,296$	6,6	5,7	7,9	11,0

Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci ($n_B=228/n_D=490/n_P=399/n_S=73$); $p=0,088$	10,0	9,3	11,7	18,9
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych ($n_B=227/n_D=492/n_P=400/n_S=73$); $p=0,106$	9,1	5,1	7,2	10,8
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci ($n_B=224/n_D=490/n_P=400/n_S=73$); $p=0,013^*$	7,6	4,9	5,4	15,1
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała ($n_B=224/n_D=489/n_P=395/n_S=72$); $p<0,001^*$	5,7	1,0	0,5	6,8
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych ($n_B=227/n_D=489/n_P=395/n_S=72$); $p=0,010^*$	1,7	0,2	2,2	2,7
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych ($n_B=225/n_D=489/n_P=396/n_S=72$); $p=0,013^*$	2,2	1,0	1,2	6,8

n_B – liczebność próby uczniów oceniających się jako uczniów bardzo dobrych;
 n_D – liczebność próby uczniów oceniających się jako uczniów dobrych;
 n_P – liczebność próby uczniów oceniających się jako uczniów przeciętnych;
 n_S – liczebność próby uczniów oceniających się jako uczniów słabych lub bardzo słabych;
 p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;
 $*$ – różnice między populacjami są istotne statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Stwierdzono statystycznie istotne różnice w zakresie 11 przejawów przemocy, przy czym aż 9 z nich dotyczyło uczniów oceniających się jako słabych. Dzieci i młodzież, które oceniają samych siebie, jako słabych uczniów częściej niż pozostali uczniowie deklarowały, że doświadczały kar fizycznych (14,9% vs. 4,8%, 2,8% i 5,2%); bicia (5,5% vs. 2,6%, 1% i 0,7%); szarpania (9,5% vs. 4,8%, 2,2% i 4,2%); rzucania w nie przedmiotami (9,5% vs. 1,7%, 1,6% i 1,7%); ośmieszania (15,1% vs. 7,6%, 4,9% i 5,4%); dotykania intymnych części ciała (6,8% vs. 5,7%, 1% i 0,5%); zachęcania do oglądania treści pornograficznych (2,7% vs. 1,7%, 0,2% i 2,2%) oraz rozmawiania o pornografii (6,8% vs. 2,2%, 1% i 1,2%). Z kolei, uczniowie oceniający się jako bardzo dobrzy, istotnie częściej niż pozostali wskazywali, iż doświadczyli braku dbałości o ich potrzeby żywieniowe (3% vs. 0,6%, 1,23% i 2,7%) oraz braku troski o ich zdrowie (4,3% vs. 1%, 2% i 0%).

Tabela 29. Odsetek dzieci i młodzieży doświadczających przemocy w podziale na samoocenę osiągnięć szkolnych w zależności od typów przemocy

Typy przemocy	Bardzo dobry uczeń	Dobry uczeń	Przeciętny uczeń	Słaby lub bardzo słaby uczeń
Przemoc fizyczna ($n_B=230/n_D=492/n_P=403/n_S=73$); $p=0,181$	27	30	33	40
Zaniedbywanie ($n_B=227/n_D=492/n_P=399/n_S=73$); $p=0,231$	24	18	19	20
Przemoc psychiczna ($n_B=230/n_D=492/n_P=400/n_S=73$); $p=0,023^*$	16	13	17	26
Przemoc seksualna ($n_B=228/n_D=491/n_P=398/n_S=73$); $p<0,001^*$	8	2	4	10

n_B – liczebność próby uczniów oceniających się jako uczniów bardzo dobrych;
 n_D – liczebność próby uczniów oceniających się jako uczniów dobrych;
 n_P – liczebność próby uczniów oceniających się jako uczniów przeciętnych;
 n_S – liczebność próby uczniów oceniających się jako uczniów słabych lub bardzo słabych;
 p – prawdopodobieństwo w teście niezależności chi-kwadrat;
 $*$ – różnice między populacjami są istotne statystycznie przy poziomie istotności $\alpha=0,05$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Zaobserwowano dwie statystycznie istotne różnice w odniesieniu do typów przemocy. Uczniowie oceniający się jako słabi uczniowie częściej niż inni wskazywali na doświadczenie przemocy psychicznej (26% vs. 24%, 18% i 19%) oraz przemocy seksualnej (10% vs. 8%, 2% i 4%).

4.2. Nasilenie (częstotliwość) występowania poszczególnych form przemocy oraz ich przejawów

Uczniów zapytano również o to, jakie jest nasilenie (częstotliwość) występowania poszczególnych form przemocy oraz ich przejawów. Respondentom zadano pytanie: „*Jak często takie sytuacje mają miejsce w Twoim przypadku?*”. Pytanie zadano oddzielnie dla każdego z bloków dotyczących poszczególnych przejawów przemocy. Tabela 30 prezentuje rozkłady odpowiedzi na te pytania. Każdorazowo jako 100% przyjęto liczbę dzieci, w przypadku których uznano występowanie danej formy przemocy (dotyczy to również tabeli 31).

Tabela 30. Częstotliwość doświadczania przez dzieci i młodzież poszczególnych przejawów przemocy (w %)

Przejawy przemocy	Codziennie	Raz w tygodniu	2-3 razy w miesiącu	Nie częściej niż 2-3 razy w roku	Zdarzył o się to tylko raz
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne (n=54)	18	16	27	30	9
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania (n=18)	34	24	17	13	12
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpną, potrząsają, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci (n=44)	22	13	27	29	8
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem (n=24)	40	19	27	2	12
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci (n=35)	9	25	31	25	10
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu (n=308)	3	14	29	45	10
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież (n=26)	67	21	7	0	5
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne (n=17)	55	27	7	11	0
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należącej zajmują się ich leczeniem (n=22)	27	18	15	40	0
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki (n=155)	35	27	28	9	1
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci (n=80)	44	23	20	10	3
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci (n=128)	20	37	26	11	6
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych (n=78)	43	33	16	9	0
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci (n=72)	23	30	39	7	1
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała (n=23)	33	13	5	11	38
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych (n=14)	57	0	7	36	0
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych (n=18)	14	22	13	44	8

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

W odniesieniu do typów przemocy można wskazać, że odsetek dzieci i młodzieży 2-3 razy w miesiącu lub częściej doświadczających zaniedbania (87%) lub przemocy psychicznej (86%) jest wyższy niż odsetek dzieci i młodzieży doświadczającej 2-3 razy w miesiącu lub częściej przemocy fizycznej (48%) lub przemocy seksualnej (45%).

Tabela 31. Częstotliwość doświadczania przez dzieci i młodzież poszczególnych typów przemocy (w %)

Typy przemocy	Codziennie	Raz w tygodniu	2-3 razy w miesiącu	Nie częściej niż 2-3 razy w roku	Zdarzyło się to tylko raz
Przemoc fizyczna (n=349)	6	13	29	42	10
Zaniedbywanie (n=222)	42	22	23	11	2
Przemoc psychiczna (n=181)	32	27	27	10	4
Przemoc seksualna (n=44)	32	6	7	32	22

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Zależność przemocy od wybranych zmiennych

W kolejnym kroku, analizie poddano informacje o częstotliwości doświadczania poszczególnych przejawów i typów przemocy²⁰ w przekroju wybranych charakterystyk – płci i typu szkoły, który rzecz jasna obrazuje również wiek dzieci.

Płeć

W tabeli 32 zaprezentowano dane dotyczące częstotliwości doświadczenia poszczególnych rodzajów przemocy w zależności od płci. Istotne różnice między dziewczętami i chłopcami mają miejsce w przypadku kilku z form przemocy. Spośród form przemocy fizycznej, dotyczy to rzucania w dziecko jakimś przedmiotem – codziennie zdarza się to 14,5% dziewcząt doświadczających tej formy przemocy i 12,2% chłopców (odpowiednio, 1,4% wszystkich dziewcząt i 1,6% wszystkich chłopców). Raz w tygodniu doświadczą tego 0,7% wszystkich dziewcząt wobec 0,2% chłopców.

Jeśli chodzi o przemoc polegającą na zaniedbywaniu dzieci, bez opieki zdarza się zostawiać rodzicom częściej dziewczęta niż chłopców (różnice są statystycznie istotne). Jest to – w ocenie samych uczniów – ta forma przemocy, która zdarza się najczęściej w przypadku obu płci – często (3-4 razy w miesiącu lub częściej) sytuacja taka zdarza się prawie 15% dziewcząt i 13% chłopców (wśród dzieci, które podawały jej częstotliwość, 28% dziewcząt i ok. 19% chłopców, wskazało, że zdarza się to codziennie).

²⁰ Należy zaznaczyć, że na pytanie to odpowiadały również te dzieci, które w poprzednim etapie, pytane o to, czy takie sytuacje mają miejsce w ich przypadku, wybrały odpowiedzi „ani tak, ani nie” lub „raczej nie”. W przypadku wskazanej tu grupy dzieci takie sytuacje zdarzają się sporadycznie, albo zdarzyły się raz w ich życiu – prawie wyłącznie takie wskazania pojawiały się w analizowanym tu pytaniu w przypadku dzieci i młodzieży, którzy wcześniej wybrały odpowiedzi „ani tak, ani nie” lub „raczej nie”. Tym samym zaprezentowane odsetki pozwalają na porównanie częstotliwości występowania poszczególnych form przemocy według deklaracji dzieci i młodzieży, którzy identyfikowali się z przemocą fizyczną i/lub psychiczną i/lub seksualną i/lub zaniedbywaniem. Dokonując oceny różnic między populacjami uwzględniono odpowiedzi tylko tych dzieci, którym dana sytuacja zdarzyła im się przynajmniej jeden raz (pominięto osoby, które nigdy nie doświadczły danej formy przemocy).

Tabela 32. Częstotliwość doświadczania przez dzieci i młodzież poszczególnych przejawów przemocy w zależności od płci (w %)

Przejawy przemocy	Dziewczęta			Chłopcy		
	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne ($n_D=142/n_C=192$); $p=0,689$	4,9 (1,2)	5,6 (1,3)	7,0 (1,7)	6,3 (2,0)	2,6 (0,8)	9,4 (2,9)
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania ($n_D=59/n_C=64$); $p=0,264$	8,5 (0,9)	6,8 (0,7)	6,8 (0,7)	8,0 (1,4)	0,0	9,1 (0,9)
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsają, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci ($n_D=97/n_C=69$); $p=0,433$	8,2 (1,3)	7,2 (1,2)	12,4 (2,0)	6,2 (0,7)	6,2 (0,7)	8,5 (0,9)
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem ($n_D=55/n_C=82$); $p=0,010^*$	14,5 (1,4)	7,3 (0,7)	10,9 (1,0)	12,2 (1,6)	1,2 (0,2)	8,5 (1,1)
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci ($n_D=84/n_C=98$); $p=0,276$	2,4 (0,3)	7,1 (1,0)	10,7 (1,5)	8,2 (1,3)	5,1 (0,8)	7,1 (1,1)
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu ($n_D=84/n_C=98$); $p=0,413$	2,1 (0,3)	9,3 (1,3)	21,4 (3,0)	2,9 (0,5)	8,4 (1,3)	19,4 (3,1)
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież ($n_D=38/n_C=66$); $p=0,253$	5,3 (0,3)	13,2 (0,9)	13,2 (0,9)	30,3 (3,2)	1,5 (0,2)	12,1 (1,3)
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne ($n_D=37/n_C=66$); $p=0,506$	16,2 (1,0)	10,8 (0,7)	5,4 (0,3)	13,6 (1,4)	3,0 (0,3)	10,6 (1,1)
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należyście zajmują się ich leczeniem ($n_D=48/n_C=68$); $p=0,083$	8,3 (0,7)	8,3 (0,7)	8,3 (0,7)	11,8 (1,3)	1,5 (0,2)	1,5 (0,2)
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki ($n_D=118/n_C=132$); $p=0,015^*$	28,0 (5,6)	23,7 (4,7)	21,2 (4,2)	18,9 (4,0)	14,4 (3,1)	25,8 (5,5)
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci ($n_D=121/n_C=101$); $p=0,293$	22,3 (4,6)	9,9 (2,0)	15,7 (3,2)	19,8 (3,2)	8,9 (1,4)	6,9 (1,1)
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci ($n_D=159/n_C=136$); $p=0,703$	10,7 (2,9)	20,8 (5,6)	23,9 (6,4)	11,0 (2,4)	18,4 (4,0)	17,6 (3,9)
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych ($n_D=117/n_C=126$); $p=0,251$	13,7 (2,7)	22,2 (4,4)	17,9 (3,5)	18,3 (3,7)	7,1 (1,4)	10,3 (2,1)
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci ($n_D=83/n_C=101$); $p=0,0050^*$	14,5 (2,0)	18,1 (2,5)	24,1 (3,4)	11,9 (0,8)	10,9 (0,8)	26,7 (1,9)
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała ($n_D=22/n_C=44$); $p=0,125$	9,1 (0,3)	18,2 (0,7)	9,1 (0,3)	13,6 (1,0)	0,0	0,0
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych ($n_D=21/n_C=47$); $p=0,109$	23,8 (0,8)	9,5 (0,3)	19,0 (0,7)	17,0 (1,3)	0,0	4,3 (0,3)
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych ($n_D=34/n_C=45$); $p=0,162$	8,8 (0,5)	14,7 (0,8)	17,6 (1,0)	11,1 (0,8)	4,4 (0,3)	0,0

(1) codziennie, (2) 1 raz w tygodniu, (3) 2-3 razy w miesiącu; n_D i n_C odpowiadają liczbie odpowiedzi dzieci, które wskazały, że dana sytuacja zdarzyła im się przynajmniej jeden raz (pominięto osoby, które nigdy nie doświadczyły danej formy przemocy); w nawiasach podano wartości stanowiące odsetki danej grupy wśród wszystkich dziewcząt ($n=590$) i chłopców ($n=620$); celem uzyskania większej czytelności, w tabeli pominięto prezentację odsetka wskazań wariantów „nie więcej niż 2-3 razy w miesiącu” i „zdarzyło się tylko raz”; z uwagi na niskie liczebności niektórych grup, wyniki dla nich należy traktować jedynie poglądowo; p – prawdopodobieństwo w teście istotności różnic: testie Manna-Whitneya, * różnice istotne statystycznie na poziomie istotności $\alpha=0,05$ (dodatkowo formy przemocy, dla których różnice są statystycznie istotne oznaczono **boldem**).

Źródło: Wyniki badania ($N=1210$)

Należy mieć jednak na uwadze, że w badaniu brali udział uczniowie różnych szkół, więc wiek stanowi tu zmienną kontrolną (kowariancyjną) – na problem ten wskazywali w zasadzie tylko uczniowie w wieku 11-15 lat, na codzienność takiej sytuacji – głównie dziewczęta w wieku 12-15 lat i chłopcy w wieku 14-15 lat. W obszarze przemocy psychicznej istotne różnice między dziewczynkami i chłopcami obserwuje się w odniesieniu do krytykowania i ośmieszania dzieci – problem ten często dotyczy ok. 9% wszystkich dziewcząt i 4% chłopców²¹.

²¹ Przeprowadzona analiza istotności różnic bazuje nie tylko na odsetkach zaprezentowanych w tabeli 30, ale na rangach przypisanym poszczególnym wariantom przejawów przemocy, co powoduje, że analizując tylko odsetki może się pojawić wątpliwość dotycząca przejawów przemocy, co do których różnice są istotne. Dodajmy, że ograniczenie się wyłącznie do tych

Tabela 33. Częstotliwość doświadczania przez dzieci i młodzież poszczególnych typów przemocy w zależności od płci (w %)

Typy przemocy	Dziewczęta			Chłopcy		
	codziennie	1 raz w tyg.	2-3 razy w mies.	codziennie	1 raz w tyg.	2-3 razy w mies.
Przemoc fizyczna ($n_D=521/n_C=603$); $p=0,290$	6,1 (1,0)	7,1 (1,2)	11,3 (1,9)	7,0 (1,1)	3,9 (0,6)	10,4 (1,7)
Zaniedbywanie ($n_D=362/n_C=433$); $p=0,086$	19,9 (3,4)	14,6 (2,5)	15,2 (2,6)	18,9 (3,0)	7,4 (1,2)	13,2 (2,1)
Przemoc psychiczna ($n_D=359/n_C=306$); $p=0,083$	12,6 (2,1)	20,6 (3,5)	22,0 (3,7)	14,1 (2,3)	12,7 (2,0)	15,9 (2,6)
Przemoc seksualna ($n_D=77/n_C=136$); $p<0,001^*$	13,0 (2,1)	14,3 (2,4)	15,6 (2,4)	13,9 (2,2)	1,5 (0,2)	1,5 (0,2)

Odsetki wyznaczone są jako średnia ważona ze wskazań dla poszczególnych form przemocy (tab. 30) zaliczanych do danej grupy; n_D i n_C odpowiadają łącznej liczbie odpowiedzi dla wszystkich dzieci, które wskazały, że różne formy przemocy zdarzyły im się przynajmniej jeden raz (pominięto osoby, które nigdy nie doświadczyły danej formy przemocy); celem uzyskania większej czytelności, w tabeli pominięto prezentację odsetka wskazań wariantów „nie więcej niż 2-3 razy w miesiącu” i „zdarzyło się tylko raz”; w nawiasach podano wartości stanowiące odsetki danej grupy wśród wszystkich dziewcząt ($n=590$) i chłopców ($n=620$).

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Zestawiając wyniki w czterech omawianych grupach form przemocy, można zauważyć, że z największą częstotliwością zarówno dziewczęta, jak i chłopcy mają do czynienia z przemocą psychiczną – często (tj. codziennie, raz w tygodniu lub 2-3 razy w miesiącu) doświadczą jej 9,3% dziewcząt i 6,9% chłopców, przy czym codziennie ma to miejsce w przypadku ok. 13% mających z nią do czynienia dziewcząt i ok. 14% chłopców (tabela 33). Kolejna jest przemoc związana z zaniedbywaniem – skarży się na nią 8,4% dziewcząt i 6,4% chłopców (w tym codziennie doświadczą jej 20% dziewcząt i 19% chłopców spośród mających z nią do czynienia chociaż raz w życiu). W obu przypadkach różnice są istotne przy nieco wyższym od standardowego poziomie istotności (są na granicy istotności). Natomiast istotnie częściej dziewczęta niż chłopcy mają problem z przemocą seksualną – często zdarza się to 6,9% dziewczynkom i 2,6% chłopcom (w tym codziennie – ok. 13% dziewczynek i 14% chłopców). Przemoc fizyczna natomiast występuje w podobnym stopniu pod względem częstotliwości w przypadku obu płci – często dotyka ok. 4% dziewcząt i 3,4% chłopców, codziennie zaś – 1% dzieci (niezależnie od płci).

Typ szkoły

W tabeli 34 przedstawiono częstotliwość doświadczania poszczególnych rodzajów przemocy w zależności od typu szkoły.

odsetków (a tym samym posłużenie się dokładnym testem Fishera) prowadzi do nieco innych wniosków – za istotne statystycznie uznaje się wówczas różnice między dziewczętami i chłopcami również dla poszczególnych przejawów przemocy seksualnej, a także stawiania zbyt wygórowanych wymagań oraz zaniedbań w zakresie zdrowia i zabezpieczenia czystej odzieży. Niemniej jednak, z metodologicznego punktu widzenia, zastosowana jako podstawowa metoda porównania populacji jest bardziej adekwatna do porządkowego poziomu pomiaru częstotliwości występowania przejawów przemocy (choć zastosowanie testu niezależności chi-kwadrat lub dokładnego testu Fishera nie jest w tym przypadku wykluczone).

Tabela 34. Częstotliwość doświadczania przez dzieci i młodzież poszczególnych przejawów przemocy w zależności od typu szkoły (w %)

Przejawy przemocy	Podstawowa			Gimnazjum			Średnie		
	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne ($n_p=115/n_G=116/n_S=102$); $p=0,136$	2,6 (0,9)	7,0 (2,3)	7,8 (2,6)	6,0 (1,4)	1,7 (0,4)	11,2 (2,5)	7,8 (2,2)	2,9 (0,8)	5,9 (1,7)
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania ($n_p=60/n_G=61/n_S=26$); $p=0,001^*$	1,7 (0,3)	5,0 (0,9)	8,3 (1,5)	6,6 (0,8)	3,3 (0,4)	6,6 (0,8)	26,9 (2,0)	0,0	11,5 (0,8)
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsa, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci ($n_p=64/n_G=72/n_S=90$); $p=0,118$	4,7 (0,9)	3,1 (0,6)	7,8 (1,5)	8,3 (1,2)	6,9 (1,0)	15,3 (2,1)	7,8 (2,0)	7,8 (2,0)	7,8 (2,0)
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem ($n_p=47/n_G=56/n_S=33$); $p=0,118$	10,6 (1,5)	2,1 (0,3)	2,1 (0,3)	12,5 (1,4)	3,6 (0,4)	12,5 (1,4)	18,2 (1,7)	6,1 (0,6)	12,1 (1,1)
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci ($n_p=46/n_G=69/n_S=67$); $p=0,005^*$	0,0	2,2 (0,3)	8,7 (1,2)	4,3 (0,6)	15,5 (2,0)	13,0 (1,8)	10,4 (2,0)	1,5 (0,3)	4,5 (0,8)
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu ($n_p=122/n_G=214/n_S=219$); $p=0,002^*$	0,0	11,5 (4,1)	18,0 (6,4)	3,3 (1,4)	14,0 (5,9)	27,6 (11,5)	3,2 (2,0)	2,7 (1,7)	14,6 (9,0)
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież ($n_p=39/n_G=41/n_S=24$); $p<0,001^*$	5,1 (0,6)	5,1 (0,6)	7,7 (0,9)	22,0 (1,8)	4,9 (0,4)	14,6 (1,2)	45,8 (3,1)	8,3 (0,6)	16,7 (1,1)
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne ($n_p=35/n_G=45/n_S=25$); $p<0,001^*$	0,0	0,0	0,0	20,0 (1,8)	8,9 (0,8)	8,9 (0,8)	24,0 (1,7)	12,0 (0,8)	20,0 (1,4)
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należyce zajmują się ich leczeniem ($n_p=36/n_G=46/n_S=32$); $p<0,001^*$	0,0	0,0	0,0	10,9 (1,0)	6,5 (0,6)	6,5 (0,6)	18,8 (1,7)	3,1 (0,3)	3,1 (0,3)
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki ($n_p=93/n_G=156/n_S=0$); $p<0,001^*$	16,1 (4,4)	11,8 (3,2)	20,4 (5,6)	27,6 (8,4)	23,1 (7,0)	25,6 (7,8)	x	x	x
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci ($n_p=46/n_G=89/n_S=87$); $p<0,001^*$	0,0	6,5 (0,9)	4,3 (0,6)	31,5 (5,5)	12,4 (2,1)	14,6 (2,5)	21,8 (5,3)	9,2 (2,2)	12,6 (3,1)
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci ($n_p=76/n_G=108/n_S=112$); $p=0,002^*$	5,3 (1,2)	17,1 (3,8)	13,2 (2,9)	17,6 (3,7)	24,1 (5,1)	18,5 (3,9)	8,9 (2,8)	17,0 (5,3)	29,5 (9,2)
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych ($n_p=49/n_G=81/n_S=115$); $p<0,001^*$	0,0	6,1 (0,9)	16,3 (2,3)	24,7 (3,9)	27,2 (4,3)	11,1 (1,8)	16,5 (5,3)	9,6 (3,1)	14,8 (4,8)
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci ($n_p=39/n_G=72/n_S=75$); $p<0,001^*$	0,0	7,7 (0,9)	12,8 (1,5)	20,8 (2,9)	15,3 (2,1)	30,6 (4,3)	12,0 (2,5)	16,0 (3,4)	28,0 (5,9)
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała ($n_p=23/n_G=31/n_S=10$); $p<0,043^*$	0,0	0,0	4,3 (0,3)	22,6 (1,4)	9,7 (0,6)	0,0	10,0 (0,3)	10,0 (0,3)	0,0
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych ($n_p=25/n_G=29/n_S=14$); $p<0,001^*$	0,0	0,0	8,0 (0,6)	20,7 (1,2)	3,4 (0,2)	13,8 (0,8)	50,0 (2,0)	7,1 (0,3)	0,0
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych ($n_p=25/n_G=32/n_S=21$); $p=0,002^*$	0,0	0,0	0,0	6,3 (0,4)	21,9 (1,4)	9,4 (0,6)	28,6 (1,7)	0,0	9,5 (0,6)

p – prawdopodobieństwo w teście istotności różnic: teście Kruskala-Wallisa; x – nie dotyczy; pozostałe uwagi i oznaczenia (o ile dotyczą) – jak w tabeli 32, przy czym n_p dotyczy uczniów szkół podstawowych, n_G – gimnazjów, n_S – szkół średnich (liceów i techników); w nawiasach podano wartości stanowiące odsetki danej grupy wśród dzieci i młodzieży reprezentujących określony typ szkoły: szkołę podstawową ($n=342$), gimnazjum ($n=512$) i liceum/technikum ($n=356$).

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Statystycznie istotne między uczniami na różnym poziomie kształcenia różnice obserwuje się w odniesieniu do prawie wszystkich form przemocy – poza karami fizycznymi i rzucaniem w dziecko jakimś przedmiotem. Generalnie rzecz biorąc, uczniowie szkół podstawowych znacznie rzadziej niż pozostali doświadczają form przemocy. Relatywnie najrzadziej występują w ich przypadku różne formy przemocy seksualnej, które względnie często towarzyszą życiu gimnazjalistów i uczniów szkół średnich. Wśród dzieci, które miały do czynienia z tego typu przemocą, odsetek tych, którym zdarza

się to codziennie jest wysoki dla uczniów liceów/techników i gimnazjów. Przemoc fizyczna, w tym zwłaszcza bicie, policzkowanie, rzucanie w dziecko przedmiotami, stanowi codzienność dla dość wielu uczniów zwłaszcza szkół średnich. Przemoc psychiczna i zaniedbywanie dzieci ma miejsce z analogiczną częstotliwością w przypadku uczniów szkół średnich i gimnazjów. Biorąc pod uwagę sumaryczną ocenę częstotliwości poszczególnych typów przemocy, istotne – w sensie statystycznym – różnice obserwuje się w przypadku przemocy seksualnej, na pograniczu istotności – w przypadku przemocy psychicznej (tabela 35).

Tabela 35. Częstotliwość doświadczania przez dzieci i młodzież poszczególnych typów przemocy w zależności od typu szkoły (w %)

Typy przemocy	Podstawowa			Gimnazjum			Średnia		
	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
Przemoc fizyczna ($n_p=454/n_G=588/n_S=537$); $p=0,386$	2,6 (0,6)	6,4 (1,4)	10,1 (2,2)	5,8 (1,7)	8,8 (2,5)	17,5 (5,0)	7,8 (2,0)	3,5 (0,9)	10,2 (2,7)
Zaniedbywanie ($n_p=249/n_G=377/n_S=168$); $p=0,389$	6,8 (1,0)	6,4 (0,9)	9,6 (1,4)	25,0 (5,5)	14,9 (3,3)	17,5 (3,9)	25,0 (2,5)	8,3 (0,8)	12,5 (1,2)
Przemoc psychiczna ($n_p=164/n_G=261/n_S=302$); $p=0,091$	2,5 (0,4)	11,6 (1,9)	14,0 (2,2)	20,7 (5,3)	22,6 (5,8)	19,5 (5,0)	12,6 (3,7)	13,9 (4,1)	23,5 (6,9)
Przemoc seksualna ($n_p=73/n_G=92/n_S=45$); $p<0,001^*$	0,0	0,0	4,1 (0,3)	16,3 (1,5)	12,0 (1,1)	7,6 (0,7)	31,1 (1,4)	4,4 (0,2)	4,4 (0,2)

Uwagi i oznaczenia (o ile dotyczą) – jak w tabeli 32.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Wielkość miejscowości zamieszkania

W tabeli 36 przedstawiono częstotliwość doświadczenia poszczególnych rodzajów przemocy w zależności od wielkości miejscowości zamieszkania. Miejsce zamieszkania istotnie różnicuje większość przejawów przemocy, przy czym na tle innych klas miejscowości wyróżniają się z jednej strony duże miasta, w których częstotliwość przejawów przemocy jest największa, a z drugiej strony – wsie, gdzie częstotliwość większości z badanych przejawów przemocy jest najniższa (tabela 36). Jeśli przyjmiemy – jak dotychczas – że częste doświadczanie przemocy dotyczy wariantów codziennie, raz w tygodniu oraz 2-3 razy w miesiącu, w całej zbiorowości mieszkańców dużych miast rodzicom zdarza się często nie zadbać o czystą odzież (26% całej zbiorowości, choć zwykle ma to miejsce 2-3 razy w miesiącu – ok. 14%) oraz zostawić dzieci bez opieki (ok. 22%, w tym dla 9% ma to miejsce codziennie).

Różne formy przemocy fizycznej dotyczą istotnie większych grup dzieci i młodzieży (3-4 razy) w dużych i ewentualnie średnich miastach niż na wsiach (tabela 36). Tym samym przemoc fizyczna mierzona łącznie (tabela 37) również istotnie różni się zwłaszcza między dziećmi i młodzieżą mieszkającymi na wsi i w dużych miastach. Istotne różnice obserwujemy także odnośnie przemocy psychicznej i seksualnej – ponownie na niekorzyść dużych miast, w przypadku których 2,6% uczniom zdarza się codziennie przemoc seksualna (w średnich miastach analogiczny odsetek sięga 0,3%). Podobnie, istotne różnice występują również w przekroju miejsca zamieszkania.

Tabela 36. Częstotliwość doświadczania przez dzieci i młodzież poszczególnych przejawów przemocy w zależności od miejsca zamieszkania (w %)

	Duże miasto			Średnie miasto			Małe miasto			Wieś		
	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne ($n_{MD}=47/n_{MS}=80/n_{MM}=28/n_W=180$); $p=0,037^*$	14,9 (4,2)	2,1 (0,6)	10,6 (3,0)	7,5 2,2	3,8 1,1	11,3 3,3	10,7 0,0	10,7 2,4	10,7 2,4	3,3 0,9	3,9 1,1	6,1 1,7
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania ($n=18/n=28/n=17/n=85$); $p<0,001^*$	38,9 4,2	0,0 0,6	5,6 0,6	10,7 1,1	10,7 1,1	3,6 0,4	5,9 0,8	5,9 0,8	17,6 2,5	1,2 0,2	0,0 0,0	8,2 1,1
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsają, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci ($n=28/n=60/n=28/n=111$); $p=0,003^*$	25,0 4,2	7,1 1,2	10,7 1,8	10,0 2,2	16,7 3,6	8,3 1,8	10,7 2,4	0,0 0,0	10,7 2,4	0,9 0,2	2,7 0,5	10,8 1,9
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem ($n=15/n=36/n=18/n=67$); $p=0,098$	46,7 4,2	6,7 0,6	0,0	11,1 1,5	0,0 0,0	13,9 1,8	16,7 2,5	5,6 0,8	11,1 1,6	6,0 0,6	4,5 0,5	7,5 0,8
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci ($n=25/n=53/n=19/n=87$); $p=0,119$	28,0 4,2	4,0 0,6	4,0 0,6	1,9 0,4	7,5 1,5	11,3 2,2	0,0 0,0	21,1 3,3	0,0	1,1 0,2	4,6 0,6	10,3 1,4
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu ($n=100/n=133/n=63/n=258$); $p=0,024^*$	6,0 3,6	14,0 8,5	23,0 13,9	1,5 0,7	10,5 5,1	18,8 9,1	3,2 1,6	3,2 1,6	22,2 11,5	1,2 0,5	7,4 2,9	20,2 8,0
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież ($n=13/n=23/n=10/n=56$); $p=0,053$	46,2 3,6	23,1 1,8	0,0	26,1 2,2	8,7 0,7	8,7 0,7	10,0 0,8	10,0 0,8	10,0 0,8	14,3 1,2	0,0	16,1 1,4
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne ($n=11/n=27/n=14/n=52$); $p=0,006^*$	63,6 4,2	9,1 0,6	0,0	7,4 0,7	11,1 1,1	18,5 1,8	7,1 0,8	14,3 1,6	0,0	9,6 0,8	1,9 0,2	7,7 0,6
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należyście zajmują się ich leczeniem ($n_{MD}=10/n_{MS}=31/n_{MM}=13/n_W=60$); $p=0,001^*$	x 3,6	x 0,6	x 0,0	9,7 1,1	3,2 0,4	0,0	7,7 0,8	0,0 0,0	0,0	1,7 0,2	3,3 0,3	8,3 0,8
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki ($n_{MD}=44/n_{MS}=67/n_{MM}=25/n_W=115$); $p=0,001^*$	34,1 9,0	25,0 6,6	22,7 6,0	34,3 8,4	19,4 4,7	22,4 5,5	24,0 4,9	8,0 1,6	12,0 2,5	11,3 2,0	19,1 3,4	27,0 4,8
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci ($n_{MD}=36/n_{MS}=47/n_{MM}=22/n_W=117$); $p=0,002^*$	30,6 6,7	25,0 5,5	16,7 3,6	29,8 5,1	6,4 1,1	12,8 2,2	22,7 4,1	9,1 1,6	0,0	14,5 2,6	6,0 1,1	12,0 2,2
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci ($n_{MD}=38/n_{MS}=80/n_{MM}=30/n_W=148$); $p=0,022^*$	21,1 4,8	31,6 7,2	10,5 2,4	13,8 4,0	17,5 5,1	32,5 9,5	10,0 2,4	26,7 6,5	13,3 3,3	6,8 1,5	16,9 3,9	19,6 4,5
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych ($n_{MD}=25/n_{MS}=63/n_{MM}=24/n_W=132$); $p=0,004^*$	40,0 6,0	16,0 2,4	16,0 2,4	19,0 4,4	15,9 3,6	19,0 4,4	8,3 1,6	16,7 3,3	0,0	11,4 2,3	13,6 2,8	13,6 2,8
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci ($n_{MD}=25/n_{MS}=48/n_{MM}=18/n_W=95$); $p=,005^*$	36,0 5,4	28,0 4,2	16,0 2,4	12,5 2,2	16,7 2,9	27,1 4,7	16,7 2,5	0,0 0,0	11,1 1,6	6,3 0,9	11,6 1,7	29,5 4,3
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała ($n_{MD}=7/n_{MS}=13/n_{MM}=9/n_W=35$); $p=0,392$	x 0,0	x 0,6	x 0,0	7,7 0,4	0,0 0,0	0,0	x 1,6	x 0,8	x 0,8	14,3 0,8	5,7 0,3	0,0
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych ($n_{MD}=8/n_{MS}=17/n_{MM}=6/n_W=36$); $p=0,003^*$	x 4,2	x 0,0	x 0,0	0,0 0,0	0,0 0,0	11,8 0,7	x 0,0	x 0,8	x 0,0	13,9 0,8	2,8 0,2	8,3 0,5
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych ($n_{MD}=11/n_{MS}=22/n_{MM}=12/n_W=36$); $p=0,012^*$	54,5 3,6	9,1 0,6	18,2 1,2	4,5 0,4	9,1 0,7	0,0	0,0 0,0	0,0 0,0	0,0	2,8 0,2	13,9 0,8	8,3 0,5

p – prawdopodobieństwo w teście istotności różnic: teście Kruskala-Wallis; x – z uwagi na zbyt małą liczebność próby, pominięto dokonywanie szacunków dla wskazanej grupy; pozostałe uwagi i oznaczenia (o ile dotyczą) – jak w tabeli 32, przy czym n_{MD} dotyczy uczniów mieszkających w dużych miastach, n_{MS} – w średnich miastach, n_{MM} – w małych miastach, n_W – na wsi; w nawiasach podano wartości stanowiące odsetki danej grupy wśród dzieci i młodzieży reprezentujących określony typ miejscowości zamieszkania: duże miasta ($n=166$), średnie miasta ($n=275$), małe miasta ($n=123$) i wieś ($n=648$).

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Tabela 37. Częstotliwość doświadczania przez dzieci i młodzież poszczególnych typów przemocy w zależności od miejsca zamieszkania (w %)

Typy przemocy	Duże miasto			Średnie miasto			Małe miasto			Wieś		
	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
Przemoc fizyczna ($n_{MD}=164/n_{MS}=274/n_{MM}=123/n_W=648$); $p<0,001^*$	17,6 (4,1)	0,5 (1,9)	0,8 (3,3)	5,2 (1,3)	8,0 (2,1)	13,5 (3,1)	5,2 (1,2)	6,4 (1,5)	14,4 (3,4)	2,0 (0,4)	4,6 (0,9)	12,2 (2,5)
Zaniedbywanie ($n_{MD}=164/n_{MS}=274/n_{MM}=123/n_W=642$); $p=0,080$	39,5 (5,4)	21,9 (3,0)	14,0 (1,9)	24,6 (3,5)	11,3 (1,6)	14,4 (2,0)	16,7 (2,3)	8,3 (1,1)	4,8 (0,7)	11,0 (1,0)	8,0 (0,4)	15,8 (1,2)
Przemoc psychiczna ($n_{MD}=165/n_{MS}=274/n_{MM}=121/n_W=646$); $p=0,006^*$	30,7 (5,4)	26,1 (4,6)	13,6 (2,4)	15,2 (3,5)	16,8 (3,9)	26,7 (6,2)	11,1 (2,2)	16,7 (3,3)	8,3 (1,6)	8,3 (1,6)	14,4 (2,8)	20,0 (3,9)
Przemoc seksualna ($n_{MD}=165/n_{MS}=273/n_{MM}=120/n_W=643$); $p=0,008^*$	50,0 (2,6)	7,7 (0,4)	7,7 (0,4)	3,8 (0,3)	3,9 (0,2)	3,9 (0,2)	7,4 (0,5)	7,4 (0,5)	3,7 (0,3)	10,3 (0,6)	7,5 (0,4)	5,6 (0,3)

Uwagi i oznaczenia (o ile dotyczą) – jak w tabeli 34.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Poziom wykształcenia rodziców/opiekunów prawnych

W tabeli 38 przedstawiono częstotliwość doświadczania poszczególnych rodzajów przemocy w zależności od poziomu wykształcenia matki/opiekunki prawnej. Jest to czynnik, który ma związek z częstotliwością występowania niektórych z przejawów przemocy fizycznej – bicie, kopać swoje dzieci zdarza się istotnie częściej w rodzinach, w których matka/opiekunka prawna ma wykształcenie podstawowe (3% uczniów spełniających to kryterium doświadcza go często, w tym 1,5% – codziennie) lub wyższe (analogiczne odsetki w całej populacji są na poziomie 2,6% i 1%). Zakaz wychodzenia z domu to kolejny przejaw przemocy fizycznej, który najczęściej występuje wtedy, gdy matka/opiekunka prawna ma wykształcenie podstawowe – w całej populacji często zdarza się mniej więcej co czwartemu uczniowi żyjącemu w takich właśnie rodzinach. Generalnie rzecz biorąc, różne przejawy przemocy fizycznej relatywnie najrzadziej towarzyszą dzieciom i młodzieży, których matka/opiekunka prawna ma wykształcenie średnie – w tej grupie bowiem nieliczne są przypadki codziennego stosowania przemocy fizycznej, raczej są to sytuacje zdarzające się 2-3 razy w miesiącu niż częściej.

Zaniedbywanie potrzeb żywieniowych i zdrowotnych dzieci generalnie zdarza się rzadko (tylko nieliczne dzieci i młodzież wypowiedziały się na temat ich częstotliwości), trudno w związku z tym o generalizowanie różnic w tym zakresie, jednak wyniki testu wskazują na to, że można je określić jako istotne w populacji. W ocenie dzieci i młodzieży, potrzeby żywieniowe swoich dzieci zaniedbują często przede wszystkim matki/opiekunki prawne z wykształceniem podstawowym (prawie 6% populacji codziennie ma z tym problem), potrzeby zdrowotne zaś – matki z wykształceniem wyższym (analogiczny odsetek jest na poziomie 1,3%, 15% z tych, którzy ocenili częstotliwość tego przejawu przemocy).

Tabela 38. Częstotliwość doświadczania przez dzieci i młodzież poszczególnych przejawów przemocy w zależności od poziomu wykształcenia matka/opiekunki prawnej (w %)

	Podstawowe			Średnie			Zawodowe			Wyższe		
	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne ($n_p=30/n_s=60/n_z=89/n_w=72$); $p=0,086$	10,0	0,0	3,3	1,7	1,7	5,0	5,6	5,6	11,2	4,2	4,2	8,3
	4,5		1,5	0,5	0,5	1,5	1,3	1,3	2,7	1,0	1,0	1,9
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania ($n_p=15/n_s=24/n_z=35/n_w=25$); $p=0,017^*$	6,7	0,0	6,7	4,2	0,0	0,0	0,0	2,9	14,3	12,0	8,0	12,0
	1,5		1,5	0,5			0,3	1,3		1,0	0,6	1,0
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsa, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci ($n_p=18/n_s=44/n_z=58/n_w=47$); $p=0,202$	5,6	5,6	38,9	0,0	0,0	11,4	5,2	5,2	8,6	6,4	19,1	2,1
	1,5	1,5	10,3			1,3	0,8	0,8	1,3	1,0	2,9	0,3
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem ($n_p=11/n_s=24/n_z=35/n_w=22$); $p=0,169$	27,3	9,1	9,1	0,0	0,0	20,8	8,6	2,9	8,6	13,6	9,1	13,6
	4,5	1,5	1,5			2,5	0,8	0,3	0,8	1,0	0,6	1,0
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci ($n_p=14/n_s=34/n_z=46/n_w=39$); $p=0,426$	0,0	14,3	7,1	0,0	0,0	8,8	2,2	4,3	13,0	0,0	10,3	10,3
		3,0	1,5			1,5	0,3	0,5	1,6		1,3	1,3
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu ($n_p=27/n_s=114/n_z=167/n_w=137$); $p=0,018^*$	0,0	29,6	25,9	0,0	5,3	25,4	1,2	6,6	17,4	2,2	11,7	18,2
		11,8	10,3		3,0	14,5	0,5	3,0	7,8	1,0	5,1	8,0
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież ($n_p=10/n_s=14/n_z=22/n_w=25$); $p=0,408$	x	x	x	7,1	0,0	28,6	18,2	0,0	9,1	28,0	12,0	12,0
	5,9	0,0	0,0	0,5	0,0	2,0	1,1	0,0	0,5	2,2	1,0	1,0
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne ($n_p=8/n_s=13/n_z=23/n_w=26$); $p=0,001^*$	x	x	x	0,0	0,0	15,4	0,0	8,7	0,0	15,4	15,4	26,9
	5,9	0,0	0,0			1,0		0,5		1,3	1,3	2,2
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należyście zajmują się ich leczeniem ($n_p=9/n_s=17/n_z=27/n_w=26$); $p=0,043^*$	x	x	x	0,0	0,0	5,9	3,7	3,7	3,7	15,4	3,8	7,7
	0,0	2,9	0,0			0,5	0,3	0,3	0,3	1,3	0,3	0,6
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki ($n_p=15/n_s=39/n_z=67/n_w=59$); $p=0,293$	13,3	13,3	20,0	30,8	12,8	30,8	17,9	32,8	20,9	30,5	18,6	28,8
	3,0	3,0	4,5	6,0	2,5	6,0	3,2	5,9	3,8	5,8	3,5	5,4
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci ($n_p=11/n_s=43/n_z=61/n_w=54$); $p=0,012^*$	18,2	0,0	9,1	14,0	16,3	9,3	16,4	11,5	14,8	37,0	9,3	7,4
	2,9		1,5	3,0	3,5	2,0	2,7	1,9	2,4	6,4	1,6	1,3
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci ($n_p=17/n_s=52/n_z=90/n_w=66$); $p=0,074$	17,6	35,3	5,9	5,8	13,5	25,0	10,0	21,1	24,4	7,6	24,2	24,2
	4,5	9,0	1,5	1,5	3,5	6,5	2,4	5,1	5,9	1,6	5,1	5,1
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych ($n_p=12/n_s=51/n_z=69/n_w=61$); $p=0,038^*$	25,0	8,3	8,3	5,9	9,8	15,7	14,5	14,5	18,8	21,3	18,0	14,8
	4,4	1,5	1,5	1,5	2,5	4,0	2,7	2,7	3,5	4,2	3,5	2,9
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci ($n_p=12/n_s=31/n_z=50/n_w=42$); $p=0,219$	0,0	8,3	50,0	16,1	6,5	19,4	6,0	22,0	20,0	9,5	19,0	40,5
		1,5	8,8	2,5	1,0	3,0	0,8	3,0	2,7	1,3	2,6	5,4
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała ($n_p=5/n_s=6/n_z=10/n_w=17$); $p=0,295$	x	x	x	x	x	x	x	x	x	23,5	17,6	0,0
	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	1,3	1,0	0,0
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych ($n_p=6/n_s=9/n_z=11/n_w=16$); $p=0,444$	x	x	x	x	x	x	18,2	9,1		18,8	6,3	12,5
	3,0	0,0	1,5	0,5	0,0	0,5	0,5	0,3	0,0	1,0	0,3	0,6
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych ($n_p=7/n_s=13/n_z=17/n_w=18$); $p=0,310$	x	x	x	7,7	0,0	0,0	0,0	5,9	5,9	11,1	16,7	11,1
	0,0	5,9	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,6	1,0	0,6

p – prawdopodobieństwo w teście istotności różnic: teście Kruskala-Wallis; n – liczebność próby uczniów, których oceniali częstotliwość przejawów przemocy i matka/opiekunka prawna ma wykształcenie: n_p – podstawowe, n_s – średnie, n_z – zawodowe, n_w – wyższe; w nawiasach podano wartości stanowiące odsetki danej grupy wśród dzieci i młodzieży, których matka/opiekunka prawna ma wykształcenie: podstawowe ($n=68$), średnie ($n=199$), zawodowe ($n=372$), wyższe ($n=312$); pozostałe uwagi i oznaczenia (o ile dotyczą) – jak w tabeli 32.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

W ocenie dzieci i młodzieży często zdarza się nie interesować potrzebami swoich dzieci matkom/opiekunkom prawnym z każdej grupy, jednak w największym stopniu – tym z wykształceniem wyższym (wskazało na to ponad 9% uczniów z tej grupy, w tym ok. 6% doświadcza tego codziennie). Matkom z wykształceniem wyższym relatywnie często zdarza się też stawiać zbyt wygórowane wymagania w stosunku do możliwości swoich dzieci – często zdarza się to 8% uczniów, w tym 4% - codziennie.

Analogiczna sytuacja ma jednak – w ocenie uczniów – miejsce także wtedy, gdy matka/opiekunka prawna ma wykształcenie podstawowe. Ponownie, relatywnie najrzadziej (wskazania 4,5% dzieci) przemoc tego typu zdarza się w rodzinach, w których matka/opiekunka prawna ma wykształcenie średnie. Jest to jedyny przejaw przemocy psychicznej, którego ocena jest różnicowana przez poziom wykształcenia matki/opiekunki prawnej. Cecha ta nie ma też przełożenia na przejawy przemocy seksualnej wobec dzieci.

Tabela 39. Częstotliwość doświadczania przez dzieci i młodzież poszczególnych typów przemocy w zależności od poziomu wykształcenia matki/opiekunki prawnej (w %)

Typy przemocy	Podstawowe			Średnie			Zawodowe			Wyższe		
	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
Przemoc fizyczna ($n_p=68/n_s=199/n_z=372/n_w=312$); $p=0,188$	8,2 (2,0)	7,1 (3,0)	13,9 (4,4)	0,9 (0,2)	1,1 (0,6)	10,8 (3,6)	3,3 (0,6)	5,4 (1,0)	13,5 (2,6)	4,4 (0,8)	10,5 (1,9)	12,3 (2,3)
Zaniedbywanie ($n_p=68/n_s=199/n_z=372/n_w=312$); $p=0,101$	22,0 (3,5)	7,8 (1,2)	7,8 (1,2)	15,1 (1,9)	9,5 (1,2)	18,3 (2,3)	13,5 (1,5)	16,0 (1,7)	13,0 (1,4)	27,9 (3,4)	12,6 (1,5)	17,4 (2,1)
Przemoc psychiczna ($n_p=68/n_s=199/n_z=372/n_w=312$); $p=0,870$	14,6 (8,2)	19,5 (4,0)	19,5 (3,9)	8,2 (1,8)	10,5 (2,3)	20,2 (4,5)	11,6 (2,0)	18,5 (3,6)	21,9 (4,0)	13,0 (2,4)	20,7 (3,7)	24,9 (4,5)
Przemoc seksualna ($n_p=68/n_s=199/n_z=372/n_w=312$); $p=0,133$	22,2 (2,0)	22,2 (2,0)	5,6 (0,5)	7,1 (0,3)	0,0 (0,2)	5,3 (0,2)	5,3 (0,2)	7,9 (0,3)	2,6 (0,1)	17,6 (1,0)	13,7 (0,8)	7,8 (0,4)

Uwagi i oznaczenia (o ile dotyczy) – jak w tabeli 36.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Co znaczące, wykształcenie matki/opiekunki prawnej nie stanowi czynnika różnicującego częstotliwość poszczególnych form przemocy (tabela 39). Inaczej jest z wykształceniem ojca/opiekuna prawnego, które istotnie różnicuje częstotliwość przemocy fizycznej (tabela 41) – największy odsetek doświadczających jej dzieci pojawia się w rodzinach, w których ojciec/opiekun rodziny ma wykształcenie podstawowe (6,4% dzieci doświadcza jej często, podczas gdy w pozostałych przypadkach odsetek ten sięga 4-5%). Stosowanie kar fizycznych, bicie występuje z podobną częstotliwością przy różnym poziomie wykształcenia ojca, podczas gdy „łżejsze” przejawy przemocy fizycznej (szarpanie, rzucanie przedmiotami w dzieci oraz zakazy wychodzenia z domu) najczęściej wskazywane są przez dzieci i młodzież, których ojciec/opiekun prawny ma wykształcenie podstawowe (tabela 40).

Tabela 40. Częstotliwość doświadczania przez dzieci i młodzież poszczególnych przejawów przemocy w zależności od poziomu wykształcenia ojca/opiekuna prawnego (w %)

	Podstawowe			Średnie			Zawodowe			Wyższe		
	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne ($n_p=26/n_s=53/n_z=130/n_w=54$); $p=0,128$	11,5	0,0	3,8	0,0	7,5	11,3	4,6	3,8	8,5	5,6	5,6	1,9
	5,5		1,8		2,5	3,8	1,2	1,0	2,2	1,2	1,2	0,4
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania ($n_p=14/n_s=19/n_z=58/n_w=14$); $p=0,115$	7,1	0,0	7,1	0,0	0,0	0,0	3,4	6,9	10,3	14,3	0,0	14,3
	1,8		1,8				0,4	0,8	1,2	0,8		0,8
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsają, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci ($n_p=18/n_s=39/n_z=89/n_w=26$); $p<0,001^*$	0,0	5,6	50,0	0,0	2,6	0,0	7,9	7,9	9,0	7,7	15,4	0,0
		1,8	16,1		0,6		1,4	1,4	1,6	0,8	1,7	
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem ($n_p=16/n_s=21/n_z=41/n_w=19$); $p=0,019^*$	12,5	12,5	37,5	4,8	0,0	0,0	9,8	2,4	12,2	15,8	5,3	5,3
	3,6	3,6	10,7	0,6			0,8	0,2	1,0	1,2	0,4	0,4
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci ($n_p=15/n_s=33/n_z=68/n_w=25$); $p=0,131$	0,0	13,3	26,7	0,0	3,0	6,1	2,9	1,5	11,8	0,0	16,0	0,0
		3,6	7,1		0,6	1,3	0,4	0,2	1,6		1,7	
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu ($n_p=29/n_s=86/n_z=239/n_w=98$); $p=0,002^*$	0,0	17,2	41,4	2,3	12,8	19,8	0,8	7,1	16,3	2,0	9,2	27,6
		8,9	21,4	1,2	6,8	10,6	0,4	3,5	7,9	0,8	3,7	11,1
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież ($n_p=10/n_s=18/n_z=37/n_w=12$); $p=0,679$	x	x	x	11,1	11,1	11,1	27,0	2,7	8,1	0,0	25,0	8,3
	3,6	0,0	3,6	1,2	1,2	1,2	2,0	0,2	0,6		1,2	0,4
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne ($n_p=13/n_s=14/n_z=36/n_w=14$); $p<0,001^*$	30,8	7,7	30,8	0,0	0,0	0,0	0,0	8,3	13,9	21,4	14,3	0,0
	7,1	1,8	7,1					0,6	1,0	1,2	0,8	
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należącej zajmują się ich leczeniem ($n_p=12/n_s=20/n_z=41/n_w=15$); $p=0,065$	8,3	16,7	8,3	0,0	0,0	0,0	7,3	0,0	7,3	13,3	13,3	0,0
	1,8	3,5	1,8				0,6		0,6	0,8	0,8	
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki ($n_p=18/n_s=33/n_z=80/n_w=54$); $p=0,172$	11,1	11,1	33,3	33,3	9,1	6,1	22,5	20,0	26,3	18,5	27,8	33,3
	3,7	3,7	11,1	6,8	1,9	1,2	3,7	3,3	4,3	4,1	6,2	7,4
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci ($n_p=15/n_s=38/n_z=94/n_w=29$); $p=0,256$	13,3	0,0	6,7	15,8	18,4	7,9	21,3	7,4	13,8	34,5	17,2	6,9
	3,6		1,8	3,7	4,3	1,9	4,1	1,4	2,6	4,1	2,1	0,8
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci ($n_p=19/n_s=50/n_z=116/n_w=47$); $p=0,661$	21,1	21,1	15,8	4,0	18,0	24,0	9,5	21,6	23,3	4,3	21,3	27,7
	7,1	7,1	5,4	1,2	5,6	7,5	2,2	5,1	5,5	0,8	4,1	5,4
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych ($n_p=16/n_s=46/n_z=112/n_w=34$); $p=0,385$	18,8	12,5	6,3	17,4	13,0	8,7	14,3	9,8	20,5	14,7	32,4	11,8
	5,4	3,6	1,8	4,9	3,7	2,5	3,3	2,2	4,7	2,1	4,5	1,6
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci ($n_p=16/n_s=29/n_z=71/n_w=26$); $p=0,214$	6,3	12,5	50,0	3,4	10,3	31,0	11,3	18,3	31,0	11,5	19,2	26,9
	1,8	3,6	14,3	0,6	1,9	5,6	1,6	2,6	4,5	1,2	2,1	2,9
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała ($n_p=9/n_s=9/n_z=16/n_w=8$); $p=0,012^*$	x	x	x	x	x	x	0,0	12,5	0,0	x	x	x
	5,4	1,8	0,0	1,3	0,0	0,0		0,4		0,4	0,8	0,0
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych ($n_p=9/n_s=8/n_z=20/n_w=9$); $p=0,007^*$	x	x	x	x	x	x	0,0	0,0	10,0	x	x	x
	7,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6			0,4	1,2	0,8	0,8
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych ($n_p=11/n_s=10/n_z=27/n_w=11$); $p=0,009^*$	9,1	36,4	9,1	x	x	x	0,0	0,0	3,7	9,1	27,3	18,2
	1,8	7,0	1,8	0,6	0,0	0,6			0,2	0,4	1,2	0,8

p – prawdopodobieństwo w teście istotności różnic: teście Kruskala-Wallisa; n – liczebność próby uczniów, którzy oceniali częstotliwość przejawów przemocy i których ojciec/opiekun prawny ma wykształcenie: n_p – podstawowe, n_s – średnie, n_z – zawodowe, n_w – wyższe; w nawiasach podano wartości stanowiące odsetki danej grupy wśród dzieci i młodzieży, których ojciec/opiekun prawny ma wykształcenie: podstawowe ($n=56$), średnie ($n=161$), zawodowe ($n=492$), wyższe ($n=242$); pozostałe uwagi i oznaczenia (o ile dotyczą) – jak w tabeli 32.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Analizując poszczególne przejawy przemocy wobec dzieci (tabela 40) można zauważyć, że wykształcenie ojca/opiekuna prawnego różnicuje zwłaszcza częstotliwość występowania przemocy

seksualnej – częściej jej poszczególne przejawy deklarowali uczniowie, których ojcowie mają wykształcenie podstawowe. Ok. 7% dzieci i młodzieży, których ojciec/opiekun prawny ma wykształcenie podstawowe często (przynajmniej 2-3 razy w miesiącu) doświadcza dotykania intymnych części ciała, w tym 5,4% - codziennie. Analogiczna sytuacja dotyczy 0,4-1,3% pozostałych dzieci i młodzieży. Biorąc pod uwagę niskie liczebności analizowanych podrób (wynikające z niskiej skali problemu przemocy seksualnej wśród dzieci i młodzieży), należy przy tym z ostrożnością generalizować te wyniki na populację.

Tabela 41. Częstotliwość doświadczania przez dzieci i młodzież poszczególnych typów przemocy w zależności od poziomu wykształcenia ojca/opiekuna prawnego (w %)

Typy przemocy	Podstawowe			Średnie			Zawodowe			Wyższe		
	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
Przemoc fizyczna ($n_p=56/n_s=161/n_z=492/n_w=242$); $p<0,001^*$	7,6 (2,0)	1,5 (3,0)	2,1 (1,4)	0,7 (0,2)	2,2 (0,6)	14,4 (3,6)	3,3 (0,6)	5,4 (1,0)	13,4 (2,6)	4,4 (0,8)	10,2 (1,9)	12,6 (2,3)
Zaniedbywanie ($n_p=56/n_s=161/n_z=492/n_w=242$); $p=0,070$	23,0 (3,5)	7,4 (1,2)	7,3 (1,2)	14,3 (1,9)	8,6 (1,2)	18,5 (2,3)	13,2 (1,5)	14,5 (1,7)	12,3 (1,4)	25,2 (3,4)	11,3 (1,5)	16,6 (2,1)
Przemoc psychiczna ($n_p=56/n_s=161/n_z=492/n_w=242$); $p=0,884$	14,4 (3,0)	18,4 (4,0)	20,5 (3,9)	8,2 (1,8)	10,5 (2,3)	20,3 (4,5)	10,7 (2,0)	18,8 (3,6)	21,3 (4,0)	12,4 (2,4)	21,0 (3,7)	25,2 (4,5)
Przemoc seksualna ($n_p=56/n_s=161/n_z=492/n_w=242$); $p=0,156$	22,7 (2,0)	21,7 (2,0)	5,2 (0,5)	6,1 (0,3)	0,0	3,3 (0,2)	5,8 (0,2)	8,0 (0,3)	2,5 (0,1)	17,1 (1,0)	13,6 (0,8)	8,4 (0,4)

Uwagi i oznaczenia (o ile dotyczą) – jak w tabeli 40.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Samoocena osiągnięć szkolnych

Dokonując oceny częstotliwości występowania przemocy wobec dzieci i młodzieży pod uwagę wzięto także ich wyniki w nauce (tabela 40). Okazuje się, że jest to czynnik różnicujący istotnie wszystkie przejawy przemocy fizycznej – zdecydowanie najczęściej doświadczają jej uczniowie słabi lub bardzo słabi. Z drugiej strony, uczniowie bardzo dobrzy częściej niż pozostali deklarowali codzienne przejawy przemocy fizycznej – doświadcza ich 3,5-4,8% bardzo dobrych uczniów wobec 0-0,8% dobrych (nie dotyczy to tylko rzucania w dziecko przedmiotami). Podobne wnioski można sformułować odnośnie przejawów przemocy psychicznej – generalnie rzecz biorąc często (przynajmniej 2-3 razy w miesiącu) zdarza się zwłaszcza słabym uczniom: 14% tej populacji deklaruje, że rodzice często stawiają im zbyt wygórowane wymagania, 22% - że ich ośmieszają, krytykują. Niemniej jednak wysokie odsetki obserwuje się również wśród bardzo dobrych uczniów (ok. 13% dla obu przejawów przemocy psychicznej). Co więcej, w przypadku bardzo dobrych uczniów codziennie ma to miejsce znacznie częściej niż dla pozostałych – dotyczy to ok. 30% bardzo dobrych uczniów oceniających częstotliwość tych przejawów przemocy (6-7% całej populacji bardzo dobrych uczniów). Problematyczne jest w ich przypadku zwłaszcza stawianie zbyt wygórowanych wymagań i nakładanie zbyt wielu obowiązków domowych. Uczniowie bardzo dobrzy – częściej niż pozostali – wskazywali także na zaniedbania rodziców związane z ich leczeniem.

Tabela 42. Częstotliwość doświadczania przez dzieci i młodzież poszczególnych przejawów przemocy w zależności od samooceny osiągnięć szkolnych dzieci i młodzieży (w %)

	Bardzo dobry			Dobry			Przeciętny			Słaby lub bardzo słaby		
	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne ($n_{BDB}=56/n_{DB}=117/n_P=123/n_S=38$); $p<0,001^*$	19,6	1,8	3,6	0,9	3,4	5,1	3,3	4,1	8,9	5,3	10,5	23,7
	4,8	0,4	0,9	0,2	0,8	1,2	1,0	1,2	2,7	2,7	5,5	12,3
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania ($n_{BDB}=33/n_{DB}=52/n_P=44/n_S=21$); $p=0,003^*$	33,3	0,0	6,1	0,0	3,8	5,8	4,5	0,0	13,6	0,0	14,3	9,5
	4,8		0,9		0,4	0,6	0,5		1,5		4,1	2,7
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsa, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci ($n_{BDB}=45/n_{DB}=75/n_P=78/n_S=25$); $p=0,005^*$	20,0	8,9	11,1	2,7	4,0	8,0	2,6	10,3	6,4	12,0	0,0	28,0
	3,9	1,7	2,2	0,4	0,6	1,2	0,5	2,0	1,2	4,1		9,5
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem ($n_{BDB}=29/n_{DB}=47/n_P=42/n_S=17$); $p<0,001^*$	31,0	10,3	3,4	4,3	2,1	6,4	2,4	2,4	11,9	29,4	5,9	23,5
	3,9	1,3	0,4	0,4	0,2	0,6	0,2	0,2	1,2	6,8	1,4	5,4
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci ($n_{BDB}=36/n_{DB}=64/n_P=65/n_S=15$); $p<0,001^*$	16,7	8,3	11,1	1,6	6,3	3,1	3,1	4,6	4,6	0,0	13,3	46,7
	2,6	1,3	1,7	0,2	0,8	0,4	0,5	0,7	0,7		2,7	9,6
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu ($n_{BDB}=89/n_{DB}=229/n_P=194/n_S=37$); $p<0,001^*$	9,0	12,4	25,8	1,7	4,8	19,7	0,5	8,2	18,6	2,7	29,7	24,3
	3,5	4,8	10,0	0,8	2,2	9,2	0,2	4,0	8,9	1,4	14,9	12,2
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież ($n_{BDB}=24/n_{DB}=38/n_P=29/n_S=11$); $p=0,506$	25,0	12,5	12,5	18,4	7,9	5,3	20,7	0,0	17,2	18,2	0,0	18,2
	2,6	1,3	1,3	1,4	0,6	0,4	1,5		1,2	2,7		2,7
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne ($n_{BDB}=27/n_{DB}=31/n_P=32/n_S=11$); $p=0,111$	40,7	3,7	0,0	6,5	6,5	0,0	0,0	9,4	21,9	18,2	0,0	18,2
	4,8	0,4		0,4	0,4			0,7	1,7	2,7		2,7
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należycie zajmują się ich leczeniem ($n_{BDB}=31/n_{DB}=33/n_P=37/n_S=13$); $p=0,016^*$	25,8	9,7	6,5	6,1	0,0	6,1	2,7	5,4	5,4	0,0	0,0	0,0
	3,5	1,3	0,9	0,4		0,4	0,2	0,5	0,5			
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki ($n_{BDB}=61/n_{DB}=104/n_P=64/n_S=18$); $p=0,393$	21,3	23,0	26,2	21,2	16,3	26,9	25,0	20,3	15,6	44,4	11,1	27,8
	5,7	6,1	7,0	4,5	3,5	5,7	4,0	3,2	2,5	11,0	2,7	6,8
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci ($n_{BDB}=50/n_{DB}=76/n_P=73/n_S=22$); $p=0,203$	32,0	2,0	12,0	18,4	9,2	7,9	23,3	11,0	15,1	0,0	22,7	18,2
	7,0	0,4	2,6	2,8	1,4	1,2	4,2	2,0	2,7		6,8	5,4
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci ($n_{BDB}=61/n_{DB}=106/n_P=101/n_S=24$); $p=0,071$	16,4	24,6	13,1	7,5	20,8	21,7	7,9	16,8	24,8	25,0	16,7	25,0
	4,4	6,6	3,5	1,6	4,5	4,7	2,0	4,2	6,2	8,1	5,4	8,1
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych ($n_{BDB}=55/n_{DB}=81/n_P=86/n_S=21$); $p=0,014^*$	30,9	16,4	7,3	4,9	14,8	13,6	17,4	10,5	20,9	19,0	23,8	4,8
	7,4	3,9	1,7	0,8	2,4	2,2	3,7	2,2	4,5	5,5	6,8	1,4
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci ($n_{BDB}=45/n_{DB}=66/n_P=52/n_S=20$); $p=0,004^*$	28,9	15,6	24,4	4,5	18,2	18,2	13,5	5,8	26,9	10,0	25,0	45,0
	5,7	3,0	4,8	0,6	2,4	2,4	1,7	0,7	3,5	2,7	6,8	12,2
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała ($n_{BDB}=22/n_{DB}=16/n_P=17/n_S=8$); $p=0,241$	13,6	4,5	4,5	12,5	12,5	0,0	0,0	11,8	0,0	x	x	x
	1,3	0,4	0,4	0,4	0,4			0,5		2,7	0,0	0,0
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych ($n_{BDB}=22/n_{DB}=15/n_P=24/n_S=8$); $p=0,217$	36,4	0,0	13,6	6,7	0,0	6,7	8,3	8,3	12,5	x	x	x
	3,5		1,3	0,2		0,2	0,5	0,5	0,7	2,7	0,0	0,0
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych ($n_{BDB}=21/n_{DB}=22/n_P=25/n_S=10$); $p=0,191$	38,1	14,3	0,0	0,0	0,0	13,6	0,0	8,0	8,0	x	x	x
	3,5	1,3				0,6		0,5	0,5	0,0	2,7	0,0

p – prawdopodobieństwo w teście istotności różnic: teście Kruskala-Wallisa; n – liczebność próby dzieci i młodzieży, które oceniały częstotliwość przejawów przemocy i które oceniają się jako uczniowie: n_{BDB} – bardzo dobry, n_{DB} – dobry, n_P – przeciętny, n_S – słaby lub bardzo słaby; w nawiasach podano wartości stanowiące odsetki danej grupy wśród dzieci i młodzieży, które oceniają się jako uczeń: bardzo dobry (n=230), dobry (n=492), przeciętny (n=404), słaby lub bardzo słaby (n=73); pozostałe uwagi i oznaczenia (o ile dotyczy) – jak w tabeli 32.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Tabela 43. Częstotliwość doświadczania przez dzieci i młodzież poszczególnych typów przemocy w zależności od samooceny osiągnięć szkolnych dzieci i młodzieży (w %)

Typy przemocy	Bardzo dobry			Dobry			Przeciętny			Słaby lub bardzo słaby		
	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
Przemoc fizyczna ($n_{BDB}=230/n_{DB}=492/n_P=404/n_S=73$); $p=0,007^*$	18,7 (3,9)	7,6 (1,6)	12,8 (2,7)	1,7 (0,3)	4,3 (0,8)	11,1 (2,2)	2,2 (0,5)	6,0 (1,4)	12,1 (2,7)	7,2 (2,5)	13,7 (4,8)	24,8 (8,6)
Zaniedbywanie ($n_{BDB}=230/n_{DB}=492/n_P=404/n_S=73$); $p=0,762$	28,0 (4,7)	11,4 (1,9)	14,0 (2,4)	16,7 (1,9)	10,3 (1,2)	13,5 (1,5)	17,0 (2,0)	11,1 (1,3)	14,9 (1,7)	16,0 (3,3)	9,3 (1,9)	17,3 (3,5)
Przemoc psychiczna ($n_{BDB}=230/n_{DB}=492/n_P=404/n_S=73$); $p=0,028^*$	24,8 (5,8)	19,3 (4,5)	14,3 (3,3)	5,9 (1,0)	18,2 (3,1)	18,2 (3,1)	12,5 (2,5)	12,1 (2,4)	23,9 (4,7)	18,4 (5,4)	21,5 (6,3)	24,6 (7,2)
Przemoc seksualna ($n_{BDB}=230/n_{DB}=492/n_P=404/n_S=73$); $p<0,001^*$	29,2 (2,8)	6,1 (0,6)	6,1 (0,6)	5,7 (0,2)	0,0	7,5 (0,3)	3,0 (0,2)	9,1 (0,5)	7,6 (0,4)	15,4 (1,8)	7,7 (0,9)	0,0

Uwagi i oznaczenia (o ile dotyczy) – jak w tabeli 40.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Biorąc pod uwagę ocenę poszczególnych form przemocy, istotne różnice obserwuje się w częstotliwości występowania przemocy fizycznej, psychicznej i seksualnej. Potwierdzają się przy tym wcześniejsze wnioski – uczniowie słabsi częściej doświadczają przemocy fizycznej i psychicznej, jednak codzienne występowanie tego typu przemocy najczęściej ma miejsce w przypadku bardzo dobrych uczniów. Dotyczy to również przemocy seksualnej.

Posiadanie rodzeństwa

W tabeli 44 zaprezentowano dane dotyczące częstotliwości doświadczania przez dzieci i młodzież poszczególnych przejawów przemocy, odwołując się ponownie do ich deklaracji w tym zakresie. Jako kryterium podziału wzięto tym razem pod uwagę posiadanie rodzeństwa. Jak wyraźnie potwierdzają przedstawione dane, z różnymi przejawami przemocy znacznie częściej mają do czynienia jedynacy niż dzieci i młodzież mający rodzeństwo. Istotne różnice między tymi dwiema grupami obserwuje się zwłaszcza w przypadku niektórych przejawów przemocy seksualnej i fizycznej (ale tych „łżejszych”). Częste szarpanie deklarowało prawie co dziesiąte dziecko niemające rodzeństwa (stanowiąc prawie 60% tych, którzy doświadczali tego co najmniej raz w życiu), w przypadku dzieci i młodzieży mających rodzeństwo analogiczne odsetki są na poziomie 4,4% i ok. 19%. Podobnie, rzucanie jakimś przedmiotem, a także zakaz wychodzenia z domu z większą częstotliwością dotyka jedynaków – odpowiednio, 3,9% i 2,8% z nich (w całej populacji) doświadczają tego typu przejawów przemocy. Również w przypadku przemocy seksualnej jej „łżejsze” przejawy częściej deklarowali uczniowie niemający rodzeństwa, niemniej jednak cielesna przemoc seksualna częściej ma miejsce w rodzinach z przynajmniej dwoma dziećmi – 0,8% dzieci i młodzieży z tej grupy deklarowało jej częste występowanie, 0,5% - zdarza się to codziennie. W przypadku jedynaków takich wskazań nie było w ogóle. Rodzicom jedynaków częściej niż w większych rodzinach zdarza się ośmieszanie i krytykowanie swoich dzieci – codziennie doświadczają tego 5,9% jedynaków (ok. 29% tych, którzy doświadczali tego przynajmniej raz w życiu).

Tabela 44. Częstotliwość doświadczania przez dzieci i młodzież poszczególnych przejawów przemocy w zależności od posiadania rodzeństwa (w %)

	Rodzeństwo			Brak rodzeństwa		
	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne ($n_R=206/n_{BR}=40$); $p=0,139$	3,9 1,1	3,9 1,1	10,7 2,9	20,0 4,4	2,5 0,6	2,5 0,6
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania ($n_R=75/n_{BR}=22$); $p=0,072$	8,0 0,8	1,3 0,1	8,0 0,8	9,1 3,3	0,0 1,1	13,6 0,0
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpiają, potrząsają, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci ($n_R=133/n_{BR}=31$); $p<0,001^*$	3,8 0,7	6,0 1,1	9,0 1,6	25,8 4,5	19,4 3,4	9,7 1,7
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem ($n_R=74/n_{BR}=22$); $p<0,001^*$	9,5 0,9	4,1 0,4	9,5 0,9	31,8 3,9	4,5 0,6	4,5 0,6
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci ($n_R=106/n_{BR}=29$); $p=0,229$	2,8 0,4	6,6 0,9	10,4 1,5	20,7 3,4	0,0 0,0	10,3 1,7
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu ($n_R=350/n_{BR}=77$); $p<0,017^*$	1,7 0,8	9,1 4,3	18,6 8,7	6,5 2,8	11,7 5,0	26,0 11,1
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież ($n_R=53/n_{BR}=17$); $p=0,946$	17,0 1,2	7,5 0,5	17,0 1,2	29,4 2,8	5,9 0,6	0,0 0,0
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne ($n_R=52/n_{BR}=19$); $p=0,383$	9,6 0,7	5,8 0,4	17,3 1,2	36,8 3,9	5,3 0,6	0,0 0,0
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należyście zajmują się ich leczeniem ($n_R=62/n_{BR}=18$); $p=0,399$	4,8 0,4	4,8 0,4	6,5 0,5	33,3 3,4	5,6 0,6	0,0 0,0
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki ($n_R=144/n_{BR}=47$); $p=0,009^*$	20,1 3,9	21,5 4,1	25,7 4,9	40,4 10,5	19,1 5,0	21,3 5,5
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci ($n_R=133/n_{BR}=35$); $p=0,860$	21,8 3,9	11,3 2,0	15,0 2,7	28,6 5,6	8,6 1,7	2,9 0,6
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci ($n_R=184/n_{BR}=43$); $p=0,104$	8,2 2,0	21,7 5,3	20,7 5,1	20,9 5,0	16,3 3,9	32,6 7,8
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych ($n_R=138/n_{BR}=41$); $p=0,417$	15,9 2,9	15,2 2,8	16,7 3,1	29,3 6,7	14,6 3,3	2,4 0,6
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci ($n_R=106/n_{BR}=35$); $p=0,038^*$	8,5 1,2	15,1 2,1	25,5 3,6	28,6 5,6	17,1 3,3	22,9 4,4
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała ($n_R=30/n_{BR}=14$); $p=0,035^*$	13,3 0,5	6,7 0,3	3,3 0,1	0,0 0,0	0,0 0,0	0,0 0,0
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych ($n_R=32/n_{BR}=15$); $p=0,049^*$	9,4 0,4	6,3 0,3	12,5 0,5	33,3 2,8	0,0 0,0	6,7 0,6
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych ($n_R=38/n_{BR}=19$); $p=0,008^*$	2,6 0,1	7,9 0,4	7,9 0,4	36,8 3,9	10,5 1,1	10,5 1,1

p – prawdopodobieństwo w teście istotności różnic: teście Kruskala-Wallisa; n – liczebność próby uczniów: n_R – posiadających rodzeństwo, n_{BR} – nieposiadających rodzeństwa; w nawiasach podano wartości stanowiące odsetki danej grupy wśród dzieci i młodzieży, które: mają rodzeństwo ($n=749$), nie mają rodzeństwa ($n=179$); pozostałe uwagi i oznaczenia (o ile dotyczą) – jak w tabeli 32.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Tabela 45. Częstotliwość doświadczania przez dzieci i młodzież poszczególnych typów przemocy w zależności od posiadania rodzeństwa (w %)

Typy przemocy	Rodzeństwo			Brak rodzeństwa		
	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
Przemoc fizyczna ($n_R=749/n_{BR}=179$); $p=0,096$	3,7 (0,8)	6,2 (1,3)	13,0 (2,7)	16,3 (3,7)	7,7 (1,8)	14,0 (2,6)
Zaniedbywanie ($n_R=749/n_{BR}=179$); $p=0,151$	16,9 (2,0)	12,6 (1,5)	17,8 (2,1)	34,5 (5,2)	11,0 (1,7)	8,1 (1,2)
Przemoc psychiczna ($n_R=749/n_{BR}=179$); $p=0,509$	10,8 (2,0)	18,0 (3,4)	20,6 (3,9)	26,1 (5,8)	15,9 (3,5)	19,3 (4,3)
Przemoc seksualna ($n_R=749/n_{BR}=179$); $p=0,284$	8,0 (0,3)	7,0 (0,3)	8,0 (0,3)	25,0 (2,2)	0,0	6,3 (0,6)

Uwagi i oznaczenia (o ile dotyczą) – jak w tabeli 42.

Pozostawianie dzieci bez opieki częściej deklarowane jest przez jedynaków niż dzieci i młodzież mających rodzeństwo – 10,5% jedynaków deklaruje codzienność takiej sytuacji. Porównując ogólnie poszczególne formy przemocy (tabela 45) nie zauważa się jednak istotnych różnic pod względem częstotliwości ich występowania w zależności od liczby rodzeństwa. Podobnie, częstotliwość poszczególnych przejawów i form przemocy nie jest istotnie różnicowana przez pozycję zawodową obojga rodziców/opiekunów prawnych, a także przez sytuację materialną gospodarstwa domowego.

4.3. Rozmiary przemocy fizycznej i psychicznej między rodzicami/opiekunami prawnymi

Dzieci i młodzież poproszono o oszacowanie skali przemocy między rodzicami/opiekunami prawnymi. Respondentom zadano w związku z tym 2 pytania: „Czy byłeś świadkiem lub wiesz, że między Twoimi rodzicami/opiekunami dochodziło do przemocy fizycznej, czyli np. jedno z rodziców uderzyło, szarpało lub odpychało drugie?” oraz „Czy byłeś świadkiem lub wiesz, że między Twoimi rodzicami/opiekunami dochodziło do przemocy psychicznej, czyli np. jedno z rodziców krzyczało, wyzywało lub wyśmiewało drugie?”. Na obydwie pytania można było udzielić jednej z czterech odpowiedzi: „Nie, nigdy”, „Tak, raz”, „Tak, kilka razy” oraz „Tak, wiele razy”.

Tabela 46 przedstawia informację o odsetku dzieci i młodzieży, które przynajmniej raz były świadkiem przemocy fizycznej pomiędzy rodzicami/opiekunami prawnymi.

Tabela 46. Odsetek dzieci i młodzieży będącej i niebędącej świadkiem przemocy fizycznej pomiędzy rodzicami/opiekunami prawnymi

	Byli świadkami	Nie byli świadkami
Doświadczali przemocy fizycznej (n=372)	28	72
Nie doświadczali przemocy fizycznej (n=678)	11	89

W teście niezależności chi-kwadrat $p < 0,001$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

17% badanych uczniów było świadkiem lub wie, że pomiędzy ich rodzicami doszło do aktów przemocy fizycznej. Ponadto, analiza danych ujawniła statystycznie istotną różnicę pomiędzy dziećmi i młodzieżą, które doświadczaly przynajmniej jednego przejawu przemocy fizycznej a ich kolegami, którzy nie doświadczali przemocy ($p < 0,001$). Okazało się, że respondenci, którzy sami doświadczali przemocy istotnie częściej deklarowali, że byli także świadkami przemocy fizycznej między swoimi rodzicami/opiekunami prawnymi (28%) w porównaniu do dzieci i młodzieży, które zadeklarowały brak doświadczeń związanych z przemocą fizyczną (11%).

W tabeli 47 przedstawiono informację o odsetku dzieci i młodzieży, która przynajmniej raz była świadkiem przemocy psychicznej pomiędzy rodzicami/opiekunami prawnymi.

Tabela 47. Odsetek dzieci i młodzieży będącej i niebędącej świadkiem przemocy psychicznej pomiędzy rodzicami/opiekunami prawnymi

	Byli świadkami	Nie byli świadkami
Doświadczali przemocy psychicznej (n=140)	66	34
Nie doświadczali przemocy psychicznej (n=941)	26	74

W teście niezależności chi-kwadrat $p < 0,001$.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

13% badanych uczniów było świadkiem lub wie, że pomiędzy ich rodzicami doszło do aktów przemocy psychicznej. Okazało się także, że dzieci i młodzież, które same doświadczyły przynajmniej jednego przejawu przemocy psychicznej istotnie częściej deklarowały, że były świadkami przemocy psychicznej między swoimi rodzicami/opiekunami prawnymi (66%) niż dzieci i młodzieży, które same nie doświadczyły przemocy psychicznej (26%).

4.4. Bycie świadkiem lub wiedza na temat przemocy stosowanej przez kogoś z rodziców/opiekunów wobec rodzeństwa

Jedno z pytań badawczych dotyczyło tego, czy dzieci były świadkami lub wiedzą o poszczególnych rodzajach przemocy i ich przejawach stosowanej przez kogoś ze swoich rodziców/opiekunów wobec swojego rodzeństwa. Dzieciom i młodzieży zadano pytanie: „Czy sądzisz, że Twój brat lub Twoja siostra jest w podobnej sytuacji?”, na które można było udzielić jednej z trzech odpowiedzi: „Tak”, „Nie” oraz „Nie mam ani brata, ani siostry”. Poniższa tabela prezentuje rozkłady udzielonych odpowiedzi.

Wśród przejawów przemocy fizycznej, dzieci i młodzież najczęściej wskazywały, że rodzice/opiekunowie prawni zakazywali ich rodzeństwu wychodzenia z domu (25%). Istotnie rzadziej badani obserwowali, że wobec ich rodzeństwa rodzice/opiekunowie prawni stosowali kary fizyczne (6%) oraz szarpali je, potrząsali nimi, ciągnęli za ucho lub włosy (5%). Najrzadziej ankieterowani wskazywali, że ich bracia lub siostry doświadczali spoliczkowania (3%), rzucania w nich przedmiotami (3%) oraz bicia lub kopania w taki sposób, że pozostawiało to ślady (2%).

Wśród przejawów zaniedbania, dzieci i młodzież najczęściej wskazywały, że rodzice/opiekunowie prawni pozostawiali ich rodzeństwo bez opieki (11%). Istotnie rzadziej wskazywali na brak zainteresowania rodziców/opiekunów prawnych problemami ich rodzeństwa (5%). Najrzadziej dzieci i młodzież wskazywały, że ich rodzice nie troszczą się by rodzeństwo badanych dzieci i młodzieży miało czystą odzież oraz nie zajmowało się leczeniem brata lub siostry, gdy chorowali (po 2%), a także, iż zaniedbywali potrzeby żywieniowe ich rodzeństwa (1%).

Tabela 48. Odsetek dzieci i młodzieży będącej i niebędącej świadkiem poszczególnych przejawów przemocy wobec swojego rodzeństwa

Przejawy przemocy	Nie mam ani brata, ani siostry	Byli świadkami	Nie byli świadkami
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne (n=1205)	14	6	80
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania (n=1203)	14	2	85
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsa, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci (n=1206)	13	5	82
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem (n=1203)	14	3	84
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci (n=1205)	13	3	83
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu (n=1203)	13	25	61
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież (n=1200)	14	2	84
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne (n=1205)	14	1	85
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należycie zajmują się ich leczeniem (n=1202)	13	2	84
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki (n=840)	16	11	73
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci (n=1191)	14	5	81
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci (n=1203)	13	11	75
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych (n=1203)	14	6	80
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci (n=1199)	14	6	81
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała (n=1192)	14	1	85
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych (n=1199)	14	2	85
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych (n=1195)	14	2	84

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Wśród przejawów przemocy psychicznej, największy odsetek dzieci i młodzieży wskazał, że ich rodzeństwo było wyzywane przez rodziców/opiekunów prawnych (11%). Istotnie rzadziej badani deklarowali, że ich bracia lub siostry doświadczyli ośmieszenia lub krytykowania (5%) oraz stawiania przed nimi wygórowanych oczekiwań, których nie byli w stanie spełnić (5%).

Wszystkie przejawy przemocy seksualnej były wskazywane przez dzieci i młodzież z podobną częstością. Po 2% badanych zadeklarowało, że było świadkiem lub wie, że ich rodzicom/opiekunom prawnym zdarzało się rozmawiać z jego rodzeństwem o treściach pornograficznych oraz, że ich brat lub siostra byli namawiani do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych. 1% respondentów

wskazał, że ich rodzeństwo było nakłaniane do dotykania ich intymnych części ciała przez rodziców/opiekunów prawnych.

Tabela 49. Odsetek dzieci i młodzieży będącej i niebędącej świadkiem poszczególnych typów przemocy wobec swojego rodzeństwa

Typy przemocy	Nie mam ani brata, ani siostry	Byli świadkami	Nie byli świadkami
Przemoc fizyczna (n=1207)	14	29	57
Zaniedbywanie (n=1209)	14	13	73
Przemoc psychiczna (n=1204)	14	14	72
Przemoc seksualna (n=1202)	14	3	84

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Świadkami przemocy wobec swojego rodzeństwa było średnio 15% badanych uczniów, w tym 29% wskazało, że była to przemoc fizyczna; 13% wskazała na zaniedbanie; 14% - przemoc psychiczna, a 3% - przemoc seksualna.

W odniesieniu do rodzajów przemocy, badani częściej deklarowali, że byli świadkami lub wiedzą o tym, że ich rodzeństwo doświadczyło przemocy fizycznej (29%) niż innych typów przemocy. Rzadziej dzieci i młodzież wskazywały na przemoc psychiczną (14%) oraz zaniedbywanie (13%), a istotnie najrzadziej wskazywali na doświadczenie przez ich braci i/lub siostry przemocy seksualnej (3%).

4.5. Korzystanie z jakiejś formy pomocy w związku z doświadczeniem przemocy w rodzinie i ocena jej skuteczności

Dzieci i młodzież, które doświadczyły przemocy zapytano, czy w związku z przemocą korzystały z jakiejś formy pomocy i – jeśli tak, to jak oceniają jej skuteczność. W każdym z bloków pytań dotyczących poszczególnych przejawów przemocy, ankietowani odpowiadali na pytanie: „Czy w związku z takimi zachowaniami wobec Ciebie zwróciłeś/zwróciłaś się do kogoś o pomoc?“, na które mogli odpowiedzieć „Tak” lub „Nie”.

Dla przejawów przemocy fizycznej istotnie rzadziej badani korzystali z pomocy w przypadku doświadczenia zakazu wychodzenia z domu (3%) niż w przypadku doświadczenia kar fizycznych (23%).

W przypadku przejawów zaniedbywania, odsetek dzieci i młodzieży korzystającej z pomocy, kiedy doświadczała zaniedbywania ich potrzeb żywieniowych (32%) był istotnie wyższy niż w przypadku, gdy byli oni pozostawiani bez opieki (15%).

Wśród przejawów przemocy psychicznej i seksualnej nie ujawniono istotnych statystycznie różnic między odsetkami osób, które zgłosiły się po pomoc w przypadku ich doświadczenia.

Tabela 50. Odsetek dzieci i młodzieży, które skorzystały z jakiejś formy pomocy w związku z doświadczeniem poszczególnych przejawów przemocy²²

Przejawy przemocy	Korzystali z pomocy	Nie korzystali z pomocy
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne (n=49)	23	77
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania (n=16)	7	93
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsa ją, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci (n=40)	13	87
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem (n=26)	19	81
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci (n=31)	12	88
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu (n=244)	3	97
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież (n=19)	20	80
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne (n=15)	32	68
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należycie zajmują się ich leczeniem (n=18)	0	100
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki (n=122)	4	96
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci (n=64)	6	94
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci (n=100)	13	87
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych (n=67)	5	95
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci (n=60)	8	92
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała (n=17)	3	97
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych (n=3)	0	100
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych (n=13)	18	82

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Dzieci i młodzież, które skorzystały z pomocy w związku z tym, że doświadczyły przemocy w rodzinie wskazywały, że pomocy szukały u nauczycieli, wychowawców, pedagogów/psychologów szkolnych, lekarzy/pielęgniarek oraz u przyjaciół, rodziny i bliskich osób.

Następnie, dzieci i młodzież, które w związku z doświadczeniem przemocy w rodzinie zgłosiły się po pomoc, poproszono o ocenę, czy pomoc ta była skuteczna. Badani mogli udzielić jednej z pięciu odpowiedzi: „Zdecydowanie tak”, „Raczej tak”, „Ani tak, ani nie”, „Raczej nie” lub „Zdecydowanie nie”. Poniższa tabela prezentuje rozkłady udzielonych odpowiedzi.

²² Z uwagi na bardzo niskie liczebności grup wyniki nie mogą być traktowane konkluzywnie.

Tabela 51. Ocena skuteczności pomocy, z której skorzystały dzieci i młodzież doświadczające poszczególnych przejawów przemocy (w %)²³

Przejawy przemocy	Zdecydowanie skuteczna	Raczej skuteczna	Ani tak, ani nie	Raczej nieskuteczna	Zdecydowanie nieskuteczna
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne (n=21)	19	32	12	13	24
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zadrapania (n=7)	0	0	30	17	53
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpną, potrząsają, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci (n=13)	20	26	19	12	24
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem (n=12)	40	10	17	29	5
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci (n=16)	21	34	23	8	14
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu (n=64)	8	13	12	29	38
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież (n=14)	27	0	0	40	33
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne (n=10)	26	28	13	18	14
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należyście zajmują się ich leczeniem (n=10)	4	36	15	24	22
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki (n=34)	22	6	19	23	30
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci (n=16)	0	26	12	13	49
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci (n=35)	20	29	13	17	21
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych (n=23)	0	9	36	29	26
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci (n=16)	16	3	15	23	43
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała (n=12)	52	0	16	31	0
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych (n=3)	11	71	0	0	18
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych (n=10)	9	31	20	12	29

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Nie ujawniono istotnych statystycznie różnic w zakresie oceny skuteczności pomocy w zależności od przejawów przemocy. Analogicznie sytuacja przedstawia się w odniesieniu do typów przemocy (patrz: tabela 52).

²³ Z uwagi na bardzo niskie liczebności grup wyniki nie mogą być traktowane konkluzywnie.

Tabela 52. Ocena skuteczności pomocy, z której skorzystały dzieci i młodzież doświadczające poszczególnych typów przemocy (w %)

Typy przemocy	Zdecydowanie skuteczna	Raczej skuteczna	Ani tak, ani nie	Raczej nieskuteczna	Zdecydowanie nieskuteczna
Przemoc fizyczna (n=95)	12	18	15	25	12
Zaniedbywanie (n=62)	19	17	12	24	19
Przemoc psychiczna (n=48)	15	27	19	15	15
Przemoc seksualna (n=19)	38	14	20	13	38

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

4.6. Gotowość do szukania pomocy i czy zależy ona od rodzaju przemocy, jej przejawów oraz nasilenia

Dzieci i młodzież, które nie doświadczyły przemocy, zapytano o ich gotowość do poszukiwania pomocy w sytuacji, gdyby zetknęły się z przemocą. W każdym z bloków pytań dotyczących poszczególnych przejawów przemocy, ankietowani odpowiadali na pytanie: „Czy gdyby Twoja sytuacja była podobna do opisanej, to czy zwróciłbyś się do kogoś o pomoc?“, na które badani mogli udzielić odpowiedzi „Zdecydowanie tak“, „Raczej tak“, „Ani tak, ani nie“, „Raczej nie“ lub „Zdecydowanie nie“. Uzyskane odpowiedzi zestawiono w tabeli 53.

Wśród przejawów przemocy fizycznej, największy odsetek dzieci i młodzieży zadeklarował, że zgłosiłby się po pomoc, gdyby doświadczył bicia, kopania w taki sposób, że pozostawiałoby to ślady – sińce i zadrapania (69%). Istotnie mniej respondentów wskazało, że zgłosiłoby się po pomoc w związku z doświadczaniem kar fizycznych (61%). Kolejną grupę przejawów przemocy pod względem deklarowanej gotowości respondentów do zgłoszenia się po pomoc, w przypadku ich doświadczania stanowią: szarpanie, potrząsanie, ciągnięcie za ucho lub włosy (51%), rzucanie w dzieci przez rodziców przedmiotami (51%) oraz spoliczkowanie dziecka (47%). Istotnie najrzadziej dzieci i młodzież deklarowały gotowość zgłoszenia się po pomoc w przypadku doświadczania zakazu wychodzenia z domu (26%).

W odniesieniu do zaniedbywania, największy odsetek badanych zgłosiłby się po pomoc, gdyby doświadczył zaniedbywania ich potrzeb żywieniowych (59%). Nieco mniej respondentów wskazało na gotowość do szukania pomocy, w przypadku gdyby rodzice/opiekunowie prawni nie troszczyliby się o ich zdrowie (51%). Najmniej respondentów wskazało, że ubiegaliby się o pomoc, w sytuacji gdyby rodzice/opiekunowie prawni pozostawiali ich bez opieki (38%), nie zajmowali ich problemami (36%) lub nie troszczyliby się o ich czystą odzież (35%).

Tabela 53. Gotowość dzieci i młodzieży do poszukiwania pomocy w sytuacji doświadczenia poszczególnych przejawów przemocy (w %)

Przejawy przemocy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Ani tak, ani nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Niektórym rodzicom zdarza się stosować wobec swoich dzieci kary fizyczne (n=1017)	22	39	13	20	6
Niektórym rodzicom zdarza się swoje dzieci bić, kopać w taki sposób, że pozostawia to ślady – sińce i zdrapania (n=1097)	35	34	10	15	6
Niektórym rodzicom zdarza się, że szarpia, potrząsają, ciągną za ucho lub włosy swoje dzieci (n=1049)	22	29	16	24	9
Niektórym rodzicom zdarza się rzucić w swoje dzieci jakimś przedmiotem (n=1079)	23	28	17	22	10
Niektórym rodzicom zdarza się spoliczkować swoje dzieci (n=1062)	22	25	18	24	11
Niektórzy rodzice czasami za karę zakazują swoim dzieciom wychodzić z domu (n=686)	12	14	13	31	30
Niektórym rodzicom zdarza się, że nie troszczą się o to by ich dzieci miały czystą odzież (n=1083)	12	23	20	27	19
Niektórym rodzicom zdarza się zaniedbywać potrzeby żywieniowe swoich dzieci, przez co często chodzą głodne (n=1087)	27	32	16	15	11
Niektórym rodzicom zdarza się nie troszczyć o zdrowie swoich dzieci. Nie zawsze, gdy są chore należycie zajmują się ich leczeniem (n=1085)	23	28	19	19	11
Niektórym rodzicom zdarza się zostawiać swoje dzieci bez opieki (n=545)	18	20	18	24	20
Niektórym rodzicom zdarza się nie interesować problemami swoich dzieci (n=947)	14	22	16	28	20
Niektórym rodzicom zdarza się wyzywać swoje dzieci (n=903)	16	21	20	27	17
Niektórym rodzicom zdarza się stawiać swoim dzieciom wygórowane wymagania, których nie są w stanie zrealizować oraz nakładać na nich zbyt wiele obowiązków domowych (n=953)	14	18	20	29	19
Niektórym rodzicom zdarza się ośmieszać i krytykować swoje dzieci (n=985)	16	21	21	25	16
Niektórym rodzicom zdarza się dotykać intymnych części ciała swoich dzieci, kiedy nie powinni tego robić, i namawiać do dotykania ich intymnych części ciała (n=1087)	49	21	9	10	11
Niektórym rodzicom zdarza się namawiać swoje dzieci do oglądania zdjęć lub filmów pornograficznych (n=1094)	31	23	16	15	14
Niektórym rodzicom zdarza się rozmawiać ze swoimi dziećmi o treściach pornograficznych (n=1068)	24	19	21	20	16

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Podobny odsetek badanych wskazał na gotowość do zgłoszenia się po pomoc w przypadku doświadczenia każdego z opisanych przejawów przemocy psychicznej: ośmieszanie i krytykowanie (38%), wyzywanie (36%) oraz stawianie wygórowanych oczekiwań, którym dzieci nie byłyby w stanie sprostać (32%); przy czym pierwszy z tych przejawów był wskazywany istotnie częściej od ostatniego.

Najczęściej wskazywanym przez dzieci i młodzież przejawem przemocy seksualnej, w związku z doświadczeniem którego zadeklarowali, że zgłosiliby się po pomoc było dotykanie ich intymnych części ciała lub namawianie do dotykania intymnych części ciała dorosłego (70%). Rzadziej poszukiwaliby pomocy w przypadku namawiania przez rodziców do oglądania filmów lub zdjęć pornograficznych (54%), a najrzadziej w przypadku rozmawiania o treściach pornograficznych (43%).

Tabela 54. Gotowość dzieci i młodzieży do poszukiwania pomocy w sytuacji doświadczenia poszczególnych typów przemocy (w %)

Typ przemocy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Ani tak, ani nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Przemoc fizyczna (n=1163)	43	32	10	11	4
Zaniedbywanie (n=1134)	33	32	16	12	7
Przemoc psychiczna (n=1079)	19	25	21	23	12
Przemoc seksualna (n=1117)	52	20	10	9	9

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

W odniesieniu do typów przemocy, okazało się, że dzieci i młodzież najczęściej zadeklarowały gotowość do poszukiwania pomocy w sytuacji doświadczenia przemocy fizycznej (75%) oraz seksualnej (72%). Istotnie rzadziej respondenci poszukiwaliby pomocy w przypadku zaniedbywania (65%), a najrzadziej - gdyby doświadczali przemocy psychicznej (44%).

Respondenci, którzy zadeklarowali gotowość do poszukiwania pomocy w przypadku doświadczenia przemocy wskazali, że zgłosiliby się na policję, do ośrodka pomocy społecznej, nauczycieli, wychowawców, pedagogów/psychologów szkolnych, lekarzy/pielęgniarek, przyjaciół, rodziny, bliskich osób, księdza czy instytucji zajmujących się ofiarami przemocy domowej.

4.7. Nadużywanie alkoholu przez rodziców/opiekunów prawnych i związek między tendencją do nadużywania alkoholu a stosowaniem poszczególnych rodzajów przemocy

Dzieci i młodzież, które doświadczyły co najmniej jednego przejawu przemocy, poproszono o ocenę tego, czy według nich ich rodzice/opiekunowie prawni nadużywają alkoholu. Badani odpowiadali na pytanie: „Czy Twoim zdaniem, ktoś z Twoich rodziców/opiekunów pije za dużo alkoholu?“, na które mogli udzielić jednej z trzech odpowiedzi: „Nie“, „Tak, jedno z rodziców“ oraz „Tak, oboje rodzice“.

W poniższej tabeli zaprezentowano odsetki dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych typów przemocy w podziale w zależności od tego, czy ich rodzice/opiekunowie prawni nadużywają lub nie nadużywają alkoholu.

Tabela 55. Odsetki dzieci i młodzieży doświadczających poszczególnych przejawów przemocy w podziale w zależności od tego, czy ich rodzice/opiekunowie prawni nadużywają lub nie nadużywają alkoholu

Nadużywanie alkoholu	Przemoc fizyczna (p<0,001)	Zaniedbywanie (p<0,001)	Przemoc Psychiczna (p<0,001)	Przemoc Seksualna (p<0,001)
Przynajmniej jedno z rodziców naużywa alkoholu	47	30	37	14
Rodzice nie naużywiają alkoholu	29	18	13	3

W teście niezależności chi-kwadrat p<0,001.

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Średnio 30% uczniów doświadczających przemocy w rodzinie ocenia, że przynajmniej jedno z rodziców/opiekunów prawnych nadużywa alkoholu, podczas gdy przeciwnego zdania jest 15%.

Na podstawie uzyskanych danych przeanalizowano, czy istnieje związek między stosowaniem poszczególnych rodzajów przemocy a tendencją rodziców do nadużywania alkoholu. Okazało się, że dzieci, które deklarują, że ich rodzice/opiekunowie prawni nadużywają alkoholu częściej doświadczają każdego z badanych rodzajów przemocy niż dzieci, w których opinii ich rodzice nie nadużywają alkoholu ($p < 0,001$).

Wśród dzieci i młodzieży, których rodzice nadużywają alkoholu 47% doświadczało przemocy fizycznej, podczas gdy wśród dzieci i młodzieży deklarującej, że ich rodzice/opiekunowie prawni nie nadużywają alkoholu odsetek ten wyniósł 29%.

Istotnie częściej, zaniedbywania doświadczają dzieci i młodzież, których rodzice/opiekunowie prawni nadużywają alkoholu (30%) niż dzieci i młodzieży, których rodzice/opiekunowie prawni nie nadużywają alkoholu (18%).

W przypadku przemocy psychicznej również wyższy odsetek dzieci i młodzieży doświadczał tego rodzaju przemocy, wśród deklarujących, że ich rodzice/opiekunowie prawni nadużywają alkoholu (28%) niż wśród dzieci i młodzieży deklarujących, że żadne z rodziców/opiekunów prawnych nie nadużywa alkoholu (9%).

Podobnie w przypadku przemocy seksualnej – odsetek dzieci i młodzieży doświadczających tego rodzaju przemocy jest wyższy wśród tych, które zadeklarowały, że ich rodzice/opiekunowie prawni nadużywają alkoholu (14%) niż wśród ich kolegów, którzy wskazali, że ich rodzice/opiekunowie prawni nie nadużywają alkoholu (3%).

4.8. Stopień akceptacji dla karania „laniem”

Jednym z obszarów badawczych była ocena stopnia akceptacji przez badane dzieci i młodzież dla zachowań zasługujących na ukaranie „laniem”. Badanym zadano pytanie: *„W jakiej sytuacji Twoim zdaniem zastosowanie przez rodziców kary fizycznej jest uzasadnione? Czy uważasz, że dziecko zasługuje na taką karę, gdy:....”*. Respondenci ustosunkowali się do każdego z 11 zachowań udzielając jednej z trzech odpowiedzi: *„Tak”*, *„Nie”* lub *„Trudno powiedzieć”*. Ze względu na umożliwienie porównania wyników uzyskanych w relacjonowanym badaniu z wynikami uzyskanymi przez Annę Grabowiec (2011)²⁴, uwzględniono jedynie odpowiedzi udzielone przez dzieci w wieku 15-16 lat. Rozkład odpowiedzi prezentuje poniższa tabela.

²⁴ Patrz: Grabowiec, A. (2011). *Samoocena dzieci krzywdzonych w rodzinie*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej.

Tabela 56. Odsetki dzieci i młodzieży akceptującej i nie akceptującej stosowania jako kary „lania”

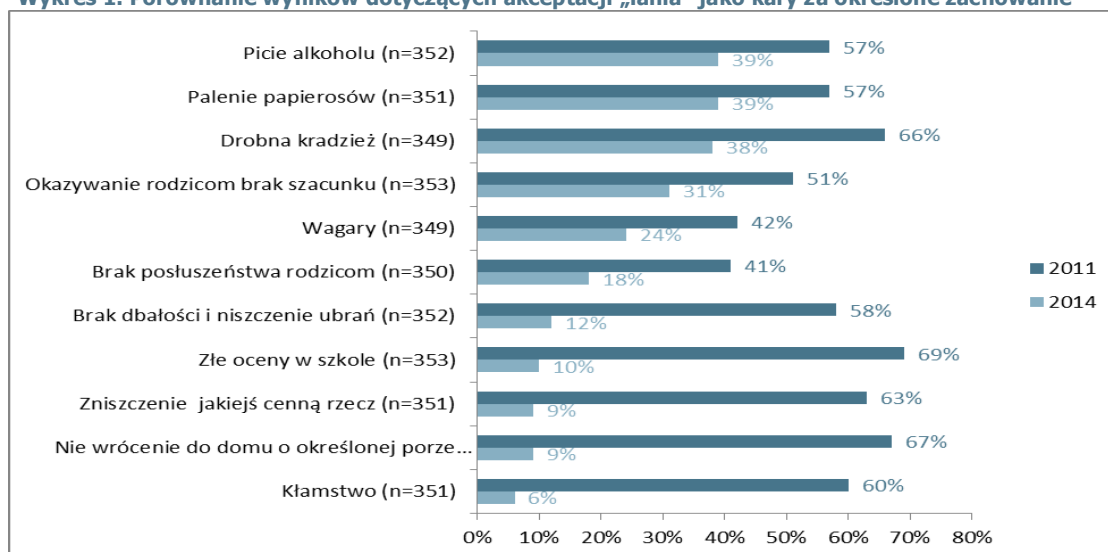
Zachowania zasługujące na „lanie”	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
Kłamstwo (n=351)	6	76	18
Nie wrócenie do domu o określonej porze (n=353)	9	80	12
Złe oceny w szkole (n=353)	10	80	10
Wagary (n=349)	24	60	16
Drobna kradzież (n=349)	38	37	25
Okazywanie rodzicom brak szacunku (n=353)	31	45	24
Zniszczenie jakiejś cennej rzeczy (n=351)	9	76	15
Brak dbałości i niszczenie ubrań (n=352)	12	71	17
Brak posłuszeństwa rodzicom (n=350)	18	60	22
Palenie papierosów (n=351)	39	41	21
Picie alkoholu (n=352)	39	39	22

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Respondenci w badaniu najczęściej akceptowali karanie „laniem” za palenie papierosów i picie alkoholu (po 39%), popełnienie drobnej kradzieży (38%) oraz okazywanie braku szacunku rodzicom (31%). Istotnie rzadziej dzieci i młodzież akceptowały karanie „laniem” za wagary (24%). Dzieci i młodzież najrzadziej akceptowały „lanie”, jako formę kary za kłamstwo (6%) oraz nie wrócenie do domu o określonej porze lub zniszczenie cennej rzeczy (po 9%). Najczęściej nie akceptowano „lania” jako kary za złe oceny w szkole oraz nie wrócenie do domu o określonej porze (80%) oraz zniszczenie cennej rzeczy lub kłamstwo (po 76%).

Wyniki uzyskane w 2014 roku zestawiono z wynikami uzyskanymi przez Annę Grabowiec z 2011 roku. Porównanie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1. Porównanie wyników dotyczących akceptacji „lania” jako kary za określone zachowanie

Źródło: Wyniki badania (N=1210)

Jak ilustruje wykres, stopień akceptacji „lania”, jako kary za określone zachowania zmalał w przypadku wszystkich badanych zachowań. Wszystkie różnice okazały się istotnie statystycznie. W 2014 roku istotnie mniej dzieci i młodzieży akceptowało „lanie” niż w dzieci i młodzież badane w 2011 roku.

5. Aneks metodologiczny

Poniżej przedstawiono informację na temat marginesu błędu przy wnioskowaniu.

Tabela 57. Szerokości przedziałów ufności przy założonym poziomie ufności 0,95

Liczebność próby:	Wielkość frakcji:										
	1%	5%	10%	15%	20%	25%	30%	35%	40%	45%	50%
30	3,6%	7,8%	10,7%	12,8%	14,3%	15,5%	16,4%	17,1%	17,5%	17,8%	17,9%
40	3,1%	6,8%	9,3%	11,1%	12,4%	13,4%	14,2%	14,8%	15,2%	15,4%	15,5%
50	2,8%	6,0%	8,3%	9,9%	11,1%	12,0%	12,7%	13,2%	13,6%	13,8%	13,9%
60	2,5%	5,5%	7,6%	9,0%	10,1%	11,0%	11,6%	12,1%	12,4%	12,6%	12,7%
70	2,3%	5,1%	7,0%	8,4%	9,4%	10,1%	10,7%	11,2%	11,5%	11,7%	11,7%
80	2,2%	4,8%	6,6%	7,8%	8,8%	9,5%	10,0%	10,5%	10,7%	10,9%	11,0%
90	2,1%	4,5%	6,2%	7,4%	8,3%	8,9%	9,5%	9,9%	10,1%	10,3%	10,3%
100	2,0%	4,3%	5,9%	7,0%	7,8%	8,5%	9,0%	9,3%	9,6%	9,8%	9,8%
120	1,8%	3,9%	5,4%	6,4%	7,2%	7,7%	8,2%	8,5%	8,8%	8,9%	8,9%
140	1,6%	3,6%	5,0%	5,9%	6,6%	7,2%	7,6%	7,9%	8,1%	8,2%	8,3%
160	1,5%	3,4%	4,6%	5,5%	6,2%	6,7%	7,1%	7,4%	7,6%	7,7%	7,7%
180	1,5%	3,2%	4,4%	5,2%	5,8%	6,3%	6,7%	7,0%	7,2%	7,3%	7,3%
200	1,4%	3,0%	4,2%	4,9%	5,5%	6,0%	6,4%	6,6%	6,8%	6,9%	6,9%
250	1,2%	2,7%	3,7%	4,4%	5,0%	5,4%	5,7%	5,9%	6,1%	6,2%	6,2%
300	1,1%	2,5%	3,4%	4,0%	4,5%	4,9%	5,2%	5,4%	5,5%	5,6%	5,7%
350	1,0%	2,3%	3,1%	3,7%	4,2%	4,5%	4,8%	5,0%	5,1%	5,2%	5,2%
400	1,0%	2,1%	2,9%	3,5%	3,9%	4,2%	4,5%	4,7%	4,8%	4,9%	4,9%
450	0,9%	2,0%	2,8%	3,3%	3,7%	4,0%	4,2%	4,4%	4,5%	4,6%	4,6%
500	0,9%	1,9%	2,6%	3,1%	3,5%	3,8%	4,0%	4,2%	4,3%	4,4%	4,4%
500	0,9%	1,9%	2,6%	3,1%	3,5%	3,8%	4,0%	4,2%	4,3%	4,4%	4,4%
600	0,8%	1,7%	2,4%	2,9%	3,2%	3,5%	3,7%	3,8%	3,9%	4,0%	4,0%
700	0,7%	1,6%	2,2%	2,6%	3,0%	3,2%	3,4%	3,5%	3,6%	3,7%	3,7%
800	0,7%	1,5%	2,1%	2,5%	2,8%	3,0%	3,2%	3,3%	3,4%	3,4%	3,5%
900	0,7%	1,4%	2,0%	2,3%	2,6%	2,8%	3,0%	3,1%	3,2%	3,3%	3,3%
1000	0,6%	1,4%	1,9%	2,2%	2,5%	2,7%	2,8%	3,0%	3,0%	3,1%	3,1%
1100	0,6%	1,3%	1,8%	2,1%	2,4%	2,6%	2,7%	2,8%	2,9%	2,9%	3,0%
1200	0,6%	1,2%	1,7%	2,0%	2,3%	2,5%	2,6%	2,7%	2,8%	2,8%	2,8%
1300	0,5%	1,2%	1,6%	1,9%	2,2%	2,4%	2,5%	2,6%	2,7%	2,7%	2,7%

Tabela 58. Oceny sędziów kompetentnych do pozycji kwestionariusza dla uczniów szkół podstawowych – kryterium A

Pozycje kwestionariusza	Ocena Sędzia 1	Ocena Sędzia 2	Ocena Sędzia 3	Ocena Sędzia 4	Ocena Sędzia 5	CVR
Blok 1. pytania od 1.1 do 1.10	2	2	2	2	2	1
Blok 2. pytania od 2.1 do 2.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 3. pytania od 3.1 do 3.10	2	2	2	2	2	1
Blok 4. pytania od 4.1 do 4.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 5. pytania od 5.1 do 5.10	2	2	2	2	2	1
Blok 6. pytania od 6.1 do 6.10	2	2	2	2	1	0,6
Blok 7. pytania od 7.1 do 7.10	2	1	2	2	1	0,6
Blok 8. pytania od 8.1 do 8.10	2	1	2	2	2	0,6
Blok 9. pytania od 9.1 do 9.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 10. pytania od 10.1 do 10.10	2	1	2	2	2	0,6
Blok 11. pytania od 11.1 do 11.10	2	2	2	2	1	0,6
Blok 12. pytania od 12.1 do 12.10	2	2	2	2	2	1
Blok 13. pytania od 13.1 do 13.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 14. pytania od 14.1 do 14.10	2	2	2	2	2	1
Blok 15. pytania od 15.1 do 15.10	2	2	2	2	2	1
Blok 16. pytania od 16.1 do 16.10	2	2	2	2	2	1
Blok 17. pytania od 17.1 do 17.10	1	2	2	2	2	0,6
Pytanie 18	2	2	2	2	2	1
Pytanie 19	2	2	2	2	2	1
Pytanie 20	2	2	2	2	2	1
Pytanie 21	2	2	2	2	2	1

Tabela 59. Oceny sędziów kompetentnych do pozycji kwestionariusza dla uczniów szkół podstawowych – kryterium B

Pozycje kwestionariusza	Ocena Sędziego 1	Ocena Sędziego 2	Ocena Sędziego 3	Ocena Sędziego 4	Ocena Sędziego 5	CVR
Blok 1. pytania od 1.1 do 1.10	2	2	2	2	2	1
Blok 2. pytania od 2.1 do 2.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 3. pytania od 3.1 do 3.10	2	2	2	2	2	1
Blok 4. pytania od 4.1 do 4.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 5. pytania od 5.1 do 5.10	2	2	1	2	2	0,6
Blok 6. pytania od 6.1 do 6.10	2	2	1	2	2	0,6
Blok 7. pytania od 7.1 do 7.10	2	2	1	2	2	0,6
Blok 8. pytania od 8.1 do 8.10	2	1	2	2	2	0,6
Blok 9. pytania od 9.1 do 9.10	2	1	2	2	2	0,6
Blok 10. pytania od 10.1 do 10.10	2	2	1	2	2	0,6
Blok 11. pytania od 11.1 do 11.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 12. pytania od 12.1 do 12.10	2	2	2	2	2	1
Blok 13. pytania od 13.1 do 13.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 14. pytania od 14.1 do 14.10	2	2	2	2	2	1
Blok 15. pytania od 15.1 do 15.10	2	2	2	2	2	1
Blok 16. pytania od 16.1 do 16.10	2	2	2	2	2	1
Blok 17. pytania od 17.1 do 17.10	2	1	2	2	2	0,6
Pytanie 18	2	2	2	2	2	1
Pytanie 19	2	2	2	2	2	1
Pytanie 20	2	2	2	2	2	1
Pytanie 21	2	2	2	2	2	1

Tabela 60. Oceny sędziów kompetentnych do pozycji kwestionariusza dla uczniów szkół podstawowych – kryterium C

Pozycje kwestionariusza	Ocena Sędziego 1	Ocena Sędziego 2	Ocena Sędziego 3	Ocena Sędziego 4	Ocena Sędziego 5	CVR
Blok 1. pytania od 1.1 do 1.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 2. pytania od 2.1 do 2.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 3. pytania od 3.1 do 3.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 4. pytania od 4.1 do 4.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 5. pytania od 5.1 do 5.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 6. pytania od 6.1 do 6.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 7. pytania od 7.1 do 7.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 8. pytania od 8.1 do 8.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 9. pytania od 9.1 do 9.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 10. pytania od 10.1 do 10.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 11. pytania od 11.1 do 11.10	2	2	2	2	1	0,6
Blok 12. pytania od 12.1 do 12.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 13. pytania od 13.1 do 13.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 14. pytania od 14.1 do 14.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 15. pytania od 15.1 do 15.10	2	2	2	2	2	1
Blok 16. pytania od 16.1 do 16.10	2	2	2	2	2	1
Blok 17. pytania od 17.1 do 17.10	1	2	2	2	2	0,6
Pytanie 18	2	2	2	2	2	1
Pytanie 19	2	2	2	2	2	1
Pytanie 20	2	2	2	2	2	1
Pytanie 21	1	2	2	2	2	0,2

Tabela 61. Oceny sędziów kompetentnych do pozycji kwestionariusza dla uczniów gimnazjów i szkół średnich – kryterium A

Pozycje kwestionariusza	Ocena Sędziego 1	Ocena Sędziego 2	Ocena Sędziego 3	Ocena Sędziego 4	Ocena Sędziego 5	CVR
Blok 1. pytania od 1.1 do 1.10	2	2	2	2	2	1
Blok 2. pytania od 2.1 do 2.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 3. pytania od 3.1 do 3.10	2	2	2	2	2	1
Blok 4. pytania od 4.1 do 4.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 5. pytania od 5.1 do 5.10	2	2	2	2	2	1
Blok 6. pytania od 6.1 do 6.10	2	2	2	2	1	0,6
Blok 7. pytania od 7.1 do 7.10	2	2	1	2	1	0,6
Blok 8. pytania od 8.1 do 8.10	2	1	2	2	2	0,6
Blok 9. pytania od 9.1 do 9.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 10. pytania od 10.1 do 10.10	0	1	0	0	0	-1 ²⁵
Blok 11. pytania od 11.1 do 11.10	2	1	2	2	2	0,6
Blok 12. pytania od 12.1 do 12.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 13. pytania od 13.1 do 13.10	2	1	2	2	2	0,6
Blok 14. pytania od 14.1 do 14.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 15. pytania od 15.1 do 15.10	2	2	2	2	2	1
Blok 16. pytania od 16.1 do 16.10	2	2	2	2	2	1
Blok 17. pytania od 17.1 do 17.10	1	2	2	2	2	0,6
Pytanie 18	1	2	2	2	2	0,6
Pytanie 19	2	2	2	2	2	1
Pytanie 20	2	2	2	2	2	1
Pytanie 21	2	2	2	2	2	1

²⁵ Pozycja usunięta (CVR <0,6).

Tabela 62. Oceny sędziów kompetentnych do pozycji kwestionariusza dla uczniów gimnazjów i szkół średnich – kryterium B

Pozycje kwestionariusza	Ocena Sędziego 1	Ocena Sędziego 2	Ocena Sędziego 3	Ocena Sędziego 4	Ocena Sędziego 5	CVR
Blok 1. pytania od 1.1 do 1.10	2	2	2	2	2	1
Blok 2. pytania od 2.1 do 2.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 3. pytania od 3.1 do 3.10	2	2	2	2	2	1
Blok 4. pytania od 4.1 do 4.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 5. pytania od 5.1 do 5.10	2	2	2	2	2	1
Blok 6. pytania od 6.1 do 6.10	2	1	2	2	2	0,6
Blok 7. pytania od 7.1 do 7.10	2	2	1	2	2	0,6
Blok 8. pytania od 8.1 do 8.10	2	1	2	2	2	0,6
Blok 9. pytania od 9.1 do 9.10	2	1	2	2	2	0,6
Blok 10. pytania od 10.1 do 10.10	0	1	1	0	1	-1 ²⁶
Blok 11. pytania od 11.1 do 11.10	2	2	2	2	1	0,6
Blok 12. pytania od 12.1 do 12.10	1	2	2	2	2	1
Blok 13. pytania od 13.1 do 13.10	2	1	2	2	2	0,6
Blok 14. pytania od 14.1 do 14.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 15. pytania od 15.1 do 15.10	2	2	2	2	2	1
Blok 16. pytania od 16.1 do 16.10	2	2	2	2	2	1
Blok 17. pytania od 17.1 do 17.10	1	2	2	2	2	0,6
Pytanie 18	1	2	2	2	2	0,6
Pytanie 19	2	2	2	2	2	1
Pytanie 20	2	2	2	2	2	1
Pytanie 21	2	2	2	2	2	1

²⁶ Pozycja usunięta (CVR <0,6).

Tabela 63. Oceny sędziów kompetentnych do pozycji kwestionariusza dla uczniów gimnazjów i szkół średnich – kryterium C

Pozycje kwestionariusza	Ocena Sędziego 1	Ocena Sędziego 2	Ocena Sędziego 3	Ocena Sędziego 4	Ocena Sędziego 5	CVR
Blok 1. pytania od 1.1 do 1.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 2. pytania od 2.1 do 2.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 3. pytania od 3.1 do 3.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 4. pytania od 4.1 do 4.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 5. pytania od 5.1 do 5.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 6. pytania od 6.1 do 6.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 7. pytania od 7.1 do 7.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 8. pytania od 8.1 do 8.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 9. pytania od 9.1 do 9.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 10. pytania od 10.1 do 10.10	0	1	0	0	0	-1²⁷
Blok 11. pytania od 11.1 do 11.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 12. pytania od 12.1 do 12.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 13. pytania od 13.1 do 13.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 14. pytania od 14.1 do 14.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 15. pytania od 15.1 do 15.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 16. pytania od 16.1 do 16.10	1	2	2	2	2	0,6
Blok 17. pytania od 17.1 do 17.10	1	2	2	2	2	0,6
Pytanie 18	1	2	2	2	2	0,6
Pytanie 19	2	2	2	2	2	1
Pytanie 20	2	2	2	2	2	1
Pytanie 21	1	2	2	2	2	0,6

²⁷ Pozycja usunięta (CVR <0,6).